

Tres textos de
Màrius Gifreda

Edició a cura de Marc Soler

L'anònim blau (1931)

L'assassinat d'un barret fort (1932?)

Somni celestial (1948-1957)

Difusió del patrimoni dramàtic dels Països Catalans

La col·lecció «Repertori Teatral Català» aplega textos del patrimoni dramàtic català de tots els temps. L'objectiu de la col·lecció és posar a l'abast de tothom textos —clàssics o contemporanis— que no es troben fàcilment al circuit comercial. Cada volum, que pot contenir una o diverses peces, ha estat curat per un especialista i compta amb un breu estudi introductori. Les obres s'editen digitalment —en lliure accés— al RedIT (Reservori Digital de l'Institut del Teatre), però també es poden adquirir en paper (procés d'impressió a demanda) al web de la Llibreria de la Diputació de Barcelona.

La col·lecció «Repertori Teatral Català» és un dels projectes del PRAEC (Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes), impulsat per l'Institut del Teatre de Barcelona en col·laboració amb la Xarxa Vives d'Universitats i l'Institut d'Estudis Catalans. El PRAEC té l'objectiu de rellegir i difondre tant la pràctica escènica com el patrimoni dramàtic dels Països Catalans, en tots els seus gèneres i manifestacions.

Tres textos de
Màrius Gifreda

L'anònim blau (1931)

L'assassinat d'un barret fort (1932?)

Somni celestial (1948-1957)

Edició a cura de Marc Soler

Repertori Teatral Català

Primera edició: gener de 2024
© de la curació: Marc Soler
© de la presentació: Marc Soler
© d'aquesta edició: Institut del Teatre, 2024
© de la imatge de coberta: Gabriel Casas i Galobardes

Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

Direcció general: Silvia Ferrando Luquin

Plaça de Margarida Xirgu, s/n
08004 Barcelona

www.institutdelteatre.cat

Direcció de la col·lecció: Carles Batlle

Correcció: Aïda Ayats

Edició i revisió: Marta Borrás

Disseny de col·lecció i maquetació: Txeni Gil

Coordinació de la producció: Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica
de la Diputació de Barcelona

ISBN: 978-84-19091-36-9

DL: B 3534-2024

Mentre s'estava preparant l'edició dels textos teatrals de Màrius Gifreda, ens ha arribat la notícia del traspàs sobtat de Núria Casas i Formiguera, filla del fotògraf Gabriel Casas i Galobardes. Des d'aquí volem deixar constància de les facilitats rebudes per part de la Sra. Núria Casas per publicar les fotos del seu pare. Lamentem que no hagi pogut arribar a veure aquesta edició.

**Diputació
Barcelona**

| Institut del Teatre

Institut del Teatre

Edicions

Continguts

7 Presentació general

17 *L'anònim blau* (1931)

55 *L'assassinat d'un barret fort* (1932?)

87 *Somni celestial* (1948-1957)

Presentació general

La pregunta resulta tant inevitable com difícil de respondre: qui era Màrius Gifreda i Morros (Barcelona, 1895-1958)? Darrere la brevetat de les entrades que li dediquen les enciclopèdies i diccionaris de literatura, s'amaga una personalitat polifacètica que va tenir una presència constant en allò que ara en diem la vida sociocultural a la Barcelona que va de mitjans de la Dictadura de Primo de Rivera fins al final de la Segona República. Així, tant se'l troba vinculat a l'Ateneu Barcelonès, on, a més, participava en les tertúlies de la Penya Gran; al Foment de les Arts Decoratives, com en nombrosos jurats, tant si era per triar una *miss*, valorar les millores de les parades de flors a les Rambles o decidir a quina personalitat del país s'havia de dedicar un monument, entre d'altres activitats. Tampoc va defugir el compromís polític: es va presentar a les eleccions municipals de Barcelona de l'any 1931, a les llistes d'Acció Catalana, i també se'l troba a la comissió de cultura del partit al costat de Pompeu Fabra, Joan Oller o Tomàs Roig i Llop.

Però la pregunta és difícil de contestar, també, perquè la documentació que s'ha trobat és molt fragmentària i dispersa. De fet, l'única de caràcter personal que mereix ser considerada com a tal, és un lligall de correspondència (cartes i postals) adreçada al pintor Rafael Benet. Es pot incloure en aquest apartat un grapat de fotografies que li va fer Gabriel Casas i Galobardes, i, per descomptat, l'obra periodística, el gruix més important de la qual va publicar a la revista *Mirador*. Per no estendre'ns massa en aquesta faceta, tot i que resulta indefugible a l'hora d'estudiar el personatge i el context històric, cal esmentar la revista quinzenal *Gasetta de les Arts*, fundada per Joaquim Folch i Torres i Rafael Benet l'any 1924, i de la qual Gifreda va ser propietari i director en la darrera etapa (juny 1928 - gener 1930). De forma puntual també va signar articles a *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, *D'Ací D'Allà*, *Imatges* o *Art*. I no se n'ha d'oblidar la involucració en el setmanari satíric humorístic *El Be Negre*.

Però què en diuen les entrades a què fèiem referència? En algun cas, ens informen que era arquitecte i que va escriure quatre obres teatrals —les que aquí editem només en són tres perquè el manuscrit de *L'eterna cacera*, que en seria la quarta, no s'ha pogut localitzar— i una novel·la, *Sis o set sirenes*, que l'any 1947 va obtenir el Premi Català de Primera Novel·la, i que va ser publicada per l'editor Josep Janés i Olivé el 1951.

En primer lloc, cal desmentir que fos arquitecte. És veritat que va iniciar els estudis d'arquitectura —com ho demostra l'expedient acadèmic dipositat a la Universitat de Barcelona—, però també ho és que els va abandonar a la meitat i, des de molt aviat, en els inicis de la guerra del 1914 (tenia aleshores dinou anys), el trobem a l'Escola d'Art de Francesc d'Assís Galí (Barcelona, 1880-1965). És aquí on travarà amistat amb arquitectes i artistes i on començarà a definir l'orientació professional que encararia aviat. Gifreda, amb altres companys de la celebrada escola de Galí, va formar part del grup d'artistes conegut com «Els Evolucionistes», però, tot i que va practicar amb els pinzells a *plein air* com a pintor de cap de setmana, amb el seu amic l'arquitecte i músic Antoni Puig i Gairalt, es decantaria per la ploma. Primer, com a crític d'art i arquitectura, i, ja cap al final, quan bandeja la crítica d'art, com a articulista, faceta en què destacava com a viatger, per exemple, al Pròxim Orient. Les llargues estades que feia a París, Londres, Berlín o als països escandinaus també queden reflectides en els articles com a crític d'art.

Per tant, no té res d'estrany que els primers escrits periodístics tractin de la disciplina de Vitruvi: les cròniques de les obres i els edificis de l'Exposició Universal del 1929 a Barcelona, els reportatges que va escriure acompanyant Le Corbusier en les visites a Barcelona o l'anàlisi en tres entregues, l'any 1929, dels edificis de la Via Laietana —Palau de la Música inclòs—, en el qual exposa el seu ideari estètic a través del diàleg entre dos barcelonins que es passegen pel teló de fons que representa el carrer. Un ideari que completava amb els escrits dedicats a l'interiorisme, el disseny o a la imatge de Barcelona, que tant mal li feia quan arribava de París. Tant és així que va decidir obrir un despatx a la Via Laietana amb un lema que es pot definir com la divisa que millor l'identifica: «La ligne directrice des décorateurs à intentions nobles est de satisfaire aux joies de vivre d'une clientèle cultivée».

Quan Màrius Gifreda va començar a interessar-se pel teatre, no ho sabem amb total certesa, però en tenim prou indicis. Els primers que ens mostren l'interès per la literatura dramàtica els trobem al setmanari *Mirador*. Quan feia poques setmanes que el setmanari es trobava als quioscos, la redacció va decidir convocar el Premi Mirador a la millor obra de teatre estrenada aquella temporada a tres locals de Barcelona: des del mes d'octubre de 1928 fins a la Pasqua Florida del 1929. La implicació de Gifreda és un fet en tant que presideix la taula

de recompte dels vots i, un cop enllestit l'escrutini, és el primer dels signants de l'acta que acredita els resultats de la votació, al costat dels gerents dels tres teatres (Espanyol, Novetats i Romea).

Però a què responia la iniciativa del setmanari? En principi, a la voluntat de trobar respostes a tres preguntes, segons es pot llegir en els articles que els redactors van anar publicant per promoure el concurs. Es tractava d'esbrinar si era veritat que el teatre català estava immers en una profunda crisi, si era una qüestió de manca de públic o bé si es tractava d'una crisi d'autors. Però no tan sols això. També si hi havia una crisi d'empresaris, d'actors i de crítica, tal com assenyalava Carles Soldevila en una sèrie de cinc articles publicats un any més tard i que refermaven els motius pels quals Mirador havia convocat el premi. En un dels articles, Soldevila hi deixava caure una sentència demolidora: «[...] el teatre català, tal com està avui, no pot lluitar amb garanties d'èxit contra cap forma d'espectacle modern» (3 de juliol de 1930).¹ Tenia raó *L'Esquella de la Torratxa* (29 de març de 1929) quan assenyalava que el concurs de *Mirador* no era «orientador», sinó un «indicador».

Conèixer com s'arriba en aquest punt ens ajudarà a entendre la posició que adopta Gifreda en el context teatral d'aquells anys. L'enrenou al voltant de la crisi del teatre català ja venia de força temps enrere. Pel cap baix, des del moment que s'inicia el declivi del modernisme i les noves esferes intel·lectuals no comprenen la necessitat de transformar les estructures del teatre català, tot i els intents del moviment per redreçar la situació. La manca de visió del noucentisme, que, en la malfiança envers la novel·la i el teatre —i el menyspreu elitista envers el cinema i l'esport—, es va quedar a mig camí de resoldre el problema: es conformà a veure-les venir amb la creació de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic l'any 1913 sota la direcció d'Adrià Gual. En la recerca d'una diagnosi sobre els mals que afectaven el teatre —a banda del devesall d'articles que es van escriure—, les enquestes van ser un altre instrument que actuava com a indicador de la temperatura del debat. Un debat extens en el temps com demostra que *La Veu de Catalunya* n'inicià la pràctica l'any 1907 i que arribi fins als anys 1931 i 1933, quan els diaris *La Nau* i *La Humanitat*

¹ Es tracta d'una sèrie de cinc articles titulada «Present i futur del teatre» que es va publicar a *Mirador* entre el 5 de juny i el 14 d'agost de 1930.

s'agafen a la fórmula amb preguntes com ara «A què atribuïu la crisi del teatre català?» i «Què caldria fer per tal de redreçar-lo?». Que la crisi del teatre estava servida sembla més que una evidència i n'hi ha prou de comprovar-ho veient el gavadal de literatura que va generar el que feia cara de ser una crisi endèmica de la vida escènica catalana.²

Amarats d'aquest ambient, s'entén que la redacció de *Mirador* decidís impulsar el premi que portava el nom del setmanari i que els col·laboradors de la secció teatral —en algun cas, doblats d'autors— participessin en el debat i que hi juguessin fort. Noms com els de Sebastià Gasch, Joan Tomàs, Avel·lí Artís, Rafael Tasis, Domènec Guansé, Joan Cortès o el sempre present Carles Soldevila, entre d'altres, com Millàs-Raurell, Miquel Llor o Guillem Díaz-Plaja, no es van estar de dir-hi la seva. A les pàgines del setmanari era habitual trobar-hi textos de creació literària, i és aquí on trobem el segon indici de l'interès de Gifreda pel teatre; té la gosadia d'escriure una crítica d'art, en aquest cas d'un grup escultòric, imaginant-la en termes d'escena teatral: «Una visita a l'Olimp. Comèdia inèdita en un acte» (*Mirador*, 25 de juliol de 1929).

Quan els postulats preconitzats pel noucentisme decauen, el món teatral es contempla al mirall i no li agrada el que veu. Comprova que l'anunci que era una crisi anunciada s'ha confirmat i es pregunta on ha anat a parar l'esperit de renovació. El modernisme havia donat el millor que podia donar abans de la Gran Guerra quan pren com a referents Ibsen, Hauptmann, Maeterlinck, Tolstoi o D'Annunzio, tot i que n'esbrava les apostes més radicals, tant del punt de vista ideològic com estètic. El teatre que s'exhibeix a l'escena catalana durant els anys vint i trenta sembla una cursa desesperada per salvar els mobles i escapar de la norma. Ho intenten Carles Soldevila i Millàs-Raurell amb el teatre *boulevardier*, sense sortir-se'n. Adrià Gual reprèn el Teatre Íntim amb autors com Čapek o Pirandello. Al Teatre Romea la companyia Maria Vila-Pius Daví fa equilibris i s'arrisca incorporant al repertori Elmer Rice i Ferdinand Bruckner, que van provocar en Gifreda un gran efecte, com veurem. Carles Capdevila tradueix Bernard Shaw, Shakespeare, Sòfocles i Beaumarchais, entre altres. El teatre català anava a la recerca

² Per a més informació, vegeu: *El debat teatral a Catalunya: Antologia de textos de teoria i crítica dramàtiques: Del Modernisme a la Guerra Civil*. Estudi introductori i edició a cura de Margarida Casacuberta, Francesc Foguet, Enric Gallén i Miquel M. Gibert. Barcelona: Institut del Teatre: Diputació de Barcelona, 2011.

d'un públic diferent del que ja li era fidel, i no el trobava. La màxima del teatre modern d'apropar l'autor al públic no es complia.

Estroncada l'empenta modernitzadora i la voluntat d'esbandir la domesticitat, es va anar a parar al pou de la insubstancialitat, representada pel pitarrisme, tal com denunciava el crític Joan Cortès l'any 1932 a les pàgines de *Mirador*. També se'n dolia Carles Capdevila, que veia decebudes les expectatives vint-i-cinc anys després dels inicis del Teatre Íntim, on s'havia iniciat com a actor. En aquest sentit escrivia que «l'hem volgut redimir [el teatre] del tipisme convencional, del localisme sorneguer amb què volgué excusar la gosadia de néixer, però no l'hem sentit mai prou nacional per a exigir-li l'esforç, la preparació, la base, la jerarquia social i literària que tots els països, fins els que el creaven en èpoques tan modernes com nosaltres —Rússia, Hongria, Polònia, posem per cas—, reconeixien als seus teatres nacionals». I rematava l'article amb un amarg «[...] no hem pogut desarrelar del nostre esperit la trista ascendència de les gatades, i autors, comedians, empresaris i públics, respirem en les sales de teatre català residus d'aquella atmosfera de teatre insubstancial i plebea que ens perpetua, a desgrat nostre, la funesta afició al teatre d'aficionats» (*Mirador*, 17 de març de 1932).

Tot i que Joan Fuster ha qualificat de «neonoucentistes» la generació posterior al moviment ideològic i cultural, creiem que se'n pot discrepar sense gaires càrrecs de consciència. Del noucentisme només en conservaven —Gifreda inclòs— l'aspiració a la civilitat i poca cosa més. El que volien era modernitzar el país segons els estàndards dels països de l'entorn. Ni es malfiaven de la novel·la, ni del cinema, tot i ser el competidor més ferreny que tenia el teatre, perquè eren conscients que la normalitat cultural només s'assoliria a través de manifestacions amb una base àmplia de públic. Com a membre de la redacció de *Mirador*, la posició que mantenia el setmanari també ajuda a entendre quin era el caldo de cultiu en què Gifreda es movia. El professor Francesc Foguet ha assenyalat al respecte que per al setmanari, tot i fer-se ressò «de les estrenes més remarcables de la cartellera londinenca coetània o del teatre nord-americà més nou, la ciutat de París continuava essent el nord de la modernitat teatral».³

3 Per a més informació vegeu: FRANCESC FOGUET. «*Mirador* teatral: una modernitat europea (1929-1936)». A: RAMON PANYELLA (ed.). *Concepcions i discursos sobre la modernitat en la literatura catalana dels segles XIX i XX*. Lleida: Punctum, 2010, p. 155-170.

En efecte: les sovintejades referències a la capital francesa no són gratuïtes ni exclusives d'un autor o altre. París era el far. Fins i tot en els detalls que poden semblar més negligibles o frívols, se n'observa l'empremta. En una fotografia de l'entrega del Premi Mirador es veu el guanyador, Alfons Roure —l'obra del qual es mou «entre el sainet, el vodevil, el melodrama i el quadre d'un patriotisme carrinçló i fàcil»—,⁴ i al darrere un pòster del cabaret parisenc Bal Tabarin, obra de Paul Colin, que també havia promocionat *La Revue Nègre* on actuava Josephine Baker. L'escena reflecteix l'abisme cultural que separava les dues societats. Per tant, París: Josep M. de Sagarra a *Vida privada* fa la descripció de l'Au Pingouin, un local del carrer Escudellers freqüentat per escriptors i periodistes, on els que ballen diu que ho fan «tabarinescament». Francesc Trabal, a *Vals*, esmenta el setmanari humorístic *Le Rire* i Gifreda mateix, a l'inici de *L'anònim blau*, fa que els personatges comentin les informacions de la revista *L'illustration française* sobre els vols transoceànics, el futur de les ciutats i... els avions taxi.

Carles Soldevila s'havia distingit ja l'any 1927 amb una sèrie d'articles a *La Nova Revista*,⁵ de Josep M. Junoy, en què abordava les mancances del teatre català. En el primer dels articles feia un exordi sobre l'europèisme dels catalans, que no passava, deia, de ser una il·lusió que es fonamenta en una façana de béns materials, però que si es rascava una mica «ens enfonsem en un clot» (gener 1927). Soldevila afirmava que «a tot arreu, el moll de la literatura dramàtica està constituït per la vida burgesa». I afegia que «la majoria de les obres representades en els escenaris d'Europa i d'Amèrica juguen amb personatges extrets de la classe mitjana, nervi de les ciutats». I aconsellava fer un cop d'ull a les revistes il·lustrades de París, Londres o Berlín per adonar-se que els que hi surten «són persones vestides a l'estil burgès, les que ocupen la major part dels escenaris» (maig 1927).

Soldevila sabia prou bé de què parlava perquè pertanyia a aquella burgesia a la qual es dirigia, o pretenia fer-ho, el seu teatre. Gifreda, l'origen del qual era la menestralia que s'havia enfilat fins a convertir-se en burgesia mitjana i rendista, també era conscient de les

4 Xavier FÀBREGAS. *Història del teatre català*. Barcelona: Millà, 1978, p. 250.

5 És una sèrie de quatre articles titulada «La situació del teatre a Barcelona» que es va publicar entre els mesos de gener i maig de 1927.

limitacions del públic del seu teatre, que s'orientava en la direcció que deia Soldevila: la comèdia burgesa o de boulevard. De fet, l'autor de *Moments musicals* parlava de l'absència d'un públic que omplís les sales —que no fossin les del Paral·lel, com denunciava la periodista i escriptora Rosa M. Arquimbau des de la seva columna de *La Rambla*, «Film & Soda»— i fes possible la continuïtat dels espectacles teatrals que s'estrenaven, i sostenibles les empreses. Però la burgesia que començava a identificar-se políticament amb el catalanisme, ni tenia prou curiositat intel·lectual, ni les maneres ni el capteniment social necessaris. En aquest sentit, només cal recordar els manuals de bona educació per a homes i dones que va escriure Soldevila amb el pseudònim de *Myself*, o el volum sobre què calia llegir per enriquir l'esperit i formar una biblioteca. És el mateix que feia Gifreda quan escrivia sobre l'enfarfegament arquitectònic dels edificis de Barcelona i el mal gust en el parament dels habitatges.

Per tant, a la recerca d'aquell públic tan desitjat pels autors, Gifreda s'acull sense embuts al gènere de la comèdia burgesa. *L'anònim blau* va estar una setmana en cartellera. L'obra és un vestit fet a mida del públic al qual s'adreçava amb el punt just d'ironia que li permetia el seu tarannà —Josep Pla deia que no s'emballava mai. Gifreda, però, no s'està de riure's de l'educació del públic i li etziba un parell o tres de calbots. Tampoc s'està de fer broma de l'art —el seu camp d'acció periodística— i d'engagar un parell o tres de dards amb el fibló un punt afeblit. En aquest sentit, l'obra no aspirava a ser res més que un entreteniment correcte i honest que a estones flueix amb elegància i té l'espurneig de les bombolles d'una copa de xampany.

Quan se'n va anunciar l'estrena al Teatre Novetats, que aleshores dirigia Carles Capdevila, els anuncis en remarcaven un aspecte que sembla diferenciar-la de la resta: el decorat de l'escenari era un projecte de l'autor. Domènec Guansé, quan n'escriu la ressenya a *La Publicitat* (11 de gener de 1931), se sorprèn que un debutant es presenti com si fos «un autor bregat, que conegués molt a fons els ressorts de l'escena. Fins diríem que *L'anònim blau* és més interessant pel seu enginyós mecanisme teatral que pel contingut». El crític també assenyalava que «en aquesta primera obra, provatura teatral, ha atès millor el moviment de l'acció que la caracterització i humanització dels personatges». Però en què consistia el «mecanisme» del qual parla Guansé? L'autor havia projectat un escenari dividit en dos espais superposats que representen dos indrets diferents, on tenen lloc, de

forma alterna i correlativa, dues accions. Però d'on havia sortit la idea de fer un muntatge semblant?

Sembla que l'origen cal cercar-lo en l'obra del dramaturg vienès Ferdinand Bruckner *Els criminals*, estrenada al Teatre Romea el 4 d'abril del 1931, a càrrec de la Companyia Vila-Daví. Això no obstant, abans de l'estrena a París l'any 1929, a Barcelona ja en corria la brama i s'informava del que deia la crítica centreeuropea de l'estrena a Viena. Tot indica que el primer a parlar-ne va ser Francesc Madrid: «El misteriós afer de l'autor desconegut i triomfant» (*Mirador*, 24 d'octubre del 1929).⁶ Li arribés per on li arribés la informació sobre la simultaneïtat d'accions, o que hagués assistit en alguna representació a l'estranger, el cas és que Gifreda agafa el gust de dividir l'escenari i hi torna amb *L'assassinat d'un barret fort* (1932?). El plantejament fa pensar que vol anar un pas més enllà i es mostra més agosarat amb la proposta. En aquesta ocasió l'espectador assisteix al que passa a l'escenari, on es representa una obra per a un públic imaginari, i, a la vegada, el que té lloc entre bastidors. Com s'ho fa? Doncs girant el decorat 90 graus. És el Gifreda més descordat que coneixem. Hi ha escenes en què explota la vis còmica per ridiculitzar la situació (el llenguatge que fa servir el pinxo no s'adiu al personatge, repeteix diàlegs idèntics, tant li fa la parella que es formi en el triangle amorós) o en què incorpora elements de determinat tipus de teatre que estava en voga a l'època (la tímida influència del cinema nord-americà, les veus fora d'escena). En aquest darrer cas, hi ha la indissimulada influència del teatre de Pirandello d'introduir el públic dins l'obra com si fos un personatge més. L'obra té alguna cosa de nines russes. És teatre dins el teatre sobre el teatre. Fins a cert punt, hi ha moments que fa pensar en l'estrena l'any 1930 de *Orfeu* de Cocteau a Sitges, on hi hagué enfrontaments verbals entre el públic durant la representació. A estones, l'obra fa pensar en la situació, estrafent-la, que vivia el teatre català. Que s'arribés a estrenar a Barcelona sembla improbable. En una entrevista que Jordi Sarsanedas li va fer l'any 1948 a la revista *Ariel*, Gifreda li explica que «possiblement en una capital europea em traduïran i representaran

6 Per a més informació sobre Ferdinand Bruckner i la recepció de la seva obra, vegeu: Kàtia PAGO CABANES. 'Die Verbrecher', de Ferdinand Bruckner. *Història i anàlisi comparada d'una recepció: Berlín (1928), París (1929), Barcelona (1931)*. Tesis doctoral dirigida per Pilar Estelrich i Enric Gallén. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2020. També disponible en línia a: <<https://www.tdx.cat/handle/10803/671271>> [Consulta: 28 febrer 2022].

L'assassinat d'un barret fort».⁷ Però enlloc s'ha trobat constància que l'estrena tingués lloc, aquí o a fora.

Gifreda té un breu text sobre l'obra d'Elmer Rice *El carrer*. Forma part d'un full mecanografiat solt en què figuren altres comentaris crítics sobre l'obra, a càrrec d'Albert Bernis, Pompeu Crehuet, Josep Fontbernat i Enric Borràs.⁸ La companyia Vila-Daví va estrenar l'obra de Rice el mes d'abril del 1930 al Teatre Romea, un any abans que s'estrenés *Els criminals* de Bruckner al mateix escenari. No és clar per quin motiu se'ls va demanar l'opinió. En qualsevol cas, Gifreda hi escriu que no li faria res de viure de lloguer en algun pis de la casa. El que pretén dir és que l'interès de l'obra rau a conèixer amb discreció les interioritats de la comunitat «perquè em fa l'efecte que la justesa de l'acció és deguda a una amagada continuació de l'argument per dintre d'aquells pisos. En tal cas, seria un concepte ben ruskinià del teatre que, potser, un dia o altre encara veurem». El paràgraf despulla el drama dels autors catalans atrapats entre l'«epigonia», que deia Ramon Vinyes, i la impotència de no poder desenvolupar una obra en consonància amb les línies mestres del teatre modern que coneixien i no poder desempallegar-se de la comèdia burgesa que criticava Carles Capdevila. En definitiva, el que traspuja el breu text de Gifreda és la voluntat d'atrapar la porositat de la vida de què parlava, ara sí, Joan Fuster.

La pruija del teatre —i de la literatura *tout court*—, Gifreda no se la va treure mai del tot del damunt. Però només seria a la postguerra (va deixar el periodisme) quan donaria sortida a aquesta vena literària força desconeguda. O ignorada. O perduda en gran part. A aquest període pertany *Somni celestial*, però també *L'eterna cacera*. De la primera cal dir que en canvia el to i l'argument, tot i que, com sempre, els vesteix de comèdia. A través d'una sèrie de personatges que representen totes les edats històriques de la humanitat (incloent-hi la d'un futur hipotètic), Gifreda es mostra escèptic que el progrés material i tecnològic corri en paral·lel al progrés moral o ètic. En altres paraules, que no fem res que no haguessin fet els nostres avantpassats, ni faran res de diferent les generacions que vinguin.

7 HIERONIMUS (Jordi SANSANEDAS). «Allà dalt de la muntanya: Una entrevista amb Màrius Gifreda». *Ariel*, suplement núm. 1 (agost 1948), p. 3.

8 Es troba al Fons Maria Vila-Pius Daví, dipositat al Centre de Documentació de l'Institut del Teatre.

Cal pensar que eren els anys de la postguerra espanyola i que feia no res del final de la Segona Guerra Mundial. D'altra banda, i a diferència de les obres anteriors, en què les relacions dona-home estan vistes des del desencís, el fracàs i la fragilitat, en aquest cas i malgrat el final ensucrat, la vida en comú es veu com un recer amable davant la vida amarga de l'ensulsiada republicana i la pesantor de l'autarquia.

Amb *L'eterna cacera*, es va presentar a la segona edició del Premi de Teatre Josep Claramunt l'any 1957. El premi era una iniciativa de l'Editorial Nereida, que havia posat en marxa la «Biblioteca Gresol», dedicada al teatre. De les cinquanta-una obres presentades, només quinze van optar al premi. El guanyador va ser Rossend Perelló amb *Tres de servei*; Gifreda va caure a la tercera votació i Manuel de Pedrolo, amb *Homes i no*, a la quarta. A l'entrevista esmentada de l'any 1948, quan Sarsanedas li pregunta si ha escrit alguna obra més de teatre, Gifreda li comenta que en té «una altra, *Central Parc*, que segueix dormint dolçament en un calaix... aquell calaix inefable dels autors teatrals». El mateix any de la seva presència al premi Josep Claramunt, Gifreda es va presentar als premis Ciudad de Barcelona amb l'obra *Quatre a zero* —de jove sabem que va jugar a futbol a l'University Sport Club. El jurat devia considerar que l'obra tenia prou valor per fer-la arribar fins a la quarta votació, en què va caure eliminada amb quatre vots. La qüestió és que tant de *Central Park*, de *L'eterna cacera* com d'aquesta última obra no tenim cap notícia d'on se'n conserven els manuscrits, en el cas que ho hagin fet. Queda, doncs, sense saber-se quin gènere teatral va conrear Gifreda a les últimes obres o si va continuar fressant el que ja havia assajat als anys trenta, ara intentant circumnavegar els esculls delsensors del règim. Potser no ho sabrem mai. Potser.

Marc Soler

L'anònim blau

(1931)

Fitxa de lectura

Autor

MÀRIUS GIFREDA I MORROS (1895-1958)

Títol

L'anònim blau (1931)

Edició

L'edició que presentem s'ha fet a partir del manuscrit que forma part de la Col·lecció Teatral Artur Sedó, el fons del qual està dipositat al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques de l'Institut del Teatre. Anteriorment, el manuscrit havia format part de l'Arxiu Romea, gestionat per l'empresari teatral Josep Canals. En el manuscrit hi surt, ratllat, el títol de l'obra que Gifreda hi havia posat originalment: *Xec! a la dama*.

Personatges

Josep, Lluïsa, Carles, Joan, Montserrat, Soci I, II i III del Círcol Recreatiu i Criat del Círcol Recreatiu.

Estrena

Teatre Novetats, 9 de gener de 1931, a càrrec de la Gran Companyia Catalana, dirigida per Carles Capdevila.

Gènere

Comèdia burgesa o de boulevard en un acte.

Temàtica-sinopsi

Josep, gerent de La Colonial SA, que passa les hores de lleure a la seu d'un club privat, proposa una partida d'escacs a Carles, el seu millor amic. Durant la partida, Josep rep un anònim en què se l'informa que la seva dona, Lluïsa, li és infidel amb un pintor, Joan, a qui ella ha encarregat que li faci un retrat. Joan intenta aproximacions íntimes amb la seva model. Carles i Joan comparteixen l'estudi. Carles s'ofereix a Josep per esbrinar la veritat sobre l'anònim. A l'estudi es troba amb Lluïsa, a qui pretén. A l'estudi, Lluïsa també coincidirà amb la xicota del pintor Joan, Montserrat, secretària a La Colonial SA de Josep, el qual li va al darrere. L'obra avança amb diàlegs encreuat entre l'escenari inferior i el superior, cosa que crea un seguit d'equívocs i ambigüitats fins a la resolució final.

Espais

La trama es desenvolupa de forma alternada en dos escenaris superposats. A la part inferior, la sala d'un Círcol Recreatiu; a dalt, el pis estudi d'un pintor. L'acció té lloc als anys trenta del segle xx, a Barcelona. El doble escenari va ser dissenyat per l'autor mateix i realitzat pels mestres escenògrafs Ramon Batlle Gordó (1894-1973) i Emili Amigó Castellfort (1870-1934).

L'anònim blau

Comèdia en un acte

PERSONATGES

JOSEP, de 35 a 40 anys, marit de LLUÏSA, gerent de La Colonial SA

LLUÏSA, de 25 a 30 anys, esposa de JOSEP

CARLES, de 30 a 35 anys, solter, amic del matrimoni citat

JOAN, de 25 a 30 anys, pintor

MONTSERRAT, de 20 a 25 anys, mecanògrafa de La Colonial SA
i model del pintor JOAN

SOCI I, II i III, socis d'un Círcol Recreatiu

CRIAT del Círcol Recreatiu

DECORAT I DISPOSICIÓ DE L'ESCENARI

L'escenari estarà subdividit en dues escenes, disposades una sobre l'altra. L'escena inferior representa la sala d'un Círcol Recreatiu. Una porta a l'esquerra i una altra a la dreta. Una taula al centre i alguns sillons. L'escena superior, un taller de pintor. Una porta a la dreta i una altra a l'esquerra. A un costat, un cavallet amb una tela, i, en l'altre, un sofà. A la paret de l'esquerra i a primer terme, un aparell telefònic. L'escenari superior tindrà un teló independent. En aixecar-se el teló principal del teatre, el teló de l'escena superior estarà abaixat i, per tant, només hi haurà l'acció de l'escena inferior.

ESCENA I

JOSEP, SOCI I i SOCI II, els quals estan asseguts al voltant de la taula i llegint la premsa.

SOCI I: Un altre vol transatlàntic. De Le Bourget acaba de sortir un avió cap a Nova York.

JOSEP: A mi m'entusiasmen aquests raids! Això d'anar en un dia i mig de París a Nova York ho trobo meravellós. I espereu-vos!, que encara no som allà on anem. Heu vist el darrer número de *La Il·lustració Francesa*?

SOCI II: Ara l'estava fullejant.

JOSEP: Deixa-me-la... On és... Ah!, aquí. Mireu aquesta doble pàgina. (SOCI I i SOCI II s'apropen a JOSEP, el qual els mostra la revista.) «Una visió de com serà la ciutat futura». Eh!, què us en sembla? Aquí sota ho explica tot. Veieu! D'aquestes plataformes sortiran els avions taxi que, en un no res, us portaran a l'oficina.

SOCI I: Escolta!, i per cridar un taxi d'aquests des del carrer, com s'ho faran?

JOSEP: Home!, pels carrers només hi deuran anar els pobres.

SOCI II: Ah!, també hi haurà pobres en les ciutats futures?

JOSEP: Suposo!

SOCI II: Així sí que encara hi perdrem, perquè, avui dia, els pobres, de tant en tant, encara van en taxi. (En actitud d'encendre una cigarreta amb llumins.) Si vols que et sigui franc, l'aspecte d'aquesta ciutat, amb tantes grues, ponts i maquinàries, em mareja.

JOSEP: És clar!, com no t'ha de marejar, si encara encens les cigarretes a l'antiga usança. Acosta't

aquí, antiquat! A veure quan et convertiràs al maquinisme!... *(Prova d'encendre-li la cigarreta amb un encenedor i li falla.)*

SOCI I: No! Si el maquinisme de l'avió que acaba de sortir cap a Amèrica és tan excel·lent com el d'aquest encenedor, avui sí que menjaran carn fresca, els peixos de l'Atlàntic!

JOSEP: Fug home, fug! Tu sempre seràs dels temps de la tartana i del rapè amb estornuts.

ESCENA II

Els mateixos, més CARLES i un CRIAT. CARLES entra per la porta de la dreta.

CARLES: Déu vos guard!

JOSEP: Hola, Carles! Ja feia estona que t'esperava per fer una partida d'escacs. Vols jugar?

CARLES: Sí, home! Amb molt de gust.

Sona el timbre de la paret.

SOCI II: Bé! Ja hi som! Jo no sé quin gust hi trobeu encaparrant-vos amb aquestes quatre fustotes.

CARLES: D'això en dius encaparrar-se? Veus! Avui he trobat en Costa, i aquell sí que està encaparrat.

SOCI I: Què li passa?

CARLES: Està enamorat d'una xicota. «Bojament enamorat», com diem tots en aquests casos; i diu que es casarà d'aquí a tres mesos.

SOCI II: Vet aquí per què no es deixa veure!

CARLES: Ja el veurem més endavant. Ara deixeu-lo que s'esbravi.

Entra un CRIAT.

CRIAT: Han demanat?

JOSEP: Sí! Porteu un joc d'escacs.

El CRIAT fa mutis.

CARLES: Pobre Costa! Casar-se d'aquí a tres mesos... Qui sap com acabarà d'aquí a tres anys!

JOSEP: Quina mania que sempre tens de parlar mal del matrimoni. Mira!, jo ja en fa quatre que soc casat i n'estic molt satisfet.

CARLES: Oh!, veuràs, veuràs... El teu cas no es presenta gaire sovint. Tu, Josep, has tingut la sort de casarte amb una dona tan excel·lent que es podria presentar com un model a tot arreu.

En aquest moment s'ha d'aixecar el teló de l'escenari superior, on hi ha LLUÏSA asseguda en el sofà fent de model, i en JOAN, davant de la tela, pintant el retrat de LLUÏSA.

A l'escenari inferior entra el CRIAT amb un joc d'escacs, que col·loca sobre la taula, i se'n va. JOSEP i CARLES situen les peces.

JOSEP: Fins com una model de pintor?

CARLES: També, també. Perquè, dit sigui amb tots els respectes, a més a més, és molt bonica.

JOSEP: Gràcies per la part que em correspon.

SOCI II: Una part, només?

JOSEP: Deixeu-vos de bromes! El que us puc assegurar és que de model no n'ha fet ni en farà mai.

CARLES: Avui no en guanyaràs ni una.

JOSEP: Això ja ho veurem. Tu surts.

— ESCENARI SUPERIOR —

ESCENA I

LLUÏSA i JOAN.

JOAN: Em permet que descansi uns moments?

JOAN deixa la paleta i els pinzells en un tamboret del costat i s'avança cap a LLUÏSA.

LLUÏSA: Que no es troba bé?

JOAN: No és això. És una cosa que no m'havia passat mai. O millor dit, que només em passa amb vostè: quan fa una estona que pinto el seu retrat, m'atrau tant la model que ja no sé on poso la pinzellada.

— ESCENARI INFERIOR —

CARLES: Xec a la dama!

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Ja comença el disc de sempre?

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: La dama se'n va.

A l'escenari superior LLUÏSA s'aixeca del sofà en el moment en què JOAN s'hi asseu.

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Però així no acabarem mai. Miri que ja fa una setmana que vinc i aquest retrat ha d'estar llest pel sant del meu marit, i només falten cinc dies.

JOAN: Perdoni! Però si la pintura no avança tal com jo voldria, vostè en té la culpa.

LLUÏSA: Com s'entén?

JOAN (*aixecant-se del sofà i anant cap a Lluïsa*): Sí, amiga meva. Ha d'entendre que, per arribar a plasmar l'expressió dels seus ulls i la matisació exquisida de la seva carn, es necessitaria la traça d'un Renoir, i encara no sé com se'n sortiria...

— ESCENARI INFERIOR —

CARLES: Més xec a la dama!...

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Oh, Joan..., quines paraules! Però no s'entusiasmi tan de pressa. Pensi que jo soc una clienta i, encara que sigui clandestina, vostè m'ha de considerar, «només», com a clienta. (*LLUÏSA se'n torna a seure al sofà.*)

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Eh! ... Què et sembla? Has vist com s'explica, la meva dama?

CARLES: Ui!, no te'n refiïs massa. Tot just comencem.

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Ara pensava en la sorpresa que tindrà el meu marit quan vegi aquest retrat.

JOAN: I si la sorpresa ens la donés ell a nosaltres compareixent un dia aquí fet un Otel·lo?

LLUÏSA: No tingui por! N'està massa segur, de la meva fidelitat.

JOAN: Això, veu, sempre és d'agrair, per part seva, i... si gosés, diria fins per la meva banda.

LLUÏSA: Doncs jo no n'estic prou satisfeta. En els primers temps de casats, tot eren festes i carícies, però, ara, com més va més es distreu. Entre el Círcol, el despatx i les juntes... Sobretot les juntes!

JOAN: Malament! Quan un marit abusa de les juntes, ja ha arribat l'hora...

LLUÏSA: De què?

JOAN: De, de..., com li diré...? De que vostè també es busqui alguna junta per distreure's.

LLUÏSA: I amb qui la tindria, aquesta junta?

JOAN: Amb mi, per exemple.

LLUÏSA: Ui!, potser no ens posaríem mai d'acord.

JOAN: Vol dir que no tinc prou mèrits?

LLUÏSA: Jo no dic tant. Però em sembla que això no és pas qüestió de mèrits.

— ESCENARI INFERIOR —

CARLES: Això és qüestió de barra, ja ho veig! (*Movent una peça.*)

JOSEP: Vols fer el favor de no empaitar-me més la dama?

CARLES: Veuràs! Com que és tan atrevida d'anar per llocs perillosos...

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Bé!, em sembla que ja hem descansat prou i parlat massa. (*Mirant-se el rellotge de polsera.*) Si vol, encara li puc dedicar una estona. Però ha de pintar!

JOAN (*anant cap al quadro*): Treballaré, si vostè m'ho mana.

JOAN agafa els pinzells i contempla LLUÏSA
llarga estona.

LLUÏSA: Però ha de pintar... i no badar.

JOAN: És que bado tant de gust! ... (Continua el treball.)

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Jo sí que bado, avui.

CARLES: Doncs no badis gaire perquè la teva dama encara està en perill.

Entra un CRIAT.

CRIAT: Senyor Josep, una carta per a vostè. (Li entrega la carta i se'n va.)

JOSEP: Gràcies. Amb permís! (Obre el sobre i llegeix.)
Caram! Aquesta sí que és bona! Acabo de rebre un anònim i sabeu què diu...? Doncs que la meva dona (llegint:) «aprofita agradablement les hores de cinc a set al taller del pintor Joan Riera del carrer Canuda, número 2». I acaba donant-me un consell. (Llegint:) «Amic meu. Parlo per experiència pròpia. Deixeu-vos d'Edens Concerts i sigueu més afectuosos amb la vostra dona». Quin ximple! Aquest home s'equivoca de mig a mig. Fins s'equivoca de cabaret, perquè nosaltres sempre anem a l'Excelsior, veritat?

CARLES: Però això és molt greu!

SOCI I: No en feu cas. Deu ser algun «estripa-cuentos» envejós de la teva felicitat.

JOSEP: Mireu el cas que en faig. (Estripa la carta.) Jo també en sé, d'estripar «cuentos».

CARLES: Mira, Josep!... No facis el valent que amb aquestes qüestions no s'hi pot jugar.

JOSEP: No t'hi amoïnis, home! T'agraeixo l'interès, però val més que et preocupis d'aquesta partida... i juga, juga! Que et toca a tu.

CARLES: Però és que si jo em preocupo...

JOSEP: Mira!, si no jugues tu, jugaré jo.

SOCI II: M'agrada el teu caràcter. (A JOSEP:) Si tothom fos com tu, els advocats hauríem de plegar.

— ESCENARI SUPERIOR —

JOAN: Si totes les models fossin com vostè, els pintors hauríem de plegar.

LLUÏSA: Per què?

JOAN: Perquè fa mitja hora que m'escarrasso i encara no he trobat el color dels seus ulls. (Apropant-se a LLUÏSA.) A veure si així, de ben a prop...

LLUÏSA: Potser s'acosta massa...

JOAN: No em distregui, que estic treballant...

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI II: Ara que hi penso! Per aquí a vegades ve un xicot que també es diu Joan Riera i em penso que també és pintor.

JOSEP: Tens raó. Sí, sí, ara el recordo vagament.

SOCI I: Així, l'anònim es devia referir a aquest xicot?

CARLES: Segurament. I això és el que et volia dir, perquè l'adreça que indicava la carta és la mateixa d'un taller que jo tinc junt amb ell.

JOSEP: Ah, sí? T'ho portaves molt callat! Parla, home!

CARLES: Veuràs! Es tracta d'un piset on en Riera pinta i jo de tant en tant hi liquido les meves aventures. Jo el protegeixo pagant el lloguer i ell em protegeix a mi amb l'aparença de la bohèmia.

SOCI II: Sí, vaja! Un contracte entre l'Art i, diguem-ne, l'Amor.

JOSEP: Així, tu deus tenir una clau?

CARLES: Naturalment! Xec al rei!

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Encara no! Però que no vol pintar?

JOAN: En aquest moments, pintar és... perdre el temps.

— ESCENARI INFERIOR —

CARLES: Apa! Que no jugues? (JOSEP mou una peça.)

SOCI I: Però què fas? No veus que aquí hi ha l'alfil?

JOSEP: Ah!, sí. No sé pas on tinc el cap.

CARLES: I, per cert, que fa molts dies que no m'he acostat a aquell taller.

JOSEP: M'agradaria veure'l un dia.

CARLES: Si vols podem anar-hi ara mateix.

JOSEP: Ara no, home! Semblaria que faig cas d'aquell paperot que m'han enviat.

CARLES: Doncs jo, en el teu cas, ja hi fora.

JOSEP: Doncs jo no! Dubtar de la meva dona perquè a un tranquil li dona la gana...

CARLES: Un tranquil, un tranquil...! Potser són dos, els tranquils.

SOCI II: I potser tres.

JOSEP: Voleu fer-me el favor de no insistir més?

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Vol fer-me el favor de no insistir més? I amb tanta estona que se'ls mira, encara no ha trobat el color dels meus ulls?

JOAN: Encara no, però si vol, ho provaré. *(Torna a pintar.)*

— ESCENARI INFERIOR —

CARLES: Bé, vaja! Parla clar. Que potser tens por de trobar-hi...

JOSEP: I ara! No continuïs, fes-me el favor...! Mira!, ja que tens tant interès, si vols, ves-hi tu. Som amics de tants anys que és igual que hi vagis tu com jo. A veure si així acabarem d'una vegada.

CARLES: Doncs me n'hi vaig ara mateix. *(Aixecant-se.)*
Espereu-me que torni, eh!

JOSEP: Ves, ves, eixelebrat.

CARLES: Adeu-siau i fins després.

CARLES surt per la porta de la dreta.

ESCENA III

JOSEP, SOCI I, SOCI II. *Després, SOCI III.*

JOSEP: Vols continuar la partida?

SOCI I: Sí, perquè en l'estat en què l'ha deixada en Carles, és cosa guanyada; un cavall i dos peons d'avantatge, de primera!

JOSEP: Juga, juga, que d'això ja en parlarem.

— ESCENARI SUPERIOR —

JOAN: Ara comencen a tenir una mica més d'expressió, aquests ulls... Que els vol amb rímel o sense?

LLUÏSA *(aixecant-se)*: A veure com me'ls fa. *(Davant del quadre.)* Però si jo no els tinc pas tan bonics. Oh, i

ni aquesta boca ni aquests cabells són els meus. No s'hi val, a fer-me tan bonica!

JOAN: Doncs, cregui'm que és la primera clienta que es queixa en aquest sentit.

LLUÏSA: Però no veu que quant més m'afavoreixi, serà pitjor?

JOAN: Vol dir?

LLUÏSA: És clar! No comprèn que el meu marit, davant d'aquest retrat, pot pensar... «si la meva dona fos així! ...».

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Si la meva dona fos així, vull dir, tal com suposava aquell anònim...

SOCI I: Bé, no ens vinguis amb drames, tu, ara!

JOSEP: No! Si estic molt tranquil. Precisament, ara recordo que després de dinar m'ha dit que aquesta tarda havia d'anar a la Junta del Patronat... del Patronat... *(Fent memòria.)*

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: No insisteixi més perquè avui he d'anar a la Junta del Patronat Internacional de l'Estisora.

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Això mateix, del Patronat Internacional de l'Estisora.

— ESCENARI SUPERIOR —

JOAN: I bé, ja s'esperaran.

LLUÏSA: No, no! No puc faltar-hi. Em convé que m'hi vegin. M'entén?

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: I què hi fan, en aquesta Junta?

SOCI II: Retallar, home! Retallar.

JOSEP: Exacte, noi! Així ho diu la meva dona.

— ESCENARI SUPERIOR —

JOAN: I de què tracten en aquesta Junta?

LLUÏSA: Ens preocupem de la protecció de les modistes.

JOAN: Ah, vaja!... Però si d'això ja fa temps que se'n preocupen els abonats del Liceu... *(Sona el telèfon.)* Amb permís. *(Despenja l'aparell:)* Digui..., digui... Sí, senyor, jo mateix... Com diu?... Però és possible... I no hi ha hagut cap desgràcia?... Millor, sí, sí, vinc de seguida. *(Penja l'aparell.)*

LLUÏSA: Què passa?

JOAN: Acaben de notificar-me que s'ha calat foc a la casa on visc. Perdoni'm, però hauria d'anar-me'n corrent.

LLUÏSA: Sí, sí, vagi, vagi-se'n de pressa.

JOAN: Vostè mateixa, faci el que li sembli i surti quan vulgui... Perdoni!... Se'n fa càrrec, veritat?

LLUÏSA: Completament.

JOAN: Però torni demà.

LLUÏSA: Està bé, però ara no perdi el temps i no es preocupi per a mi.

JOAN: Doncs, passi-ho bé, i fins demà. *(JOAN surt.)*

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: Això està que crema!

SOCI II: I tant! Els bombers no hi seran pas a temps.

— ESCENARI SUPERIOR —

ESCENA II

LLUÏSA *es posa el barret i els guants.*

LLUÏSA: Pobre xicot! Fa una estona que tot ell cremava de passió, i té!, davant un foc autèntic se li apaga la flama i em deixa sola. Ben mirat, més val que sigui així. Jo també estic jugant amb foc i ja no sé si vinc pel retrat o per deixar-me contemplar... Això de fer de model és tan agradable! Ell et mira..., et mira, sembla que et despulli...

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: La teva dama porta males intencions...

JOSEP: Fantasies sense importància.

— ESCENARI SUPERIOR —

ESCENA III

LLUÏSA i CARLES.

CARLES (*des de la porta*): Però és possible?

LLUÏSA (*espantada*): I ara! D'on surts?

CARLES: De manera que és veritat?

LLUÏSA: Però de què parles?

CARLES: Si no fos perquè t'estic veient, no m'ho creuria.

LLUÏSA: Vols dir-me, d'una vegada...

CARLES: He vingut per complir una missió que, pel que veig, serà, per a mi, molt desagradable.

LLUÏSA: Explica't, que no sé què vols dir.

CARLES: Amb poques paraules ho sabràs. Mentre estàvem al Círcol jugant als escacs, en Josep ha rebut un anònim en el qual se t'acusa de venir a passar agradablement les tardes en aquest taller.

LLUÏSA: Ara ho entenc. I tu, naturalment, has vingut a fer d'espia.

CARLES: He vingut per indicació del teu marit. Ell, davant dels amics, segurament per por de fer el ridícul, no ha gosat venir.

LLUÏSA es passeja preocupada.

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: La cosa s'embolica...

JOSEP: Espera't, que ja es desembolicarà.

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Així, et creus el que diu aquest anònim?

CARLES: Jo crec el que veig.

LLUÏSA: Però què has vist? Mira! Estic ben sola.

CARLES: Estàs sola perquè en Joan ha marxat d'aquí, creient-se que se li cremava la casa.

LLUÏSA: Però que no és cert? Si jo mateixa he sentit que el telefonaven.

CARLES: No, dona, no. Ha estat un engany que m'he empescat per fer-lo sortir d'aquí.

LLUÏSA: I per què?

CARLES: Perquè, en cas que tu hi fossis, poguéssim parlar sense testimonis.

LLUÏSA: I com has pogut entrar?

CARLES: Senzillament. Obrint amb la meua clau. Que no sabies que aquest pis el tenim a mitges?

LLUÏSA: No ho sabia, no.

CARLES: Sí, és clar! En Joan és massa viu per avisar-te.
Escolta! I tu, vols dir-me què hi fas en un taller
d'artista?

LLUÏSA: Volia que en Joan pintés el meu retrat per regalar-
li al Josep el dia del meu sant. Mira'! Aquella tela
començada n'és la prova.

CARLES *se'n va a veure el quadre.*

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: Ah!... Ja ho veig... Sí, sí... La teva dama té molta
picardia, però t'aviso que no li valdrà.

JOSEP: Juga, juga! I deixa't d'històries.

— ESCENARI SUPERIOR —

CARLES (*davant el quadro*): Sí, evidentment, ja ho veig.
L'excusa, val a dir, és enginyosa, però... però és tan
passada de moda, amiga meva!

LLUÏSA: Carles! T'he dit la veritat, no em vols creure?

CARLES: Escolta, Lluïsa! T'agrairia moltíssim que, en
aquests moments d'una delicada transcendència
per a tots dos, fossis ben sincera.

LLUÏSA: No sé veure quina transcendència poden tenir
per a tu...

CARLES: Per a mi... ha estat molt dolorós trobar-te en
aquestes circumstàncies...

LLUÏSA: Però quin interès tens a suposar una cosa que no
és certa? Pot estar ben content, el meu marit, de
comptar amb un amic tan servicial...

CARLES: Oh, no, perdona! No és pas per amistat amb en
Josep que soc aquí...

LLUÏSA: Doncs, per què? Jo també et demano que parlis
sincerament.

CARLES: És que no goso, perquè tinc por que, com altres vegades, tampoc avui no em creguis.

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Ja pots tirar pel dret, ja... Sense compliments.

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Parla clar d'una vegada!

CARLES: Com vols que m'expliqui clarament, si per a tu només soc un espia a les ordres d'en Josep. De tota manera, no passis ànsia. Ara mateix tornaré al Círcol i diré davant de tots els amics que he trobat en Joan pintant tot sol.

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Molt bé! I que et penses que me l'empassaré, aquesta ensarronada?...

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Moltes gràcies, Carles. Et portes com un cavaller i, des d'ara, compta amb el meu agraïment.

CARLES: No és pas agraïment, el que jo voldria de tu... M'entens?

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Sí, home, sí! Ja t'entenc. Tu voldries pescar-me la dama.

SOCI I: Ah! Això depèn de tu.

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Doncs, què voldries de mi? Carles!

CARLES: No em martiritzis més, estimada Lluïsa. Prou que ho saps el que voldria i el que he desitjat sempre, d'ençà que et conec...

LLUÏSA: Sí, no parlis més. Tu voldries inscriure el meu nom en la llista de les teves aventures amoroses. No es diu així?...

CARLES: No!, no és això. Tu per a mi ets...

LLUÏSA: Sí, jo t'ho diré. Jo també soc aquella «primera» dona que us costa tan poc de trobar com d'abandonar.

CARLES: No, estimada Lluïsa! Tu, per a mi, no ets la primera, sinó l'última. Ets aquella última dona que costa tant de trobar com d'aconseguir.

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: Mare de Déu, quin embolic!...

— ESCENARI SUPERIOR —

CARLES: I per això em desespera que un altre pogués arribar a obtenir el que jo encara no he aconseguit.

LLUÏSA: D'això n'estic convençuda, Carles. Però en aquesta desesperació només hi veig un vulgaríssim cas d'amor propi.

CARLES: No em castiguis més! Per pietat..., perquè em tornaré boig... *(Amb accent desesperat.)*

— ESCENARI INFERIOR —

SOCI I: No tant, home, no tant!...

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: Bé, calma't; no serà tant...

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Que no...? Et repeteixo que la meva situació és desesperada.

SOCI I: Potser encara hi ha algun recurs...

— ESCENARI SUPERIOR —

CARLES (*a part*): Sí, sí..., és l'últim recurs que em queda.
(A LLUÏSA:) Lluïsa!... No puc contenir-me més. (*En actitud d'abraçar-la.*)

LLUÏSA: Què pretens?... Gosaries... (*Cau el teló.*) No, Carles, no; no, Carles, no... (*El teló cau del tot.*)

— ESCENARI INFERIOR —

JOSEP: Abandono. Ara sí que no hi ha res a fer...

SOCI I: Sí, ara ho veig, ni amb el sacrifici de la dama té remei, noi! Avui sí que soparé de gust: derrotar el gerent d'una casa tan important com La Colonial SA no passa cada dia.

JOSEP: Bé, no agafis tantes pretensions perquè qui m'ha guanyat és en Carles. Sense les seves combinacions jo no hauria perdut ni la dama ni la partida.

Entra SOCI III.

SOCI III: Hola! Que no aneu a la conferència?

JOSEP: Qui parla, avui?

SOCI III: Un savi alemany que es diu una cosa així com Schomterbonhauer. Tractarà d'una qüestió tan important com..., espereu-vos! (*Es treu un programa de la butxaca i llegeix:*) «La influència sideral en la imatgeria religiosa dels pobles de la Polinèsia»!

SOCI I: Caram! No me la deixaré pas perdre!...

SOCI II: Tant t'interessa?

SOCI I: Naturalment, home! Però que no sabeu que jo soc un dels fabricants de sidral més importants d'aquest país? (*Els altres companys riuen.*) Oh, no sé de què riuen! Que no és una indústria tan digna com una altra?

JOSEP: Sí, home, sí! Deixa'ls estar, que estan de broma; i ves, ves a la conferència.

SOCI I: Veus! El que no hauria dit mai és que el sidral pugui tenir influència en la religió dels pobles primitius, ni que fos un producte tan antic.

SOCI II: Ja veuràs! D'un savi alemany se'n pot esperar tot.

SOCI III (*al SOCI II*): I tu, que no vens?

SOCI II: Que hi haurà projeccions?

SOCI III: Em sembla que sí.

SOCI II: Així, us acompanyo. Perquè, d'això..., els negres acostumen a anar molt a la fresca. (*A JOSEP*) I tu, què fas?

JOSEP: Jo em quedo. Això del sidral no em prova gaire i..., a més, he d'esperar en Carles.

SOCI I: Apa! Doncs anem, que faríem tard.

Quan són a la porta, el SOCI II diu:

SOCI II: Ah! Després de la conferència ja vindrem a saber el resultat...

JOSEP: Aneu, aneu!... I per això no passeu ànsia.

Se'n van SOCI I, II i III per la porta de l'esquerra.

ESCENA IV

JOSEP i després JOAN.

En JOSEP seu en una butaca, agafa un diari, està impacient i mira el rellotge. Al cap d'un moment, travessa l'escena en JOAN, de dreta a esquerra, i en JOSEP, en veure'l, mostra una gran satisfacció.

JOSEP: Caram! Vostè per aquí? Cregui que tinc una veritable satisfacció de veure'l, en aquests moments...

JOAN: Vostè és molt amable. Però, la veritat, no pensava que la meva presència...

JOSEP: Sí, és clar! Ja ho comprenc. La nostra coneixença és massa superficial per justificar aquesta mena d'esplais; però, sap..., com li ho diré? Potser és la simpatia que tot d'un plegat s'ha desvetllat. És estrany, veritat?

JOAN: Realment, no s'acostuma a desvetllar tan de pressa.

JOSEP: I què...? Pinta gaire, vostè?

JOAN: Tant com puc.

JOSEP: Bé, i a més de pintar, i perdoni la franquesa, bé deu tenir alguna aventureta..., allò que es fa, sap! Alguna casada esgarriada...

JOAN: Home!...

JOSEP: No! Sí, ja comprenc. Aquestes coses s'han de portar molt reservades. Dispensi! Era una curiositat sense malícia, perquè la conversa s'ho portava.

JOAN: Ja veurà! En aquestes qüestions, faig el que puc. No sé si m'entén...

JOSEP: Caram!... Sí, sí! Ja l'entenc. (JOSEP resta preocupat.)

JOAN: Bé, doncs, si em permet...Tenia intenció d'anar a escoltar la conferència.

JOSEP: Vagi, vagi, no faltava més, però repeteixo: he tingut una gran satisfacció de veure'l, en aquests moments.

JOAN: Moltes gràcies. Amb el seu permís, doncs. (Surt per l'esquerra.)

JOSEP (*preocupat*): Sí, però també podria ésser que acabés d'arribar d'aquell taller. (*Mirant-se el rellotge, impacient.*) I encara no és aquí, aquest xicot? (*Continua llegint la premsa.*)

— ESCENARI SUPERIOR —

ESCENA IV

S'aixeca el teló. LLUÏSA entra a escena per la porta esquerra, va amb el barret posat i es dirigeix a la porta de sortida de la dreta.

LLUÏSA: Em sembla que faré tard.

Entra MONTSERRAT per la porta dreta.

MONTSE: Ah! Perdoni, senyora. Em creia que no hi havia ningú.

LLUÏSA: I jo també m'ho pensava, però es veu que en aquesta casa tothom pot entrar sense trucar.

MONTSE: Dispensi, senyora! Jo puc entrar sense trucar, perquè, quan en Joan encara no ha arribat, la portera té ordres de donar-me les claus.

LLUÏSA: Perdoni! No sabia que fos de tanta confiança de la casa.

MONTSE: Doncs jo, sense necessitat de demanar-li, ja em penso qui és, vostè. Vostè és la model d'aquest quadre. (*Mirant-se el retrat.*)

LLUÏSA: No ho puc negar. Com que pinta tan bé, en Joan!... I jo diria que la seva fisonomia no m'és desconeguda.

MONTSE: És clar que no! Com que pinta tan bé, en Joan!
Jo soc la seva model de cada dia; i moltes tardes,
quan plego de l'oficina —perquè una servidora
treballa, sap!— doncs vinc aquí i en Joan em pinta
de tots costats i de totes les maneres. I què? N'està
contenta, del seu retrat?

LLUÏSA: Sí, sí! Cal reconèixer que soc jo mateixa.

*Es col·loquen davant de la tela i continuen
conversant.*

— ESCENARI INFERIOR —

ESCENA V

Entra CARLES per la dreta. JOSEP s'aixeca en veure'l.

JOSEP: Gràcies a Déu que has arribat! Digues: què hi ha;
què has vist?

CARLES: Calma! Calma! Veig que tots els casats sou
iguals. Quan es presenten els primers símptomes
d'adulteritis feu el cor fort, el somriure olímpic,
però ben aviat, del fons del fons...

JOSEP: Bé, deixa't d'històries, ara, i digue'm d'una vegada
què hi ha de cert?

CARLES: Res, home, res. Què vols que hi hagi? He trobat
en Joan pintant tot sol, quatre pomes escarransides
i una ampolla buida: és allò que en diuen una
«natura morta».

JOSEP: Què? N'estàs segur?

CARLES: Sí, home, sí! I encara l'he deixat. Estava molt
preocupat perquè, segons m'ha dit, aquella «Natura
morta» no acabava d'ésser prou viva. Aquests
artistes mai els entendràs.

JOSEP: Ara sí que no ho entenc!

CARLES: No t'hi amoïnis, per això. (JOSEP es passeja preocupat.) Jo t'asseguro que, per aquesta vegada, pots estar ben tranquil.

JOSEP: Sí, sí... Molt tranquil! Escolta! Saps qui acabo de... No, no!... A veure! Espera'm aquí mateix, torno de seguida. (Des de la porta:) Et demano que t'esperis, eh?...

CARLES: Però on vas?

JOSEP: Carles! T'exigeixo que t'esperis!

CARLES: Bé, home! No t'enfadis..., m'esperaré... (Surt JOSEP.) No sé pas que deu passar. (CARLES seu en una butaca.)

— ESCENARI SUPERIOR —

LLUÏSA: De manera que vostè és mecanògrafa de La Colonial SA. I què? N'està contenta, de la casa?

MONTSE: Ja ho crec! Miri, del gerent en faig el que vull. I no pensi mal, ara!... Ell prou que voldria, sap!...

LLUÏSA: Què voldria?

MONTSE: No ho entén? Voldria fer «gasto»... Només li diré que amb dos anys que soc a la casa, ja m'ha augmentat quatre vegades el sou.

LLUÏSA: Vaja! Sí que és esplèndid!

MONTSE: Pobre home! Es pensa que així...

LLUÏSA: Podrà fer «gasto»..., no?

MONTSE: Això mateix.

LLUÏSA: Doncs, no va pas equivocat del tot, perquè si continua així arribarà a fer-ne molt, de «gasto»... I què en diu, de la seva dona?

MONTSE: Com ho sap, que és casat? Que potser el coneix?

LLUÏSA: No!, no! M'ho pensava, només.

MONTSE: Què vol que en digui! El que diuen tots els casats quan es tracta de fer una conquesta: que la seva dona no l'acaba de comprendre... Que no sap mai el que vol. En canvi, de mi, diu tot allò que es diu, sap! Que soc el seu ideal... Que faria la seva felicitat... Que soc la seva rateta...

LLUÏSA: Sí, vaja! El mateix que em deia a mi.

MONTSE: Què diu?

LLUÏSA: Vull dir, el mateix que em deia el meu marit, ara fa quatre anys; fins això de la rateta!...

MONTSE: Sí que és habitual...

LLUÏSA: Més del que vostè es pensa! No veu que tenen tan poca imaginació, la majoria dels homes!...

MONTSE: Escolti! Mentre esperem en Joan, vol que li ensenyi la seva carpeta de dibuixos? Els té allí dintre... *(Anant cap a la porta de l'esquerra.)* N'hi ha uns de cubistes que fan molta gràcia!

LLUÏSA: Tinc una mica de tard.

MONTSE: I també n'hi ha de sobrealistes, però aquests són massa escandalosos...

LLUÏSA *(mirant-se el rellotge)*: Bé, vaja! De totes maneres ja no soc a temps de la junta!...

LLUÏSA s'asseu al sofà. MONTSE i MONTERRAT entra a l'habitació i torna amb una carpeta, de la qual aniran traient dibuixos i mirant-los.

ESCENA VI

CARLES està en escena. Entren per l'esquerra
JOSEP i JOAN.

JOSEP: Carles! Aquí tens el teu amic que, com pots veure, no està treballant sol al vostre taller, i que, segons m'ha dit, no t'ha vist en tota la tarda.

CARLES: És que...

JOAN: No ho sabia...

JOSEP: No busqueu excuses! Vull la veritat! Em sembla que tinc prou motius per exigir-la.

CARLES: Calma! No et sulfuris tan aviat! Comprenc la teva impaciència, però, en realitat, la cosa és més senzilla del que sembla. Escolta! Quan has rebut aquell anònim, jo m'he adonat que, tot i la teva calma aparent, senties una certa angúnia i, per tranquil·litzar-te i fer-te quedar bé davant dels amics, he cregut convenient la meva anada al taller. Ara bé, una vegada he sortit al carrer, he trobat una antiga amiga meva amb qui feia molt temps que no ens havíem vist. I la veritat!, com que m'interessava molt tornar-la a veure i com que, per altra banda, és idiota dubtar de la teva dona, he decidit anar a donar un volt amb ella, en comptes de complir la meva grotesca missió d'espia. Abans, però, d'entrar aquí, se m'ha acudit de telefonar al taller i, perquè et serveixi de prova convincent, t'he de dir que no he tingut resposta. Això demostra...

JOSEP: Mira! Totes aquestes històries no m'acaben de convèncer!

CARLES: Dubtes de la meva paraula? Dubtes de la teva dona?

JOSEP: Veuràs! Dubto de qui em dona la gana. A veure! Aquest telèfon... El número del vostre telèfon!...

JOAN: Mai no me'n recordo...

JOSEP: De pressa. Quin número teniu?

CARLES: Sí, home, tot seguit, el 3-7-8-2-1.

JOSEP: Espereu-vos. (*Anant-se'n:*) 3-7-8-2-1. (*Surt per l'esquerra.*)

JOAN: Però què passa? Saps que tinc un dia molt divertit? Primer m'enreden dient que a casa es cala foc, ara resulta que hi ha un anònim. A veure, parlem-ne. Què ha passat?

CARLES: Pst!, enraona baix que podria sentir-nos. Ja t'ho explicaré.

— ESCENARI SUPERIOR —

Sona el telèfon. MONTSERRAT fa una indicació a LLUÏSA, cedint-li l'aparell.

LLUÏSA: Oh, no. A vostè li toca, que és més íntima de la casa.

MONTSE (*es posa a l'aparell*): Digui, digui... La seva dona?... Senyor meu, es deu haver equivocat de número... Sí!, a casa del senyor Joan Riera... Torna-hi amb la seva dona!... Què...? Qui soc, jo? Escolti!, em sembla que l'educació no deu ser pas el seu fort... Home, vostè dirà! El que primer ha de dir qui és, no soc pas jo, sinó vostè!... De veritat? Tu ets el senyor Josep Bonafè, ai caram!... Noi!, perdona que no t'hagi conegut, com que fas aquesta veu tan irritada... Però que encara no saps qui soc?... Apa! Endevina-ho... No..., no, no!... Res d'Excelsior! Mira-te'l, el «corrido», sí que en coneixes prou, de faldilles... Encara no?... Ets molt enze, noi!... Ja t'ajudaré, a veure si així ho endevines... Escolta'm, reiet meu! Amb el sou que guanyo no en tinc per a res; no podries arribar a les mil cinc-centes... Ah, ho veus!... Sí, la mateixa, la teva rateta... Què dius? Si estic sola?...

LLUÏSA: Per l'amor de Déu, senyoreta, digui que sí.

MONTSE (a LLUÏSA): Ah! Ja ho comprenc... (Al telèfon.) Sí, sí, estic sola, ben sola... No, no he vist entrar cap senyora... Sí, home!, estigues tranquil, fa dues hores que estic sola... I ara de què rius?... No, no! Ja ho sabràs... Es tracta, com t'ho diré?... Es tracta d'una sorpresa que vull donar-te el dia del teu sant... Ah!, us coneixeu amb en Joan?... I ell és aquí al Círcol?... Bé, ara no li expliqüis les nostres relacions... Entesos... Sí..., sí, adeu, reiet!... Ah, escolta! I d'allò de l'augment de sou, com quedem?... Gràcies, gràcies! Ets l'home més simpàtic de la terra... (Rient.) És que me'n dono vergonya... (A LLUÏSA:) Senyora, perdoni'm, però el meu principal m'ho mana.

LLUÏSA: Faci, faci!...

MONTSE (al telèfon): ...doncs té, però només tres. (Fa petons, tres, a l'aparell.) ...ara et toca a tu... Prou, prou! Que m'eixordes... Adeu, adeu! (Penja el telèfon.) Senyora, perdoni'm. Em sap greu no haver-li pogut evitar aquest espectacle, però és un costum del seu..., perquè suposo que és el seu...

LLUÏSA: Sí, sí! El meu marit, i al mateix temps el seu principal. Però no es disculpi, senyoreta! Al capdavant, no puc oblidar que vostè m'acaba de fer un gran favor. M'ha salvat d'una situació molt compromesa i cregui'm que li estic molt agraïda.

MONTSE: Jo, en canvi, permeti'm, senyora, que li digui, però em sembla endevinar el que ja fa dies sospitava...

LLUÏSA: Què vol dir?

MONTSE: Vull dir que en Joan m'ha enganyat. Jo em creia que entre vostè i ell hi havia...

LLUÏSA: Oh, no! D'això, pot estar-ne completament segura. No és amb en Joan... Vull dir, no seria amb en Joan ni amb ningú que faltaria al meu marit. Jo soc aquí, només, com a clienta. Cregui'm.

MONTSE: És que jo l'estimo molt, en Joan...

LLUÏSA: Naturalment! I pot continuar estimant-lo.

S'asseuen al sofà i continuen mirant els dibuixos.

— ESCENARI INFERIOR —

Els mateixos i JOSEP, que entra per la porta de l'esquerra. Després, un CRIAT.

JOSEP: Perdoneu-me, amics meus, si per uns moments he dubtat de la vostra amistat.

JOAN: Segons m'ha explicat en Carles, vostè tenia sobrats motius per dubtar-ne.

JOSEP: Potser sí! Però ara, gràcies a Déu, n'estic completament segur.

CARLES: Ho veus, home!, com pots fiar-te de mi...

JOSEP: Sí, Carles, però fes-te'n càrrec... Bé, vaja!, no en parlem més.

CARLES: Sembla que aquesta telefonada t'ha rejuenit. Has sortit d'aquí fet una fúria i ara tornes radiant de satisfacció.

JOSEP: Oh, és un cas molt divertit. *(Rient.)*

CARLES: Ah, sí?!... Millor, millor... *(També riu.)* Digues, digues...

JOSEP: Però molt divertit... *(Rient.)*

CARLES: Bé, parla!...

JOSEP: Doncs sembla que, amb aquesta telefonada, m'he assabentat que el lloc privilegiat que l'anònim reservava per a vostè *(a JOAN)*, ara l'ocupo jo, i el desairat paper que havia de representar jo, ara... va per a vostè.

JOAN: Si no ens dona més detalls, no l'entenc.

JOSEP: Només li diré que vostè i jo tenim els mateixos gustos. I tractant-se d'un artista tan notable com vostè, per a mi és un gran honor.

JOAN: Doncs, tampoc l'entenc.

A l'escena superior MONTSERRAT es dirigeix al telèfon per fer una trucada.

CARLES: Deixem-ho córrer. L'important és que la qüestió principal ja està prou aclarida i podem donar-la per liquidada.

JOSEP: Potser encara no. (A JOAN.) Jo li prego, amic meu, que en senyal de càstig per haver dubtat de la seva conducta, accepti l'encàrrec de pintar el meu retrat.

JOAN: El càstig més aviat serà per a mi, i dispensi! Però, sí, sí! No em ve pas d'un.

JOSEP: I si, per celebrar-ho, anéssim a sopar plegats?

JOAN: Trobo que és un final molt apropiat per aquesta mena de conflictes.

JOSEP: Doncs, anem... I jo pago, eh!

CARLES: Ets el més indicat...

Quan arriben a prop de la porta de la dreta, entra un CRIAT per l'esquerra.

CRIAT: Don Joan! El demanen per telèfon.

JOSEP: Vagi, vagi. L'esperem aquí mateix.

JOAN surt per l'esquerra i els altres dos esperen asseguts i llegeixen els diaris.

MONTSE: Ara veurà de quina manera tracto aquest pintamones. (*Telefonant.*) Sí, soc jo, la Montserrat... I bé, què hem de fer? Fa tres hores que m'estic consumint... Que et penses que és gaire divertit estar-te esperant tota sola davant dels teus genials gargots?... Ah! Sí?... Ja me'n puc anar i fins demà?... Molt bé, home!... I el sopar que m'havies promès per avui?... Saps que tens molta barra?... Però que no recordes que ja he avisat a casa que avui havia d'anar a vetllar una amiga malalta?... Sí, un compromís, un compromís... (*Posant-se trista.*) Ja sé el que vols dir amb això del compromís i la teva carrera... Sí, sí, val més que parlis clar... (*Plorant.*) És que ja no m'estimes... (*Plora uns moments.*) No és el telèfon que està enrogallat, soc jo, que ploro, que no ho veus?... Sí, fes broma, encara!... Doncs sí no ho veus, hauries de sentir-ho... Tanta il·lusió que em feia sopar amb tu... Ingrat! Mala persona! *Pompier!* Sí, sí, *pompier!*... No sé què vol dir, però com que una vegada un diari et va dir que eres un *pompier* i et vas enfadar molt, doncs ara t'ho dic jo... Què dius? Que tinc molt *sprit*? Sí, amb esperit de vi et ruixaria i et cremaria de viu en viu... Sí, ha telefonat un senyor... Ara no fa gaire... Què n'has de fer?!... Un senyor, ja t'ho he dit... Un amic meu, vet-ho aquí!... No, no!... No t'enfadis, era el meu principal... Sí, el senyor Josep, de qui tantes vegades t'he parlat... El mateix... Què dius? Que ara ho entens tot?... De què rius?... Sí..., sí!... I que..., de debò? (*Alegant-se.*) Així vindràs després de sopar?... No et preocupis per això, diré a la portera que em pugui uns quants sandvitxos... Sí, Joan, ja ho comprenc, no, no! Ves, ves! Ja t'esperaré... Adeu!... Ah, escolta! No ho ets, no, això de *pompier*... Adeu, adeu! (*Penja l'aparell.*)

LLUÏSA: Que en som, de beneites, les dones!...

MONTSE: Ai, m'he espantat! Perdoni! Ja no recordava que vostè era aquí.

LLUÏSA: És clar que no ho recordava! Quina enveja que em fa, amiga meva!

MONTSE: Jo? Pobra de mi. Però per què?

LLUÏSA: Per ben poca cosa. Només per aquestes quatre llàgrimes i... que sé jo!... Més val que acabem de mirar els dibuixos, que són molt interessants.

TELÓ

— ESCENARI INFERIOR —

Els mateixos i JOAN, que entra per la porta de l'esquerra.

ESCENA VII

JOAN: Ara ho entenc tot! (A JOSEP:) Així que vostè... és aquell senyor Josep, gerent de La Colonial SA.

JOSEP: Sí, i què?

JOAN: Res, que, com vostè ha dit molt bé, és un cas molt divertit.

CARLES: Divertit! De què te les heus?

JOAN: Doncs resulta que, amb aquesta telefonada, m'he assabentat que torno a representar el paper del personatge que m'indicava aquell anònim.

JOSEP: Caram! Com ha anat això?

CARLES: I ara! Què dius?

JOAN: Bé, no us esvereu, que no és ben bé això. Encara que s'hi assembli.

JOSEP: Expliqui's! Per l'amor de Déu!

JOAN: Sí, què vol fer-hi? Es veu que el nostre destí es complau fent-nos rivals, i com que no hem pogut ser-ho seriosament, ho érem de broma.

JOSEP: Rivals?

JOAN: Sí, rivals per la mateixa qüestió, però amb una altra dona. Amb la Montserrat, la seva mecanògrafa.

JOSEP: Ah, vaja!... M'havia espantat. Aquesta rivalitat rai, que l'he sabuda abans que vostè.

CARLES: De l'altra, jo me n'encarrego.

JOSEP: Ara tu? Vaja, només em faltava aquesta!...

CARLES: No, home! No m'has entès. Vull dir que jo puc assegurar-te que entre aquest i la teva dona no ha passat res.

JOSEP: Això ja ho sabia, també.

CARLES: Bé, doncs no en parlem més i anem a sopar.
(Anant-se'n tots tres.)

JOSEP (a JOAN): De manera que vostè i la Montserrat...

JOAN (a JOSEP): Així, digui, vostè i la Montserrat...

JOSEP: Sí, però, mentre jo li augmentava el sou..., vostè vingà... a pintar-la, eh!

JOAN: Sí, es veu que anava així. Però vaja! No sé pas de què es queixa, si tot plegat ha anat com una seda.

CARLES: I tant, home! No podia pas anar millor.

FI

***L'assassinat
d'un barret fort***

(1932?)

Fitxa de lectura

Autor

MÀRIUS GIFREDA I MORROS (1895-1958)

Títol

L'assassinat d'un barret fort (1932?)

Edició

Aquesta edició parteix del manuscrit localitzat a la Col·lecció Teatral Artur Sedó, dipositat al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques de l'Institut del Teatre. Cal assenyalar que, anteriorment, el manuscrit provenia de l'arxiu de l'empresari teatral Josep Canals, el qual, durant un temps, va ser gestionat per l'Arxiu Romea.

Personatges

Aurèlia, Ramon, Josep M., Toni, Jaume, Fidel, Sebastià, Espectador del teatre i Una veu del públic.

Estrena

No es té constància que s'estrenés a Barcelona. Malgrat que s'ha afirmat que va ser traduïda al portuguès i estrenada a Lisboa, no s'ha pogut confirmar.

Gènere

Comèdia de bulevard en un acte.

Temàtica-sinopsi

Una companyia teatral figura que representa una comèdia per a un públic imaginari que es mostra descontent amb la funció. A conseqüència del desastre, l'empresari dedueix que s'arruïnarà, la companyia s'empipa pel descrèdit que li pot caure al damunt, i l'autor s'enfurisma perquè considera que és un geni incomprès. El motor de la comèdia és el típic triangle amorós entre un home ric, la seva amistançada i l'exparella d'aquesta, un presidiari que s'ha escapat de la presó amb set de venjança. Però el simulacre de funció és el pretext per ordinar una segona trama, la de l'obra real, que s'encavalca amb la fracassada, i on també es juga un triangle amorós —o de desamor— entre l'autor de l'obra i l'actriu i l'actor principals. Amb aquest canemàs de vodevil i el muntatge escènic, es basteix una trama que avança, entre cops d'efecte i humor, cap a un desenllaç que traspua escepticisme.

Espais

Interior d'un teatre. L'escenari es divideix en dos espais: l'escena pròpiament dita i el que passa entre bastidors.

L'assassinat d'un barret fort

Comèdia en un acte

PERSONATGES

AURÈLIA, actriu de la companyia

RAMON, empresari del teatre

JOSEP M., actor de la companyia

TONI, traspunt

JAUME, actor de la companyia

FIDEL, tramoista

SEBASTIÀ, autor de l'obra representada

ESPECTADOR del suposat teatre

UNA VEU del públic d'aquest teatre i diverses veus d'espectadors

Època actual, a Barcelona.

L'escena estarà dividida en dues parts lleugerament desiguals.

La part de la dreta (més petita) representa el saló d'una casa rica, més o menys decorada amb bon gust (més aviat menys que més), on els actors de la companyia representen una comèdia.

La part de l'esquerra representa l'espai entre bastidors d'un escenari, amb la barreja de mobles, trastos i decorats que habitualment es troba en aquests llocs. La paret que separa les dues escenes és, per tant, el fons de l'escena de la dreta, on es desenvolupa l'acció de l'obra representada per la suposada companyia.

En aquesta paret hi ha una finestra i una porta que comunica les dues escenes. Quan els actors representin la comèdia a l'escena de la dreta, hauran de mirar cap a la dreta, col·locant-se de perfil als espectadors, com si la representessin per a un altre públic situat a la dreta de l'escenari.

ESCENA I

Abans que s'aixequi el teló se sentiran alguns xiulets i un fort picament de peus, sorolls que es continuaran fent mentre s'aixequi el teló. En l'escena de la dreta, AURÈLIA, JOSEP M. i JAUME saluden al públic del suposat teatre amb un aire aclapat.

En l'escena de l'esquerra, SEBASTIÀ es passeja nerviós i RAMON està apesarat i mira SEBASTIÀ. Enmig de l'escàndol se sent un crit i rialles de l'autor. S'apaguen els llums del prosceni de la dreta perquè sembli que s'ha abaixat el teló. Aleshores, els actors de l'escena de la dreta formen un grup i gesticulen per expressar la seva indignació. S'acaba l'escàndol.

SEBASTIÀ: Rieu, ases, rieu... Potser d'aquí una estona plorareu.

RAMON: Amic meu, això no pot durar. Aquesta és la tercera representació de la vostra obra i sento molt haver-vos de dir que serà l'última. Ja veieu que avui l'escàndol és més gros que ahir, i ahir fou més fort que el dia de l'estrena; i no vull exposar-me que, per atenció a vós, demà m'esbotzin el teatre.

AURÈLIA, JOSEP M. i JAUME van passant de l'escena de la dreta a la de l'esquerra.

SEBASTIÀ: Sí, sí, teniu raó. Aquest públic inculte no es mereix cap mena de consideració. I no sols avui serà la darrera representació, sinó que aquesta és l'última obra que escric. No em dona la gana d'escriure més comèdies... I el públic, ja que és tan ase, que es fumi.

RAMON: És el millor que podeu fer, tant per a vós... com per a mi.

AURÈLIA: ...com per al públic.

SEBASTIÀ: Aurèlia, què és això? T'oblides que jo, aquí, soc «encara» l'autor?

AURÈLIA: Tant se me'n dona el que siguis. Però treballar d'aquesta manera és una cosa inaguantable, vaja!

SEBASTIÀ: El que és inaguantable és haver d'escoltar la teva opinió quan no te la demanen.

RAMON: Calma, calma! No us baralleu, ara.

AURÈLIA: No tingui por. Ja fa temps que... ni ens barallem.

JOSEP M. (a SEBASTIÀ): No us interessaria pas conèixer la meva?

RAMON: Josep M., us prego...

SEBASTIÀ: No, no, deixeu-lo dir. M'agradarà sentir l'opinió del meu jove galant.

JOSEP M.: Doncs mireu! És ben senzilla. Jo no vull discutir qui és l'ase dels dos, si vós o el públic. Fins admeto —si voleu— que el vostre drama és genial i que els espectadors tenen unes orelles de tres pams. Però, com ha dit molt bé Aurèlia, la nostra situació és inaguantable.

SEBASTIÀ: Sí, és clar. Tot el que diu aquesta és, per a vós, una meravella.

JOSEP M.: Us prego que no insinueu... Perquè no és pas aquest, el moment...

SEBASTIÀ: Doncs si aquest no és el moment, ja us en triaré un altre i parlarem a soles, vós i jo. M'enteneu?

JOSEP M.: Completament. I estic a la vostra disposició.

RAMON: Però què voleu dir amb aquestes paraules? A casa meva no consento cap baralla. Si teniu qüestions per resoldre, feu-ho en un altre lloc, perquè en aquest teatre sempre hi ha hagut pau i tranquil·litat.

JAUME: Sobretot avui...

RAMON: Bé! Una mica de paciència. Una nit aviat és passada. Apa! Penseu que dissabte vinent és a benefici vostre.

JAUME: No em parli de beneficis perquè avui he vist set capellans plegats.

RAMON: No passeu ànsia, per això. D'aquí a dissabte ja s'hauran separat. Apa! Aneu a arreglar-vos que com més aviat acabarem millor.

Surten AURÈLIA, JOSEP M. i JAUME.

ESCENA II

RAMON i SEBASTIÀ, més tard entra TONI.

SEBASTIÀ: Ja els heu sentit, a aquesta colla d'ignorants...

RAMON: Bé, parlem-ne. Davant seu he preferit callar, perquè no és convenient ni és costum que un empresari els doni la raó. Però, ara que són fora, us he de dir que la tenen tota.

SEBASTIÀ: Així, doncs, també per a vós, jo soc un ase.

RAMON: No es tracta pas d'això.

SEBASTIÀ: No, si ja podeu parlar clar. Però penseu que si la meua obra fos una bestiesa, vós l'heu acceptada i per tant...

RAMON: L'he acceptada perquè, la veritat, amb això de l'èxit del teatre, ja no sé on soc... Quan els intel·lectuals defensen una obra, al gran públic, molt sovint, no l'interessa. I quan els crítics la combaten, aleshores té un gran èxit de públic.

SEBASTIÀ: Així, la meua obra només deu agradar als intel·lectuals?

RAMON: No... En el vostre cas, malauradament, uns i altres estan d'acord...

SEBASTIÀ: Com en totes les obres bones...

RAMON: ...i com en totes les dolentes.

SEBASTIÀ: Quin país!... Fa fàstic!... Però si ja ho havia de preveure: una obra com la meva no pot agradar ni a vós, ni al públic d'aquest país, ni als quatre indocumentats que escriuen per als diaris. Un drama com aquest, en què l'acció va per dintre, m'enteneu?, per sota, molt endintre... i en què en certs moments fins arribo a gratar l'eternitat, és impossible que me l'agafin... I no me l'agafen, no me l'agafen...

RAMON: Però com voleu que us l'agafin, si va tan per dintre?

Entra TONI.

TONI: Don Ramon, demanen la «cartilla» de demà.

RAMON: Teniu raó. Vinc de seguida.

SEBASTIÀ (*pensatiu*): I ben mirat, tot això, tant se me'n dona, aquesta nit s'acabarà tot... Tot d'una vegada.

RAMON: I demà serà un altre dia... Anem, Toni, anem.

Surten RAMON i TONI.

ESCENA III

SEBASTIÀ.

SEBASTIÀ: I tant que serà un altre dia! (*Passejant-se preocupat.*) Inaguantable. (*Pausa.*) La seva situació és inaguantable. I la meva, d'ençà que ella m'enganya, com és? (*Pausa.*) Oh, no! Recular, no. Per què he escrit l'obra, si no era per venjar-me? I aquesta nit és la darrera... O ara o mai! (*Traient-se*

una bala de la butxaca.) Aquesta bala tan petita m'ha de fer un servei molt gran... A mi ningú em culparà... És ell que anirà a la presó, i jo, lliure de tots dos.

ESCENA IV

TONI i FIDEL *i, al final*, JOSEP M.

Entren TONI i FIDEL carregats de coixins, un llum de peu i catifes. Travessen l'escena de l'esquerra i entren a la de la dreta. TONI distribueix els coixins, col·loca les catifes i el llum de peu en un racó, l'encén i, mirant cap a la dreta, diu:

TONI: Però què diantre mireu pel forat del teló?

FIDEL (*des de dins*): Veniu, Toni, que veureu cosa fina en el tercer rengle de butaques.

TONI: Apa, apa! Deixeu-vos de dones i enllestiu.

FIDEL (*entrant en escena*): Mare de Déu! I quina pitrera! Allò, sabeu..., el que se'n diu una dona fatal.

TONI: Sí, per dones fatals estic avui... Com si no en tinguéssis prou amb aquest drama... Apa! Què fem parats?...

FIDEL: Ja me'n vaig, home!

Quan FIDEL és a l'escena de l'esquerra, TONI surt per la banda dreta; FIDEL torna a entrar a l'escena de la dreta i mira pel costat per on ha sortit TONI.

FIDEL: Ep, Toni!... (*Amb aire somrient.*) Prou mirar, prou mirar, que avui no esteu per dones...

TONI (*entrant a escena*): Vinga, home!... Quins gustos que teniu... Jo no la canviaria per la de casa. (*Anant-se'n tots dos cap a l'escena de l'esquerra.*)

FIDEL: Doncs, jo sí!

TONI: Naturalment!

FIDEL: Alto! Vull dir que la canviaria per la de casa vostra.
(*Entra JOSEP M., el qual porta perruca. A JOSEP M.:*)
Primera butaca del tercer rengle, la dreta: la dona fatal. (*Amb gest admiratiu.*)

TONI (*a JOSEP M.*): Segona butaca del tercer rengle, la dreta: l'home fatal. (*Amb un gest indica una pallissa.*)

JOSEP M. (*rient*): Doncs, vaig a veure aquesta parella fatal.

Surten TONI i FIDEL.

ESCENA V

JOSEP M. i AURÈLIA i, *al final*, SEBASTIÀ.

AURÈLIA: Per què fuges de mi, Josep M.?... Jo que et voldria tenir a totes hores... Per a tu ho deixo tot, m'exposo a tot... Vols que trenqui d'una vegada amb en Sebastià?

JOSEP M.: No, dona... Jo no vull res. Però, a veure: de què et queixes? No ens veiem cada vegada que tu vols?

AURÈLIA: I amb això... ja en tens prou?

JOSEP M.: Però Aurèlia! Em sembla que aquest no és el moment oportú ni el lloc adequat per a aquesta mena de conversa.

AURÈLIA: El moment oportú... El lloc adequat... Ja t'entenc, Josep M., ja t'entenc...

JOSEP M.: Doncs si m'entens, per què sempre em vens amb aquests romanços?...

AURÈLIA: Quan sàpigues el que és estimar, potser ho veuràs... Perquè tu no m'estimes...

JOSEP M.: Ja hi som!... *(Entra SEBASTIÀ.)*

SEBASTIÀ *(des de la porta i a part)*: Sempre junts!...

AURÈLIA: Tu fas comèdia!

JOSEP M.: És clar!

AURÈLIA: Ho veus, com tinc raó.

JOSEP M.: No, avui no tens raó. Perquè avui no faig comèdia, faig un drama: si d'això se'n pot dir un drama. *(Adonant-se'n, de SEBASTIÀ.)* I me'n vaig, perquè el seu autor ens està espiant. *(Se separa d'AURÈLIA.)*

SEBASTIÀ: No cal que us n'aneu, no. Per a mi podeu continuar la vostra afectuosa conversa... I si la meva presència us molesta...

JOSEP M.: I ara! Voleu callar! El que a mi em molesta és aquesta perruca d'escapat de presidí. Al meu entendre jo no m'hauria hagut d'escapar de presidí fins al final del tercer acte.

SEBASTIÀ: Així us estalviaríeu de sortir en el segon, veritat?

JOSEP M.: Naturalment...!

SEBASTIÀ: Esteu molt de broma, i jo no n'estic gaire.

JOSEP M.: Sent així, permeteu-me que us deixi, perquè això de la tristesa s'encomana.

SEBASTIÀ: Un moment. Escolteu. Quan dispareu el revòlver, feu el favor d'apuntar millor, perquè ahir semblava que tiréssiu a la lluna. Quan acabeu de dir allò d'«allibereu-me, oh!, forces imponderables de la Natura, de la captivitat dels meus sentits sensorials», aleshores, us traieu el revòlver amb calma i, com aquell que tira al blanc, apunteu al mig del pit d'aquesta i...

JOSEP M.: ...disparo.

SEBASTIÀ: Sí, sí,..., això mateix. *(Amb nerviositat.)*

JOSEP M.: Bé, doncs no passeu ànsia que així ho faré. *(Surt.)*

ESCENA VI

AURÈLIA i SEBASTIÀ, més tard entra TONI.

AURÈLIA: Me'n vaig a acabar d'arreglar-me.

SEBASTIÀ: Aurèlia!... Per què fuges de mi?... Jo que et voldria tenir a totes hores! Per a tu ho deixo tot, m'exposo a tot... Escolta! Vols que abandoni, d'una vegada, la meva dona?

AURÈLIA: No, home, jo no vull res... Però a veure! De què et queixes? No em tens cada vegada que vols?

SEBASTIÀ: Tenir-te quan jo vull... Ja t'entenc, Aurèlia, ja t'entenc...

AURÈLIA: Doncs, si m'entens, per què sempre em vens amb aquestes històries?

SEBASTIÀ: Quan sàpigues el que és estimar, potser ho veuràs... Perquè tu no m'estimes...

AURÈLIA: Ja hi som!...

SEBASTIÀ: Tu fas comèdia!

AURÈLIA: És clar!

SEBASTIÀ: Ho veus com tinc raó.

AURÈLIA: No, avui no tens raó, perquè avui no faig comèdia; faig un drama, el teu gran drama.

Entra TONI.

TONI: Escolti, hi ha un periodista que el voldria veure, no sé que m'ha dit d'un enterviu...

SEBASTIÀ: No estic per a periodistes, ara. (TONI inicia un mutis.) Un interview, heu dit? Pregunteu-li per a quin diari és. (Surt TONI.) Aurèlia, t'he dit que fas comèdia i ja ha arribat l'hora que s'acabi...

AURÈLIA: Ja hi tornem?...

SEBASTIÀ: Sé que m'enganyes amb en Josep M. No, no busquis excuses, ho he vist amb els meus propis ulls.

AURÈLIA: Vaja!... Si que et deus haver divertit!...

SEBASTIÀ: No m'exasperis perquè no podré contenir-me. T'hauria de tractar com una dona qualsevol, però ja veus que estic molt serè. Escolta!, i per última vegada. O ell o jo... Ja en tinc prou de les teves falsedats...

AURÈLIA: I jo també, ja en tinc prou de les teves imposicions.

SEBASTIÀ: Tria entre ell o jo...

AURÈLIA: I precisament ara, m'he de decidir? No en tens prou amb el fracàs del drama, aquesta nit?

SEBASTIÀ: Aurèlia, decideix-te d'una vegada per un dels dos. Josep M. o Sebastià... Per quin?

Entra TONI.

TONI (*des de la porta*): Pel Papitu.

AURÈLIA (*rient, a TONI*): Endevinat, noi!... (A SEBASTIÀ:) Ho veus, el Toni ha contestat per a mi.

SEBASTIÀ (*a part*): Ah! Jo t'asseguro que aquesta rialla et costarà cara.

TONI (*acostant-se a SEBASTIÀ*): Pel Papitu.

SEBASTIÀ (*enfurismat*): Què diantre voleu, gos d'escenari?

TONI: Alto! No em falteu al respecte, perquè un home, encara que tingui principis...

SEBASTIÀ: Doncs, per què ens heu interromput, i, sobretot, això és el que vull saber: per què heu dit aquest nom?

TONI: Que us feu el boig o és que els xiulets us han capgirat el cervell?

SEBASTIÀ (*agafant-lo pel braç*): Per què heu dit *Papitu*, vull saber.

TONI: Poc tocar, eh!... Valga'm Déu, si un home no tingués principis...

SEBASTIÀ: Ah, sí! Ja ho recordo... De manera que aquell periodista és del *Papitu*?

TONI: Gràcies a Déu!

SEBASTIÀ: Un periòdic satíric!... Un periodista que volia fer broma... Ah, no! Però de mi no se'n riuran... Ni ell ni ella...

TONI: Bé, què li haig de dir?

SEBASTIÀ: Aneu al diable, vós i el periodista. (*Després es queda pensatiu.*)

TONI (*a part*): Pobre xicot! Ben mirat, ja és ben de plànyer... I encara falten dos actes. A mi, aquests, em traspalsen el païdor.

Surt TONI.

SEBASTIÀ: Però per què tants dubtes? No ho ha dit ben clar? No és l'única manera d'acabar-ho tot d'una vegada?... (*Anant-se'n.*) Sí, sí..., és ell qui anirà a la presó.

Surt.

ESCENA VII

Entren, plegats, RAMON i JOSEP M. Més tard,
JAUME, TONI, FIDEL i SEBASTIÀ.

JOSEP M.: Ja li he dit que l'Aurèlia no és per al meu
temperament... I li asseguro que ja he acabat la
paciència.

RAMON: Ai!, joventut, joventut!... Què més voldria jo que
tenir una Aurèlia que m'acabés la paciència. (Entra
JAUME. A JAUME:) Què, el farem o no, el vostre
benefici, dissabte vinent?

JAUME: Si demà veig un cotxe de mort buit, ja no dubto
més.

Entren AURÈLIA i TONI.

TONI: Apa! Ja hi som tots? (Cridant:) Fidel! (A JAUME:) Aquí
teniu els bitllets de banc. (Entra Fidel. A FIDEL:) Apa!
L'escala i el cabàs, que anem a començar!

FIDEL col·loca una escala que hi ha al racó del
darrere de la finestra i hi puja dalt amb un cabàs ple
de paperets. AURÈLIA i JAUME passen a l'escena de
la dreta. JAUME s'asseu en una butaca i AURÈLIA en
el braç de la butaca.

TONI: Esteu a punt?

JAUME: Sí, home, a punt de rebre.

TONI: Va, teló amunt!

S'encenen els llums de la bateria col·locada a terra, a la
dreta i fora de l'escena, perquè sembli que s'ha aixecat
el teló. FIDEL tira paperets des de dalt de l'escala.

JAUME (*llegint una factura*): Per un pijama de seda de color de palla morta, 1.000 pessetes. Renoi! Si arriba a ser de palla viva!... Per un abric de vellut roig viu, ornat amb guineu argentada, model..., què diu, aquí?... Patim? Patum?

AURÈLIA: Patou, home! Una gran casa de modes de París.

JAUME: Ah, sí, Patou... 7.000 pessetes. Noia! Semblen els comptes del Gran Capità!...

AURÈLIA: També anava amb pijama aquest senyor?

JAUME: No, dona. El Gran Capità era un «guerrero» molt famós del temps dels moros. Quina falta d'il·lustració que tens, amiga meva!

AURÈLIA: Mentre no em falti la teva cartera... (*Li treu la cartera de la butxaca i es queda uns quants bitllets.*) Bé, per avui ja estem en paus.

JAUME: Al teu costat mai s'està en pau...

AURÈLIA (*mirant per la finestra*): Quina manera de nevar!

JAUME: Si cada volva de neu fos un bitllet de cent pessetes, aviat s'acabaria la crisi.

AURÈLIA: Tu rai, Corneli, que els guanyes a cabassos...

JAUME: I tu rai, Cleòpatra, que els gastes a carretades.

Entra SEBASTIÀ a l'escena de l'esquerra.

RAMON: Com van, aquests nervis?

SEBASTIÀ: Molt carregats. Me'n vaig una estona al carrer a veure si l'aire m'esbargeix una mica. Adeu-siau.

RAMON: Adeu-siau.

JOSEP M.: Se'n va i ens deixa el mort per a nosaltres. Haguessin de sortir a les taules, tots aquests que escriuen comèdies, ja serien d'una altra manera... (*TONI agafa la llauna dels trons i fa tronar.*) Ai, m'ha espantat, aquest ximple!

AURÈLIA: Verge Santa, quins trons!... No em deixis, que tinc por.

JAUME: Els trons et fan por?... Aquests fenòmens climatològics que Júpiter ens envia per mostrar-nos la seva secular omnipotència, això et fa por? Quina manca d'il·lustració que tens, amiga meva!...

TONI prepara la campana.

JOSEP M.: Pobre Júpiter, ara ha de fer de sagristà.

TONI toca quatre campanades. FIDEL passa prop seu, portant una cadira, i li dona un cop al braç en el moment en què donava la darrera campanada, i li fa tocar una hora més. TONI protesta amb un gest.

JAUME: Oh!... Ja són les quatre... Millor dit, les cinc. Ara sí que me n'haig d'anar.

AURÈLIA: Si vols que et deixi marxar m'has de prometre que em compraràs aquell collaret que t'he demanat.

JAUME: Sempre pidoles!... Em surts més cara que una Cleòpatra de debò. Amb els teus capricis series capaç d'arruïnar-me.

AURÈLIA: L'home que estima apassionadament, com tu, és capaç de tot.

UNA VEU: Volem més trons!...

En totes les successives interrupcions que segueixen fetes per «UNA VEU», els actors hauran d'expressar amb el gest un cert destarotament en la seva actuació.

JAUME: Oh, les dones!... Matèria sensible a totes les faramalles de la frivolitat.

AURÈLIA: No sé el que dius, però parles molt bé. Quan siguis diputat vull anar al Congrés per sentir-te.

JAUME: Qui sap!... Bé, adeu i fes bondat.

AURÈLIA: Sí, vida meva..., un petó!

JAUME: Apa, té, i fins demà.

JAUME passa a l'altra escena de l'esquerra.

AURÈLIA: Ai! Gràcies a Déu!

Seu en una butaca i llegeix el diari.

FIDEL baixa de l'escala i fa mutis.

RAMON (a JAUME): Com segueix, el públic?

JAUME: Sembla una mica més calmat. Es veu que la tempestat, en comptes d'espantar-los, els ha posat de bon humor... Ara ja no s'enfaden, però encara és pitjor perquè hi fan broma.

RAMON: Més val així.

JAUME: Sobretot el que els agrada més són els trons... He sentit algunes veus que deien: «Volem més trons! Volem més trons!».

RAMON: Doncs que troni! A veure, Toni, feu que troni.

TONI: Oh, segons el llibret ja s'han acabat.

AURÈLIA s'apropa a la finestra.

RAMON: Deixeu-vos de llibrets! Apa!, feu tronar i ploure que el públic en vol més i hem de procurar que se'n vagin contents.

TONI: Per mi sí que no es perdrà.

AURÈLIA: Oh, quin cel més blau... Ja s'ha acabat la tempestat.

TONI *fa tronar. Rialles del públic.*

RAMON: Prou! Prou!, que hem fet tard...

UNA VEU: Aquest Júpiter no va a l'hora!

TONI: Veieu! Ja us ho deia, jo...

RAMON: I bé, la qüestió és que riguin...

TONI (*a JOSEP M.*): Vinga! Ara entreu vós. Teniu el revòlver. (*JOSEP M. se'l fica a la butxaca.*) Ara la neu. (*TONI li tira farina per sobre el barret i les espatlles.*)

JOSEP M.: Prou! Que em voleu fregir amb tanta farina? (*JOSEP M. passa a l'escena de la dreta saltant per la finestra.*) Cleòpatra!, ja soc aquí...

AURÈLIA: I ara!... D'on surts?

JAUME, RAMON i TONI *fan mutis.*

JOSEP M.: Acabo de sortir de les entranyes de l'ergàstul... T'ho pensaves, que ens tornaríem a veure tan aviat?... Ja t'ho vaig dir, amb les mans plenes de sang: «Espera'm, que aviat tornaré...»

AURÈLIA: Però no t'havien condemnat a cinquanta anys de presidi?

JOSEP M.: D'això et refiaves, eh?... , dona satànica. No hi comptaves, que pogués escapar-me de presidi, oi? No hi comptaves, amb la justícia còsmica? No hi comptaves, amb la meva desitjada venjança?...

UNA VEU: Doncs badaves molt, Cleòpatra...

AURÈLIA: No parlis així, Gregorio meu, que em fas por.

JOSEP M.: Ai, com l'esperava, aquest moment! Quatre anys, tres mesos i set dies d'humitat als ossos i de podrir-me en les tenebres de la soledat...

AURÈLIA: Pobre Gregorio!... I vas tot ple de neu... Vine, que t'escalfaré.

JOSEP M.: Aparta't de mi!..., dona impúdica! Aquesta neu és més calenta que el teu cor pervers. Mireu, quin pis més luxós li ha posat el capitalisme...

UNA VEU: No tant, home, no tant...

JOSEP M.: I mentre jo em debatia a presidi amb la meva consciència, ella, aquí dintre, entre el baf de la concupiscència!...

AURÈLIA: Calma, vida meva! No n'hi ha per tant! Mira, si m'escoltes, aviat ens entendrem. Has de saber que amb els diners que malgasto, tu en tindries de sobres per viure sense fer res, com un senyor...

JOSEP M.: Prou! No parlis més... Per tu m'he embrutat les mans de sang, però no aconseguiràs llançar-me per l'abisme de la immundícia parasitària... Només hi ha un camí per entendre'ns. Abandona tot aquest luxe denigrant i segueix-me en la ruta de la meva peregrinació.

AURÈLIA: Ah, no... De cap manera. Abandonar en Corneli, després que m'ha costat tant de pescar, per seguir un escapat de presidi?... De cap manera. Si vols acceptar el que t'he dit, t'ho donaré de molt bona gana.

UNA VEU: Apa! Gregorio..., un dia és un dia.

JOSEP M.: Cleòpatra, t'estàs jugant la vida...

UNA VEU: Gregorio, t'estàs jugant el pa...

JOSEP M.: Et dono deu segons de temps per decidir-te.
(Comptant com un àrbitre de boxa.) Un, dos, tres, quatre, cinc, sis, set...

UNA VEU: Llença l'esponja, Cleòpatra!...

JOSEP M.: Vuit, nou..., nou..., nou...

AURÈLIA: I deu, home!... Acaba d'una vegada.

JOSEP M.: T'ho ho has dit. Acabem d'una vegada.
(Invocant:) Allibereu-me, oh!, forces imponderables de la Natura, de la captivitat dels meus sentits sensorials. (Es treu el revòlver i dispara contra AURÈLIA.)

AURÈLIA: Ai!, que em moro... Ja soc morta. *(AURÈLIA cau sobre el sofà.)*

UNA VEU: Malaguanyada!...

ESCENA VIII

Els mateixos i RAMON, el qual mira la comèdia per un forat de la decoració. JOSEP M. s'apropa a AURÈLIA, li aixeca el braç, el qual cau com si fos morta.

JOSEP M.: I ben morta!... *(Mirant al voltant.)* Però encara resten amb vida tots els estigmes de la seva luxúria. Ah, no!... Vosaltres també morireu, còmplices inanimats de la seva perversió!...

Bolca el mobiliari i ho tira tot per terra.

RAMON: Calma!, calma!... Aquest xicot em destrossarà el mobiliari...

ESCENA IX

Els mateixos i l'ESPECTADOR. Més endavant, TONI i FIDEL. Mentre JOSEP M. fa de les seves amb el mobiliari, se senten rumors entre el públic i la veu de l'ESPECTADOR.

ESPECTADOR (*des de dintre*): Criminal!... Ha tirat amb bala... Agafeu-lo!, agafeu-lo!...

JOSEP M., *en sentir aquests crits, s'esvera, deixa d'actuar i mira cap a la sala del suposat teatre. Entra en escena l'ESPECTADOR, tot indignat i amb un barret fort a la mà. AURÈLIA s'aixeca, esverada.*
Silenci entre el públic.

JOSEP M. (*a l'ESPECTADOR*): Què voleu?

ESPECTADOR: Què vull?... Agafar-vos i entregar-vos a la policia, perquè sou un assassí.

AURÈLIA: I ara!... Què diu aquest boig?

ESPECTADOR: Vostè, senyoreta, val més que continuï fent el mort...

RAMON (*entrant a l'escena de la dreta*): Què passa?... Per què ha interromput la funció, vostè?

ESPECTADOR: I qui és, vostè?

RAMON: Soc l'empresari d'aquest teatre. (*Rumors entre el públic. Avança dues passes i es dirigeix al públic suposat de la dreta.*) Respectable públic: perdonin si m'atreveixo a intervenir en aquest lamentable incident. Jo he procurat sempre, com a empresari d'aquest teatre, satisfer totes les atencions que es mereix una concurrència tan distingida com la que avui ens honora amb la seva presència, però em sembla excessiu que un espectador es permeti l'atreviment de pujar dalt l'escenari. Això, senyores i senyors, és intolerable.

ESPECTADOR: Bé, ara parlaré jo. Senyors: el que és intolerable és el que m'acaba de passar. Fa un moment m'he aixecat de la butaca perquè ja en tenia prou, d'aquesta mena de drama que fan aquí dalt. I encara no havia donat quatre passes pel corredor que he sentit un tret i, al mateix temps, un cop estrany al meu barret. M'he girat i he vist

que l'escapat de presidi havia de matar la seva Cleòpatra. Fins aquí no hi ha res a dir, i encara que hagués mort tota la companyia; però... I ara, escolteu bé!... Sabeu què era, aquell cop al barret?... Doncs, esgarrifeu-vos! Una bala l'acabava de travessar de part a part.

Rumors en el públic. Entren TONI i FIDEL a l'escena de l'esquerra.

RAMON: I voleu suposar que la bala ha sortit d'aquest revòlver?...

ESPECTADOR: Jo no suposo res... Ensenyo la prova!... I aquest home és un criminal.

RAMON: Vinga, home! Si sou boig, que us tanquin.

AURÈLIA (a JOSEP M.): Tu has disparat contra mi, amb bala de debò?...

JOSEP M.: No, dona, no!... No et facis tantes il·lusions.

RAMON: Bé, vaja!... Ja n'hi ha prou d'aquesta broma...

ESPECTADOR (*mostrant el barret*): Alto!... Que això no és broma i si la bala va un pam més avall, jo ja fora a l'altre barri.

UNA VEU: Fan broma!... Aquest truc val per tota la comèdia!

ESPECTADOR: Però senyors!... No es tracta de cap truc, jo soc un espectador com vostès, que he pagat com vostès...

UNA VEU: No ens enredareu, no!..., senyor bromista.

ESPECTADOR: Però si no faig broma, que la cosa és molt sèria... I repeteixo que aquest home és un criminal...

DIVERSES VEUS: Bravo!... Bravo!...

RAMON (a l'ESPECTADOR): Bé, acabem. Vós sou un fresc, però la vostra barra us costarà cara. (Cridant:) Toni!, Fidel! (TONI i FIDEL passen a l'escena de la dreta.)
Apa!, fora d'aquí..., traieu aquest home!

FIDEL, TONI i JOSEP M. empenyen l'ESPECTADOR cap a l'escena de l'esquerra.

ESPECTADOR: Auxili!..., auxili!...

RAMON: Tireu el teló avall...

S'apaguen els llums laterals mentre els personatges passen a l'escena de l'esquerra, portant agafat l'ESPECTADOR.

DIVERSES VEUS: Bravo!..., bravo!..., l'autor!, l'autor!
(Seguit d'aplaudiments.)

ESPECTADOR: Això no acabarà així, ho entenen bé?...
Aniré a trobar la policia...

RAMON: No seguïu amb aquests romanços, perquè se m'acaba la paciència i seré jo que avisaré la policia i anirem a passar la nit a la delegació.

UNA VEU: Que surti el bromista!...

JOSEP M.: I el bo del cas és que el públic es pensa que aquest fresc és de la nostra companyia...

ESPECTADOR: Només em faltava això. D'una mica més que no em maten i, per postres, fer de pallasso...

TONI: No sigueu pesat! No veieu que, ara, no teniu públic que us escolti?

UNA VEU: Que surti el del barret fort...

JOSEP M. (a part, a RAMON): Escolti! Si ens aprofitéssim d'aquest incident, potser encara salvaríem la funció. El públic es pensa que l'acudit d'aquest

ximple és un truc de la comèdia, oi?... Doncs, seguim-li la veta.

RAMON: Ben pensat. (A l'ESPECTADOR:) Ben mirat, el vostre acudit de pujar dalt de l'escenari amb un barret fort foradat té molta gràcia...

JOSEP M.: Realment, és un acudit molt graciós.

ESPECTADOR: Que em volen prendre el pèl?...

RAMON: No, home!, res d'això. I perquè vegeu que jo se apreciar els acudits graciosos, us proposo —amb recompensa, naturalment— que seguim la broma.

UNA VEU: Que surti el del barret fort!...

ESPECTADOR: Així, ah!, sí... Doncs, molt bé... Si voleu, jo també en sé, de fer broma.

RAMON: Doncs entesos. Mireu! Quan fem el tercer acte, vós mateix, sabeu!... Empesqueu-vos-en una altra, a veure, el vostre enginy, quina en farà. I, ara, si voleu, podeu anar a saludar, que el públic us crida.

ESPECTADOR: Ja ho crec que hi aniré... (A part.) I ja veureu la broma que farem. (Passa a l'escena de la dreta.) Ara me les pagareu totes!...

Surt per la dreta i el públic aplaudeix. RAMON, JOSEP M., TONI i FIDEL passen a l'escena de la dreta.

ESPECTADOR (*des de fora*): Respectable públic (*silenci del públic*): l'empresari d'aquest teatre m'ordena que els digui, en nom seu, que tots vostès són una colla d'ases, i que ja se'n poden anar a... (*Crits i escàndol del públic.*)

RAMON: Què diu aquest poca vergonya! (*Surt ràpidament de la dreta. Des de fora:*) Senyors, no en facin cas!... Jo no he dit tal cosa. Aquest home és un farsant que vol desacreditar-me.

JOSEP M.: Vinga!, de pressa, traiem aquest ximple.

TONI i FIDEL surten un moment per la dreta, estirant a l'ESPECTADOR cap a dintre de l'escena.

UNA VEU: Prou! Aquesta broma no ens ha fet cap gràcia!...

RAMON (*entrant a escena*): Tanqueu en un quarto aquest home i no el deixeu anar fins acabada la funció.

ESPECTADOR: Això és un abús... Demà us denunciaré a la Justícia i us obligaré a comprar-me un barret nou.

RAMON: Apa!, traieu-me aquest boig del davant.

JOSEP M., TONI i FIDEL s'emporten l'ESPECTADOR a la força.

ESCENA X

RAMON i després SEBASTIÀ i TONI.

RAMON: Ja és ben estrany, tot plegat!... Perquè aquest home no fa ni la cara d'un boig ni la d'un bromista barrut. (*Entra SEBASTIÀ.*) Hola! Ja heu tornat de prendre l'aire? Sabeu tot el que passa?

SEBASTIÀ: Sí, ara m'ho acaben de contar.

RAMON: Quina nit! Mare de Déu!... (*Se senten cops a la porta. Entra TONI.*)

TONI: Aquell home està furiós...

RAMON: Ara vinc... Quina nit!

Surten RAMON i TONI.

ESCENA XI

SEBASTIÀ, *el qual passa a l'escena de la dreta.*

SEBASTIÀ: Ni ella és morta, ni ell és a la presó. *(Pausa.)* Tants dies de sofriments, desvari i propòsits de venjança, per acabar assassinant un barret fort. *(Pausa.)* Al capdavant, potser val més així. Ara ho veig clar!... Què n'hauria tret? *(Pausa.)* I ara, què? Demà, aquell pobre home es comprarà un altre barret, i tot seguirà com abans... No! Com abans, no... Aquell home portarà un barret nou i jo... Sí, sí, miraré de canviar-me el cor per un altre que no sigui tan esvalotat, perquè això que en diuen un crim passional és una cosa més atrotinada que un barret foradat.

ESCENA XII

Entren AURÈLIA i JOSEP M., els quals es col·loquen al costat de la paret divisòria de les dues escenes. En SEBASTIÀ, en sentir la següent conversa, s'apropa a la mateixa paret en actitud d'escoltar.

JOSEP M.: Mira, Cleòpatra..., ai!, vull dir, Aurèlia, deixa't de metàfores espirituals i parla clar.

AURÈLIA: Que em deixi de què?...

JOSEP M.: Perdona!... Diantre!, és que encara no m'he pogut desempallegar de totes les paraules i sentències poca-soltes del drama que estem representant. Dignes!..., de quina cacera parlaves?

AURÈLIA: D'una cacera en la qual en Sebastià era el caçador, tu has servit d'escopeta i jo de perdiu... És ben clar.

JOSEP M.: Sí, molt clar... Però no sé què vols dir.

AURÈLIA: Espera't!, deixa'm acabar. I sort n'hem tingut, que l'escopeta hagi errat el tret, i, en comptes de matar la perdiu, hagi foradat el barret d'aquell pobre home tancat allí dins.

JOSEP M.: Què vols suposar?... Que el revòlver estava carregat?... I que en Sebastià?...

AURÈLIA: ...ha canviat el cartutx de pólvora per una bala de debò.

SEBASTIÀ: Però com pot haver-ho descobert?!...

JOSEP M.: I ara!... Em sembla que tens massa imaginació.

AURÈLIA: O massa vista...

JOSEP M.: Creus que la gelosia d'en Sebastià és capaç de fer-li cometre un crim?...

AURÈLIA: L'home que estima apassionadament és capaç de tot.

JOSEP M.: Ep!... Aquesta frase ja l'has dita en el segon acte... I no em vinguis amb drames, tu, ara.

AURÈLIA: Estic convençuda que volia matar-me perquè s'ha assabentat que l'enganyava.

JOSEP M.: Vaja!... Quin Otel·lo més original... I escolta!, si tot això que suposes fos cert, què faries?

AURÈLIA: Què faria?... Què sé jo!... Fins avui, la meva amistat amb ell —tu ja ho saps prou bé— era una cosa interessada... Una indiferència absoluta que la podia suportar perquè tenia el teu afecte...

SEBASTIÀ: Pocavergonya!

AURÈLIA: Però si ell —com jo em penso— ha intentat matar-me..., aleshores...

JOSEP M.: Te l'estimaries?

AURÈLIA: No, això no puc... Però potser deixaria que em tornés a estimar.

JOSEP M.: I per què?... Per por, per pietat o per orgull?

AURÈLIA: Què sé jo!... Potser, només, per distreure'm...

SEBASTIÀ: Doncs... si no et compres un lloro...

AURÈLIA: Pobre Sebastià!... És tan infeliç com jo mateixa.

JOSEP M.: Pobre Sebastià?... És més de plànyer la seva dona.

SEBASTIÀ: La meva dona... Sí..., sí..., potser amb el temps... Qui sap!

SEBASTIÀ passa a l'escena de l'esquerra i es dirigeix cap a la sortida sense mirar-se'ls.

AURÈLIA: Escolta!...

SEBASTIÀ: No, no cal..., ja he escoltat prou. Estava aquí darrere i he sentit la vostra «sincera» conversa.

AURÈLIA: Contesta, doncs... És veritat que volies venjar-te?

SEBASTIÀ: No tinguis por... Des d'ara podeu viure tranquils.

AURÈLIA: On vas?

SEBASTIÀ: Me'n vaig a casa... Que la meva dona m'espera. M'entens? (Surt.)

Mentre JOSEP M. passa a l'escena de la dreta, AURÈLIA avança cap a on ha sortit SEBASTIÀ; s'atura, es gira, i, en adonar-se que JOSEP M. és fora, s'eixuga una llàgrima i cau el teló.

TELÓ

Somni celestial

(1957)

Abans, Rellotge de sol

(1948)

Fitxa de lectura

Autor

MÀRIUS GIFREDA I MORROS (1895-1958)

Títol

***Somni celestial* (1957)**

Edició

Somni celestial. Comèdia en tres actes. Barcelona: Nereida, 1957. (Biblioteca Gresol; 12). Amb aquest títol es presenta a la primera edició del Premi Josep Claramunt (1956), instituït per l'Editorial Nereida.

Personatges

Joan, Maria, Sol, Lluna, Cronos, Plutó, Venus, Horaci, Alfa, Noè, Prehistòric, Prehistòrica, Tetis, Veu llunyana, Veu d'un veí, Veu d'una veïna.

Estrena

Amb el títol inicial de *Rel·lotge de sol*, aquesta comèdia es va presentar a la Cúpula del Coliseum de Barcelona l'11 de maig del 1948. Se'n va fer una lectura teatralitzada a càrrec de la Secció d'Estudis de Teatre del Foment de les Arts Decoratives. Del decorat en tingué cura Evarist Móra.

El 27 de maig del 1969 es va emetre una adaptació de l'obra sota la direcció de Lluís Pruneda dins l'espai *Teatro catalán* de TVE. Així mateix, el 17 de febrer del 1989 es va representar als Lluïsos de Gràcia a càrrec de la companyia Sotacabina, amb direcció de Joan Morte, Jordi C. Pons i Agustí Vilajosana.

Gènere

Comèdia.

Temàtica-sinopsi

Un matrimoni jove, Joan i Maria. Ell li explica que ha tingut un somni estrany —on ella també surt— que l'ha transportat fins a les esferes celestes. Joan, de sobte, es troba davant un tribunal format per Sol i Lluna, i envoltat d'altres deïtats planetàries i de la mitologia clàssica: Cronos, Plutó i Venus. Deïtats i astres estan preocupats, més o menys, per l'esdevenidor de la humanitat que, segons ells, va a mal borràs. Per intentar

posar-hi remei, Sol, a través de Cronos, convoca personatges de diferents períodes de la civilització humana: passat, present i futur (Horaci, Noè, Joan, Maria, Prehistòric, Prehistòrica i Alfa). La idea és fer-los una enquesta i que entre tots debatin i proposin solucions, a veure què en surt. Tot plegat adobat amb humor, ironia, unes gotes de vodevil i un final convencional i escèptic.

Espais

L'acció passa en l'època actual (durant els anys de la postguerra espanyola i un cop acabada la Segona Guerra Mundial) i en un imaginari Palau del Sol.

Somni celestial

Comèdia en tres actes

PERSONATGES

JOAN, home de l'època actual

MARIA, esposa de Joan

SOL, personificació de l'astre solar

LLUNA, personificació del satèl·lit

CRONOS, personificació del Temps

PLUTÓ, personificació del planeta

VENUS, personificació del planeta

HORACI, home de l'època clàssica grecoromana

ALFA, home del segle trenta

NOÈ, home del segle cinquanta

PREHISTÒRIC

PREHISTÒRICA

TETIS

VEU LLUNYANA

VEU D'UN VEÍ

VEU D'UNA VEÏNA

ACTE I

Saló del tron del Palau del Sol.

Segons diu Ovidi, el Palau del Sol, fet per Vulcà, era de cristall, de diamant, de pedres i metalls preciosos, tot resplendent de llum.

Però —amb permís d'Ovidi— potser també es podria representar amb altres elements simbòlics i menys valuosos.

Al centre de l'escena, i damunt de tres graons, el tron de SOL, i, a cada banda, algunes butaques.

Tots els elements d'aquesta brillantíssima residència són, naturalment, de pur estil solar, un estil imaginari. Al vestit de SOL hi ha algunes taques.

L'escena està tapada per una cortina de gasa blanca, semitransparent, situada a primer terme, a través de la qual es veu el saló a mitja llum.

En alçar-se el teló, SOL està dormint assegut al tron.

Quan LLUNA el desperta, l'escena s'il·lumina amb la claror del dia. Per la lateral esquerra i per davant de la cortina de gasa, entren JOAN i MARIA, vestits correctament a la moda actual. Mentre van parlant, travessen l'escena d'esquerra a dreta.

JOAN: La nit passada he tingut un somni molt estrany...,
incomprensible.

MARIA: Tan incomprensible com la realitat?

JOAN: No, tant com això, no! Era un somni, diguem-ne...
celestial.

MARIA: Per què, celestial?

JOAN: Perquè passava en un lloc del cel que fou molt famós en l'època mitològica.

MARIA: Digue'm on era i no em facis glatir més.

JOAN: En el propi Palau del Sol. Allí dalt, a la capital del nostre sistema solar.

MARIA: Fantàstic! I era bonic, aquest palau?

JOAN: Espera't, no t'impacientis, i comencem pel començament: jo m'he vist, en el meu somni, caminant per la Diagonal. Recordo que anava a una junta d'accionistes de les Indústries de Matèries Plàstiques SA.

MARIA: Fins en somnis has d'anar a una junta d'accionistes? Em sembla que ja comences per amagar-me alguna de les teves disbauxes.

JOAN: Si m'interromps, no t'ho explico.

MARIA: Perdona'm i continua.

JOAN: Quan caminava per la Diagonal, vet aquí que aixeco el cap per mirar el sol... i, oh, meravella de les meravelles! En lloc de veure l'astre solar, veig un vell amb barbes blanques que em feia així amb el dit, com volent dir: «puja aquí dalt». I, aleshores, per art de màgia, començo a volar amunt..., amunt..., amb una velocitat més que supersònica, com ara es diu. Volava amb la velocitat del pensament.

MARIA: Oh!

JOAN: I, tot seguit, entro al Palau del Sol.

MARIA: Devia fer-hi molta calor.

JOAN: Una mica. Entro i veig el propi Sol dalt del seu tron i, al seu costat, el vell de les barbes blanques que m'havia fet pujar fins allà dalt. I al cap de poca estona has entrat tu i altres personatges.

MARIA: Jo, també?... Què més, i què més?

JOAN: Anem cap a casa i t'ho acabaré de contar.

*Surten per la dreta. S'aixeca la cortina de gasa.
L'escena segueix a mitja llum. SOL, està dormint,
assegut al tron. Se sent el cant del gall, dues o tres
vegades. Entra LLUNA per l'esquerra i es dirigeix cap
al tron.*

LLUNA: Sol!..., Sol!... Desperta't! L'Aurora, amb els seus dits de rosa, i els galls, amb els seus cants, ja anuncien la teva sortida, i tu encara segueixes dormint. Desperta't, astre del dia! (SOL es desperta i l'escena s'il·lumina.)

SOL: Hola, Lluna!

LLUNA: Bon dia, Hèlios, Febus, Apol·lo, astre rutilant!

SOL: Calla, petita, calla! Ara ja no soc Hèlios ni Febus ni Apol·lo. Ara només soc el Sol, el sol fabricant de la llum del dia. Un astre qualsevol. I, per vergonya meva, amb el mantell tot ple de taques.

LLUNA: Me'n vaig a dormir. Ara et toca a tu il·luminar la Terra. (Fa uns passos cap a la dreta.)

SOL: Atura't, Lluna! No fem un disbarat!

LLUNA: Per què?

SOL: Si passaves pel meu davant, provocaries un eclipsi de sol fora de reglament, i els homes de la Terra dirien que no tenim formalitat.

LLUNA: Els homes d'avui són uns prosaics estúpids! En canvi, els d'abans...! A l'època romàntica els poetes pentinaven la meva cabellera d'argent i els enamorats es despentinaven gentilmente i recíprocament sota el meu clar de lluna. Però les parelles d'avui prefereixen les penombres impures dels cinemes.

SOL: Tot progressa, petita. Avui, les fletxes amoroses de Cupido es fabriquen a màquina.

LLUNA: La màquina serà la meva perdició. Quin romanticisme puc inspirar jo, ara, entremig

dels anuncis lluminosos, entre l'aspirina i les fulles d'afaitar? Jo també semblo un anunci lluminós, l'anunci d'un formatge d'Holanda.

SOL: Ara ves-te'n i no tornis fins l'hora de l'eclipsi.
Recordes l'hora exacta en què l'hem de fer?

LLUNA: Mai no me'n recordo.

SOL: Jo tampoc.

LLUNA: Vaig a mirar-ho al diari. *(Fa uns passos cap a la dreta.)*

SOL: No passis pel meu davant! *(LLUNA fa mitja volta i surt per l'esquerra. SOL baixa del tron i es dirigeix cap a la boca de l'escenari mirant enlaire.)* I, ara, a la feina de cada dia de fer volar coloms. Saturn!..., Saturn!...
On vas sense anell? No veus que pots caure!... Vols fer el jove i ets el més vell. *(Mira a una altra banda.)*
Venus!..., Venus!... On vas tan d'hora? Avui no ets l'estrella matutina, sinó la vespertina. Torna-te'n al llit, que és el teu lloc preferit. No em facis enfadar i segueix les ordenances de la mecànica celeste.

Entra CRONOS, vell amb barba blanca. Té un cert aire d'eternitat, propi dels seus atributs.

CRONOS: La mecànica celeste sembla que et dona molta feina.

SOL: Oh, immortal Cronos! Benvingut siguis en aquest sistema solar, espurna decadent de la immensitat del firmament.

CRONOS: Per favor! No comencis amb retòriques...

SOL: M'agradaria parlar una estona amb tu, si és que tens temps per perdre.

CRONOS: Si jo tenia temps per perdre, em perdria a mi mateix. El passat, el present i el futur, per a mi, tot és igual, com si no passés res.

SOL: Sí, és clar, tu ets l'esperit del Temps. Però jo enyoro el passat, suporto el present i el futur m'espanta.

CRONOS: Parles com un pare de família.

SOL: Jo soc el pare de nou planetes: Mercuri, Venus, Terra, Mart, Júpiter, Saturn, Urà, Neptú i Plutó. Per ara, són nou; però em fa por que els astrònoms de la Terra no en descobreixin d'altres.

CRONOS: Tot és possible!... I més ara amb el nou invent del radar...

SOL: No!... Ja en tinc prou i massa! Cada dia es tornen més insuportables. Mira, ara ve Plutó, el revolucionari de la família. Ara veuràs com parla, sempre en rumia alguna.

Entra PLUTÓ. Duu un vestit vermell i una forca a la mà. Presenta l'aspecte diabòlic del déu olímpic del mateix nom.

PLUTÓ: Jo, el déu olímpic de l'infern Hades, declaro solemnement que en aquest sistema solar no hi ha justícia planetària.

SOL: Ja la ballem! Per què et queixes?

PLUTÓ: Perquè Mercuri, que té l'òrbita més petita, dona la volta al sol en vuitanta-vuit dies, i jo, el més allunyat dels planetes, he de caminar dos-cents quaranta-vuit anys i mig per recórrer la meua volta. Si no establiu la igualtat de les òrbites, farem la revolució sideral.

SOL: Imbècil! Cada u té l'òrbita que es mereix.

PLUTÓ: No cridis tant, que ja no ets l'estrella blanca d'abans. Ara tens el color groc de la maduresa, i ben aviat tindràs el roig de la senectut.

CRONOS: Aquest xicot sap molta astronomia!

PLUTÓ: Amb la meua astronomia política destruiré el sistema solar.

SOL: Surt d'aquí, insolent, dimoni dels Pastorets.

PLUTÓ: Cuca de llum!

SOL: Jo, cuca de llum?...

CRONOS: Calma, Sol, calma... No t'acaloris, que ja estàs prou encès.

PLUTÓ (*sortint amb els braços enlaire*): Justícia!..., justícia sideral! Revolució sideral! Revolució celestial!...

CRONOS: Només faltava això. La demagògia terrenal ja s'enlaira cap als mons celestials.

SOL: Crieu planetes...

CRONOS: Bé..., però no tots són tan indòmits com aquest diable mitològic. També tens Júpiter, amb la seva majestat, i la bellesa de Venus, i la sapiència de la Terra.

SOL: D'ella i dels seus habitants precisament volia parlar-te. Oh, els homes!... Són tan ximpls i divertits... No et fa gràcia, la raça humana?

CRONOS: A mi no hi ha res que em diverteixi, perquè, amb el temps, la gràcia es torna una desgràcia.

SOL: No siguis tan graciós i vine, vine... (*Es dirigeixen cap a la boca de l'escenari, mirant la platea.*) Mira: allí hi ha la Terra. És aquella boleta menuda com un perdigó. Tens bona vista? La veus?

CRONOS: Amb la meva eterna mirada veig el més enllà de l'invisible.

SOL: Caram! Doncs que Déu et conservi la vista. Guaita, la Terra... La meva baldufa estimada, que va rodolant mig decantada com una nau enmig de la tempesta. Blanca de neu a dalt i a baix, i aquell verd pregon de les bosquíries, i aquell blau transparent de les mars. I mira, els homes, com viuen amuntegats dintre d'unes capsetes de pedra que treuen fum i flaires de diverses procedències.

-
- CRONOS: És ben curiosa, aquesta raça humana!...
Amb tant d'espai com tenen, i prefereixen viure
els uns damunt dels altres.
- SOL: Mira allí, a la ciutat de Londres. Justament ara
celebren l'obertura del Parlament anglès. Ara passa
la carrossa imperial.
- CRONOS: I qui és aquell senyor tan simpàtic que porta un
gran cigar a la boca?
- SOL: Fa pocs anys era un dels homes més importants
d'aquesta època. Però si tu ja l'has oblidat, no
creuré més ni en tu ni en la Història.
- CRONOS: Ah, sí!... Ara el recordo. Perdona! Tinc tants
mons al cap... Jo t'asseguro que el senyor del cigar
passarà a la Història.
- SOL: Ara voldria mostrar-te un home qualsevol que es
creu molt important. Un de tants casos com hi ha
avui dia a la Terra. A veure..., a veure... Ja el tinc!
Escollirem aquell senyor que camina per la Diagonal
de la ciutat de Barcelona. El veus?
- CRONOS: Ja t'he dit...
- SOL: Sí, sí, entesos. Doncs aquell senyor es passa la vida
capficat amb els seus negocis i, mentre va guanyant
molts diners, va perdent la salut i el goig de viure.
Mirat des d'allí baix, tots els altres homes li tenen
una certa enveja.
- CRONOS: Doncs mirat des d'aquí dalt, fa una certa pena.
- SOL: I mirat de més amunt (*assenyala enlaire*), no fa ni
pena ni glòria.
- CRONOS: Sol... Si vols fer filosofies, que siguin, almenys,
originals.
- SOL: Quan penso que els homes primitius m'adoraven
com si fos un déu —i que Déu em perdoni! Però els
homes d'avui m'han perdut el respecte. D'ençà que
m'enfoquen el telescopi... he perdut categoria.
Però si ells es distreuen observant les meves
-

taques, jo també em diverteixo amb les coses d'allí baix. Oh, si sabies el goig que fa madurar un penjoll de raïms, pintar els núvols de la posta i acariciar la pell d'una donzella gairebé nua mentre pren el sol a la platja!...

CRONOS: I si vols fer poesia... almenys que sigui decent.

SOL: Bé, doncs, parlem seriosament. La raça humana va per mal camí. No sé pas com acabarà. Tu, que ho saps tot, digue'm: quin és el remei per a salvar la Humanitat?

CRONOS: Salvar la Humanitat!... Paraules vanes de tan repetides.

SOL: Saps quina és la gran tragèdia de la raça humana?

CRONOS: Tantes n'hi ha...

SOL: Però la més persistent és aquesta: l'home és l'únic animal que ensopega dues vegades amb la mateixa pedra.

CRONOS: D'això en dius una tragèdia?... Quan l'home ensopega, més aviat fa riure.

SOL: Doncs a mi el que em fa plorar és el fet que cada època ha de sofrir els mateixos trencacolls de l'anterior, com si la memòria no fos una qualitat humana. Guerres santes, concilis, conferències internacionals per tornar a ensopegar... I cada vegada cauen de més enlaire.

PLUTÓ: Venus!..., Venus!...

VENUS (*fugint de PLUTÓ*): No, no!... Jo no vull anar a l'infern.

SOL: Què passa?

VENUS: Aquest malcarat em vol raptar.

SOL: No en tens prou amb el famós rapte de Prosèrpina?

PLUTÓ: Júpiter ha raptat molts més cops que jo i tothom el venera. Justícia sideral!...

SOL: I tu, Venus, ja t'he dit que no pots sortir tan aviat perquè avui ets l'estrella vespertina.

VENUS: Això que uns dies hagi de sortir de bon matí, i altres cap al tard, és una combinació capritxosa de la mecànica celeste. Jo només voldria sortir de nits, a l'hora dels anhels apassionats.

PLUTÓ: Doncs vine amb mi a les profunditats del Tàrtar; allí sempre és de nit.

VENUS: Si fossis tan atraient com Adonis...

PLUTÓ: Adonis sols era un trist mortal. En canvi, jo...

SOL: Tu ets els més trist dels immortals.

PLUTÓ: I vós la llumenera més trista del cel.

SOL: Surt d'aquí, desvergonyit!... I tu, Venus, cap al lliit!

PLUTÓ: Justícia!... Revolució sideral!

Surten VENUS i PLUTÓ.

SOL: D'ençà que els meus planetes porten els mateixos noms dels déus mitològics, es creuen ser uns déus i s'han disfressat com si ho fossin. Ja n'estic cansat, de tanta farsa!

CRONOS: Mortals, immortals!... En aquest sistema solar tots sentiu olor de femella.

SOL: Cronos, si vols fer la crítica del sistema solar, almenys que sigui de bon gust.

CRONOS: Quan jo no puc criticar lliurement, el vostre sistema va més malament.

SOL: Si tu poguessis realitzar la meva idea, tot s'arreglaria.

CRONOS: Què vols que faci?

SOL: Si, com has dit, el passat i el futur és per a tu un etern present, series capaç de reunir uns quants homes de distintes èpoques en aquest moment?

CRONOS: Sí; jo podria fer comparèixer, aquí mateix, l'home del passat, el del present i el del futur, tal com vosaltres, els mortals, enteneu el temps.

SOL: I aleshores podrien discutir els diferents punts de vista de les diverses èpoques i potser trobarien el remei per a la seva salut.

CRONOS: Però si els d'una mateixa època no s'entenen...

SOL: Si jo tenia les teves facultats, faria un joc de mans meravellós.

CRONOS: No juguem, no juguem!... Perquè jo soc el responsable davant l'Eternitat.

SOL: L'Eternitat és tan llarga i ensopida!... Doncs fem-li un joc de mans i així es distraurà; no li vindrà d'una conferència més o menys.

CRONOS: Bé, doncs, sota la teva responsabilitat, embrollarem la troca de les Parques i que passi el que Déu vulgui. (*Puja dalt del tron.*) Mira: per allí (*assenyala la dreta*) ara compareixerà un dels homes del passat.

Mentre SOL es dirigeix cap a la dreta, se sent una música evocadora de l'època grecoromana. Per a tal objectiu es podria tocar el disc Griechische Musik, de la col·lecció «2.000 Anys de Música», del professor Curt Sachs, editat per la casa Parlophone. En aquest disc hi ha els dos antics cants grecs «Skolion des Seikilos» i «Sonnenhymnus des Mesomedes».

SOL: Oh, quin prodigi!... Ara ve un personatge vestit com un patrici romà.

Entra HORACI vestit a la manera de l'època clàssica.

HORACI: Salve!

CRONOS (*assenyalant l'esquerra*): I ara vindrà un dels homes del present.

SOL va cap a l'esquerra.

SOL: Aquest em sembla que el conec... Ah, sí!... És aquell senyor de Barcelona que es passejava per la Diagonal. M'hauria estimat més que haguéssiu fet pujar el senyor del «puro».

CRONOS: El senyor del «puro» està molt enfeinat escrivint les seves memòries.

SOL: I qui no escriu les seves memòries avui dia?

Mentre SOL va cap a l'esquerra, la música de dintre l'escenari toca els primers compassos de la Cinquena simfonia de Beethoven. Seguidament, entra JOAN, vestit correctament a la moda actual.

JOAN: Déu vos guard!

CRONOS: I per allí (*assenyala la dreta*) un dels homes del futur.

Mentre SOL va cap a la dreta se sent el soroll monòton i estrident d'una certa màquina, construïda al segle xxx.

SOL: Què és això que ve?... Una espècie de gàbia amb un mico dintre?...

Entra ALFA. Porta un casc en forma de roda dentada; vestit negre cenyit al cos; al pit una gran lletra alfa vermella i guants metàl·lics fins a mig braç. Camina dintre d'una màquina estranya semblant a una gàbia. Quan ha arribat al seu lloc, surt de la gàbia, assenyala amb el dit la sortida, i la gàbia se'n va tota sola, estirada des de l'interior de l'escenari per mitjà d'un cordill.

ALFA: Nou milions, vuit-cents setanta-sis mil, cinc-cents quaranta-tres; lletra O; fitxa parabòlica; sèrie alfa.

SOL: Així saluden els homes de l'època futura?

CRONOS: En aquesta època no estan per cerimònies. Aquest home ha anunciat la seva personalitat.

SOL: Caram!... Quina personalitat més ben catalogada!

CRONOS: Habitants de la Terra, escolteu: jo, Cronos, us he convocat en aquest Palau del Sol...

HORACI: Això és aquell famós Palau del Sol fet per Vulcà i tan elogiat per Ovidi?... A Roma tenim cosa més fina.

SOL: I vós us penseu un clàssic i sembleu una estàtua de jardí.

CRONOS: Sol, no t'acaloris... que no et convé. I, vosaltres, seieu, si us plau. (*Els tres homes seuen. SOL continua dret al costat del tron, on és CRONOS.*) De bell antuvi, farem les presentacions. Aquí teniu (*assenyala HORACI, el qual fa una reverència*) el representant de l'època anomenada clàssica, en la qual l'home era la mesura del món. Les seves obres d'art són les mostres més ben acabades de tots els pobles de la Terra.

ALFA: Acabades?... Voleu dir aquelles escultures sense cap ni braços que nosaltres tenim arraconades en els magatzems de trastos vells?

SOL: Jo em pensava que éreu un mico, però veig que sou un ase.

ALFA: Les obres d'art no donen cap rendiment.

CRONOS: Silenci! I ara us presento l'home del present. (*Assenyala JOAN, el qual fa una reverència.*) Aquest personatge, que podríem anomenar «modern», per la seva dèria de modernitat, vol saber el «com» i el «què» de cada cosa, però va vivint sense saber el «perquè». Època inquieta, d'heroisme anònim, de tristes competències i alegres paradisos artificials.

JOAN: Amb la competència, per trista que sigui, augmenta el progrés.

SOL: Ja ha sortit el progrés, la mania d'aquesta època!

JOAN: El vapor, l'electricitat i la ràdio són manies?

SOL: I la lluita de classes, la falsa propaganda i els camps de concentració, són el progrés?

CRONOS: Sol, calma, calma... I, finalment, aquí tenim un exemplar de l'època futura (*assenyala ALFA, el qual no fa cap reverència*), que podríem anomenar «tel·lúrica», per haver aconseguit dominar els corrents tel·lúrics de la Terra, naturalment. Època de gran poder material; però... però ja l'anireu coneixent.

ALFA: I ens podríeu dir, sense tantes històries, per què som aquí?

CRONOS: Heu de trobar la manera de millorar la vostra sort.

JOAN: Jo, quan he de prendre un determini important, ho consulto amb la dona. És el costum de la nostra època.

CRONOS: Dintre d'uns moments serà aquí. I vosaltres?

HORACI: No, la meva dona ja té prou feina a casa.

ALFA: En la nostra nomenclatura no hi ha homes ni dones; només hi ha elements germinadors: alfes i omegues.

SOL: Així, doncs, en la societat futura, l'home deu ser l'alfa, el principi de la vitalitat, i la dona l'omega, o sigui, el final..., el final...

HORACI: El final de la tranquil·litat.

CRONOS (*mirant cap a la lateral esquerra*): Cavallers de totes les edats, atenció! La gràcia d'una dama gentil ens ve a alegrar els cinc o sis sentits. (*Tots s'aixequen, menys ALFA.*)

SOL: Cronos, em pensava que no hi havia res que et fes gràcia...

CRONOS: És que les dones tenen una manera tan exquisida de perdre el temps...

SOL: I una manera tan subtil de guanyar-lo...

Entra MARIA per l'esquerra, vestida a la moda actual.

MARIA: Bon dia a tothom. Què hi fas, aquí, Joan?... Que esteu celebrant una festa de carnaval?... I quan has sortit de casa deies que havies d'anar a una junta d'accionistes...

JOAN: Sí, però no sé pas com ha estat que m'he trobat aquí, en aquest Palau del Sol.

MARIA: Palau del Sol!... Ell sempre tan innocent!... Però no discutim i que segueixi el festival. I de què aneu disfressats? A veure si ho endevino... Sí, ja ho sé: d'òpera de Wagner, veritat?... Però esteu molt ensopits! Aquí falta música i xampany...

JOAN: Si sabies la feina que ens espera!... Ja t'ho diré: hem de salvar la Humanitat.

MARIA: I jo que em creia que faltava xampany!... Quan has begut una mica massa, tens uns acudits...

JOAN: És ben cert. I aquí et presento Cronos, l'ordenador del Temps; l'astre solar; un dels nostres avis i un dels nostres nets.

MARIA: L'has ben agafada. Sí, bufó, sí; salvarem la Humanitat, si això et diverteix. La qüestió és passar l'estona. Va, comencem!

CRONOS (a SOL): Una manera tan exquisida de perdre el temps..., com jo deia.

ALFA (a JOAN): Feu callar aquesta ximpleta d'omega i concretem.

SOL: Què voleu concretar?

ALFA: Si trobàvem la fórmula per a millorar la nostra sort, quin seria el premi?

SOL: La vostra felicitat.

ALFA: I si no la trobem?

SOL: Seguireu tan dissortats com sempre.

JOAN: Doncs... no jugo.

HORACI: Si tenia més sort de la que tinc, potser no fora tan feliç; tampoc no jugo.

ALFA: Felicitat..., malaurança!... Jo tinc altres qüestions més importants per resoldre.

MARIA: Quin divertiment més poca-solta!... Però si aquest joc us diverteix, jo m'ofereixo com a premi.

JOAN: Maria, no facis bromes pesades!

SOL (a CRONOS): I una manera tan subtil de guanyar-lo..., com jo deia.

HORACI (a JOAN): Si la vostra dona s'ofereix com a premi, jo, com a artista de l'època clàssica, només voldria la seva forma concreta.

JOAN: Vós, peripatètic, amb l'excusa de l'Art, ja sé què busqueu. I tu, Maria, tu i la teva forma concreta... cap a casa!

ALFA: Ja ha sortit la sentimental gelosia de les èpoques primitives!...

JOAN: Aquest també?... Ui, ui!... Jo soc modern i liberal, però sense passar de certs límits.

MARIA: No siguis tan vulgar. En els jocs de societat els marits s'han de comportar amb una distingida tolerància.

SOL (a CRONOS): Aquesta assemblea és d'una frivolitat intolerable. Aquest personal, mirat de la vora, és més poca-solta que de lluny.

CRONOS: Deixa'm fer a mi. Escolteu: si descobriu el remei per a les vostres penes, tindreu la més alta fama que cap home mortal hagi tingut mai.

HORACI: I, aleshores, jo seré més famós que Homer, Alexandre i Juli Cèsar?... Doncs, accepto!

JOAN: I jo més cèlebre que Rafael, Shakespeare i Cervantes?... Conforme!

ALFA: I jo més poderós que els del Gran Consell Universal?... D'acord!

SOL: Doncs si tots esteu d'acord, aneu a preparar els dictàmens per a la pròxima sessió.

JOAN: Anem a conquerir la Glòria!

HORACI i ALFA: Anem!

Surten abrandats HORACI, JOAN i ALFA cridant:
«Fama!, Glòria!»

MARIA: I jo seré més famosa que Cleòpatra?

CRONOS (*li mira el nas*): Encara que el teu nas no sigui tan bonic com el d'ella, seràs més famosa que totes les teves amigues i conegudes.

MARIA: Amb això ja en tinc prou; no desitjo altra cosa.

SOL: Doncs ves a ajudar el teu marit en la recerca de la fórmula salvadora.

MARIA: Aquest joc comença a interessar-me.

Surt.

CRONOS: Veus com s'ha de tractar els homes?... Amb la droga de la vanitat en faràs el que voldràs. (*Baixa del tron iniciant el mutis.*) Me'n vaig a donar una volta per la nebulosa d'Andròmeda. Si em necessites, soc aquí mateix..., a set-cents mil anys llum... Aquí, en tombar la primera cantonada.

SOL: Caram!... I com hi vas tan de pressa?

CRONOS: Amb la quarta dimensió és molt senzill, d'anar-hi; però encara que t'ho expliqués no m'entendries.

SOL: ¿I voltant per aquests camins siderals has vist un altre món que fos tan artístic com la meva Terra estimada?

CRONOS: La bellesa terrenal és una de tantes...

SOL: Però si no hi havia la consciència, l'Univers no tindria cap idea de sí mateix... I sols seria un abisme pregon que va espurnejant sense solta ni volta.

CRONOS: La consciència humana és una de tantes... Si sabies les meravelles que hi ha per aquests espais!

SOL: Vols dir altres estrelles amb races humanes o divines?

CRONOS: Uii, que ets curiós!... De tot hi ha en la vinya del Senyor. *(Es dirigeix cap a la sortida i abans de fer mutis diu):* Però la teva llum és ben poca cosa per poder il·luminar les ales dels àngels.

Surt.

SOL: Aquest vell, amb la seva eternitat, resulta una mica pesat. I d'ençà que li han dit que era la quarta dimensió, encara ha agafat més pretensions. La meva llum és poca cosa?... Doncs em jugaria el cometa Halley que no hi ha cap astre al firmament que pinti unes postes de sol tan belles com jo. *(Mira la platea.)* Avui fa un dia per pintar a la manera impressionista. I si els habitants de les lluminoses ciutats, com de costum, no en fan cas, pintaré per als ocells, que tot cantant m'aplaudeixen.

Entra MARIA.

MARIA: Vols explicar-me aquest misteri? Avui, havent dinat, m'he adormit sobtadament i, com en un

conte de fades, m'he despertat en aquest palau de Sol. Com és possible?

SOL: És la màgia de Cronos. Són coses de la quarta dimensió... Encara que te les expliqués no m'entendries.

MARIA: I si tu ets el Sol, com és possible que et pugui mirar de fit a fit sense encegar-me?

SOL: Jo només soc l'esperit del Sol; però vosaltres, els mortals, no ho podeu comprendre.

MARIA: És meravellós!... Igual que un conte de fades.

SOL: I en aquest conte jo podria ser el teu cavaller salvador. Perseu salvarà altra vegada l'Andròmeda del segle vint.

MARIA: No se què vols dir... Però si em vols portar al teu piset de solter..., vas molt equivocat.

SOL: Oh, dona frívola i carnal, no siguis tan maliciosament moderna! Demà, quan l'Aurora obri les seves portes rosades, sortirem amb la meva carrossa daurada de quatre cavalls i, per la ruta lluminosa del Zodíac, contemplaràs les belleses de l'espai insondable; veuràs les nebuloses en espiral, sentiràs l'harmonia de les esferes, i...

MARIA: I no parlis més, perquè no em sedueix el teu programa.

Entra PLUTÓ.

PLUTÓ: El meu programa sí que t'agradaria.

MARIA (*a SOL*): Qui és? De què va disfressat?

SOL: És, com si diguéssim..., el drac del conte de fades. Me'n vaig, no puc suportar-lo.

MARIA: Quin cavaller més valent!...

SOL: Demà, quan l'Aurora obri les seves portes rosades...

MARIA: Jo dormiré tranquil·lament al costat del meu marit. (Surt SOL, malhumorat pel seu fracàs.)
 Què s'ha cregut, aquest Sol de carnestoltes?!...
 (A PLUTÓ): Amb qui tinc l'honor?...

PLUTÓ: Soc Plutó, el rei de l'infern.

MARIA: Bé, doncs seguim la rondalla. I quina és la teva ofrena?

PLUTÓ: T'ofereixo tot el que està prohibit.

MARIA: Només això?... Les coses prohibides avui dia ja han perdut el seu encant. Jo voldria algun present original, però que no sigui de plexiglàs.

PLUTÓ: Tinc un casc, regal dels ciclops, que té la propietat de tornar invisible a qui se'l posi.

MARIA: L'home invisible?... Això no és gaire original.

PLUTÓ: Abans que se li acudís a Wells, i molt abans de la guerra de Troia, jo ja el portava.

MARIA: No m'ho crec.

PLUTÓ: No?... Doncs ara ho veuràs, o, més ben dit, ara no em veuràs. Vaig a posar-me'l.

Surt.

MARIA (*passejant-se*): Com és possible? Jo havia d'anar a casa la modista i araestic en el Palau del Sol o del somni. (*Es frega la cara.*) Però joestic ben desperta. I aquest palau és magnífic, encara que sigui una mica calorós. Però aquella que va disfressada de Venus és una fresca que pretén conquerir-me el marit. I aquell que li diuen Alfa em vol conquerir a mi. I, després del Sol, ara em surt un altre pretendent vestit de dimoni. Somni o realitat?... Sigui el que sigui, no em voldria despertar. (*De sobte, fa un gest com si l'invisible PLUTÓ li hagués donat una empenta per l'esquena que la fes trontollar, i es gira esverada.*) Què passa? Algú m'ha donat una

empenta! *(Ara, l'invisible PLUTÓ li ha donat una bufetada i ella acusa el cop amb un gest de la mà.) Ai! Aquesta bufetada ha estat ben real. I si tingués un mal somni... més valdria que em despertés.*

VEU DE PLUTÓ *(parlant des del coverol de l'apuntador):* I ara, encara no t'ho creus?

MARIA: Com?!... Però és possible?... T'has tornat invisible?

VEU DE PLUTÓ: Sí, soc invisible, i podré fer el que em doni la gana.

MARIA: Oh, no, Plutó; això mai! *(El busca temptejant l'espai amb les mans.) On ets? (PLUTÓ li fa un petó i ella es passa la mà per la boca per treure's el mal gust.) Desvergonyat, traïdor! Quin fàstic!... La teva boca té gust de sofre. (Fa el gest d'apartar les mans invisibles de PLUTÓ, que l'han agafat per la cintura.) Aparta't... Les mans quietes o cridaré. (PLUTÓ li tapa la boca amb les mans i ella amb la boca tancada fa esforços per parlar.)*

VEU DE PLUTÓ: Cridaràs? *(Ella mou el cap en senyal negatiu i finalment pot obrir la boca.)*

MARIA: Plutó, per favor, sigues formal! Seu en una butaca i parlem com dos bons amics.

Per mitjà d'un cordill estirat des de l'interior de l'escenari, una butaca es mou lleugerament i misteriosa.

VEU DE PLUTÓ: Tu també pots seure; en aquesta butaca hi ha lloc per a tots dos.

MARIA *(de cara a la butaca que s'ha mogut):* Ah, ets aquí? Bé, doncs escolta'm:

Entra JOAN que, en veure que la seva dona parla sola, es queda estupefacte. MARIA no l'ha vist entrar perquè està situada d'esquena a ell.

MARIA: Si jo em posava el teu casc també seria invisible?... Contesta!

JOAN (*parlant amb si mateix*): Ai, valga'm Déu! Se li ha posat el sol al cap. Pobreta!

MARIA: Si jo fos invisible seguiria el meu marit sense que ell se n'adonés, i sabria quina mena de juntes celebra. Però... però aleshores potser no viuria tan tranquil·la com ara.

JOAN: Ara parla el seu subconscient.

MARIA: I entraria d'amagat a casa dels meus amics, i sabria tot el que pensen de mi; i veuria tot el que fan, i tot el que no fan i diuen que fan.

JOAN: I ara parla el seu curiós conscient. (PLUTÓ, *invisiblement, va cap a JOAN i li dona un cop al cap.*)
Ai, ai! (MARIA es gira i va a socórrer el seu marit.)

MARIA: No, Plutó, per favor! No facis cap mal al meu Joan.

JOAN (*amb la mà al cap i mirant per terra*): M'han tirat alguna pedra.

MARIA (*parlant amb l'invisible PLUTÓ*): Ets un covard! Treu-te el casc i dona la cara, fantasma invisible, i veuràs qui és el meu home.

JOAN: Quina insolació més forta!... Ara veu fantasmes. Anem, Maria; et posaré una tovallola mullada al cap i fugiran tots els fantasmes. (*Rep un altre cop i es posa les mans al cap.*) Caram!, una altra pedra! Això d'apedregar en el Palau del Sol...

MARIA (*abraçant el seu marit per protegir-lo*): No el matis!... Seré teva, però no el matis! Com aquest no en trobaré un altre.

JOAN (*Li passa la mà pel front.*): Pobreta!, està desvariejant. Anem, anem; seràs de qui vulguis, però abans pren un dutxa.

Entra SOL.

SOL: Què li passa a la princesa encantada?

JOAN: Vós en teniu la culpa. Anem, Maria.

Surten JOAN i MARIA. Entra LLUNA portant un exemplar de The Times a la mà.

LLUNA: Avi, et buscava. Ja és l'hora de l'eclipsi. El Times ho porta.

SOL: Vejam, deixa'm el diari.

En aquell moment, el diari vola de les mans de la LLUNA per mitjà d'un cordill estirat des de dintre. L'invisible PLUTÓ, tot passant, li ha pres el diari.

LLUNA: Oh!...

SOL: Per què l'has llençat?

LLUNA: Jo no!... Me l'han pres de les mans.

SOL: Quan seràs formal? I vols dir que ja és l'hora de l'eclipsi? Però si el Times ho diu... bé ho hem de creure. Fem, doncs, la conjunció. Comença, que ja estic a punt.

LLUNA camina pausadament i, quan és davant de SOL, s'atura per tapar-lo, de cara a la platea. L'escena s'apaga a mitja llum. SOL és manté immòbil darrere LLUNA. Si l'actriu que la representa fos més baixa que l'actor que fa el paper de SOL, ella dirà: «Ajupa't una mica perquè l'eclipsi ha de ser total».

LLUNA: Quin espectacle, avi, si el podies veure!... En aquest moment, l'ombra del silenci atura la vida. Ara, ufanosa Terra, ets tan estèril com jo.

SOL: Pobra Terra! Què faria sense mi?... Cuita, cuita a passar...

LLUNA: Els rossinyols canten tristament i totes les flors es desmaiën. Però aquells negres (*assenyala un lloc de la platea*) estan més vius que mai.

SOL: De quins negres parles?

LLUNA: D'aquella tribu de salvatges... Es pensen que nosaltres som un matrimoni malavingut, perquè tu surts de dia i jo de nit; cada vegada que ens ajuntem per fer l'eclipsi, ells creuen que ens abracem i fem les paus. I, aleshores, ens volen imitar... Oh, quines abraçades més salvatges!

SOL: Què fan, què fan?

LLUNA: Fins em faran tornar vermella... jo que soc tan blanca.

SOL: Bé, aparta't: l'eclipsi ja ha durat prou.

LLUNA (*mirant el rellotge de polsera*): Segons el *Times* encara falten tres minuts.

SOL: Què sap, el *Times*!... Aparta't d'una vegada!

LLUNA *s'aparta i l'escena s'il·lumina com abans.*

SOL, *amb la mà estesa damunt els ulls, mira la platea.*

LLUNA: Aquells negres són cap allà a l'Àfrica, però ara ja estan calmats.

SOL: No siguis tan malpensada. Mirava el telescopi del Mont Palomar, que encara m'està retratant. Demà sortirem al diari, com les vedettes del dia.

LLUNA: Oh, quina il·lusió! Vols que et vagi a buscar un vestit net?

SOL: No, no!... Pels astrònoms de la Terra, com més tacat vagi, millor. Somriguem una mica, que els homes ens estan retratant.

*SOL i LLUNA s'arreglen els cabells i el vestit i
adopten una actitud somrient, com si es trobessin
davant d'una màquina fotogràfica.*

TELÓ

ACTE II

El mateix decorat.

JOAN, HORACI i ALFA.

JOAN: I tu, Alfa, podries dir-me si després de la Segona Guerra Mundial van haver-hi altres conflictes internacionals?

ALFA: Tu has dit que ets del segle xx... *(Fent memòria.)* Segle xx..., segle xx... Ui, de quina època més llunyana em parles!... Jo no perdo el temps llegint històries.

JOAN: Per favor... Fes una mica de memòria!

ALFA: És que amb aquestes guerres del segle xx, els historiadors del meu temps encara no s'han posat d'acord sobre la causa d'aquestes lluites. Els amics d'un dia es convertiren en enemics l'endemà... I jo m'he fet un tal embolic que ja no sé qui eren els contrincants.

JOAN: No t'hi amoïnis. Jo, que ho he viscut, també, molt sovint, m'equivoco. Jo només voldria saber què passarà, o, més ben dit, què va passar pocs anys després de la Segona Guerra Mundial.

ALFA: Després..., després... El que va passar poc temps després... La veritat, no me'n recordo.

HORACI: Tant et preocupa, Joan?

JOAN: Naturalment. Els del segle vint sempre estem amb l'ai al cor, i hem de prendre moltes precaucions.

HORACI: Tu voldries saber què passarà per començar-te a situar.

JOAN: Sí, ves..., bada.

HORACI: Tu pots tenir molta cultura, però el que és de vergonya...

JOAN: Veuràs: nosaltres, cada uns quants anys, ens hem de canviar la camisa.

HORACI: Doncs sí que deveu anar bruts.

JOAN: I com més camises ens canviem, més bruts anem.

*Entra VENUS, travessant de pressa l'escena,
de dreta a esquerra.*

ALFA: Venus, Venus!... Tu seràs aquí la meva omega.

VENUS: No puc entretenir-me, perquè Sol aviat es pondrà i avui soc l'estrella vespertina.

Surt per l'esquerra.

HORACI: No et precipitis, Alfa, la deessa Venus és una creació de la fantasia del meu temps i, per tant, jo hi tinc més dret que tu.

JOAN: No us baralleu, perquè si la gentil deessa olímpica, l'amant d'Adonis, de Mart i d'altres que em sap greu no recordar, té alguna cosa de dona, no sereu vosaltres, sinó ella qui escollirà entre nosaltres tres. I, mentrestant, podem seguir amb la història del passat, o sigui, del futur.

ALFA: Doncs, segons diuen aquests inútils llibres d'històries velles, sembla que cap allí al segle vint-i-cinc hi ha la guerra més terrible que ha sofert la Humanitat.

JOAN: Una guerra?... Entre qui?

ALFA: Aleshores el món estava dividit en dos únics bàndols: Orient i Occident.

JOAN: Segle vint-i-cinc, has dit?... Ai! Quin pes m'has tret de sobre!... Jo em creia que aquesta guerra vindria més aviat. I qui va guanyar?

ALFA: En el laboriós tractat de pau...

JOAN: També fou laboriós?

ALFA: ...signaren com a vencedors: la Fam, la Guerra, la Pesta i la Mort, i, com a vençuts, els homes supervivents de l'Orient i l'Occident, del Nord i del Sud.

HORACI s'agenolla i observa atentament alguna cosa de terra.

JOAN: Què mires?... No t'interessa, la conversa?

HORACI: Tant se me'n dona el que pugui venir. (*Assenyalant a terra.*) Això és molt més interessant. Mireu: una lluita a mort entre una aranya i una formiga. L'Orient contra l'Occident. Bravo, formiga! Si lluites com nosaltres vam lluitar a Marató, salvaràs la llibertat!

ALFA: Em sembla que li falta un bull.

JOAN: Com que en el seu temps no tenien ni cinema ni ràdio, tot el diverteix. Continua, Alfa.

ALFA: A principis del segle vint-i-set s'inicia una nova era de progrés amb el descobriment de l'energia tel·lúrica i, avui, en ple segle trenta...

JOAN: Tu vius en el segle trenta?... Digue'm quines nacions dominen la Terra en el teu segle.

ALFA: Nacions?... Ah, sí!, ara ho recordo: ¿vols dir allò que passava a l'antiguitat, que l'home situat a una banda de frontera s'havia de matar amb el de l'altra banda quan bufava el vent de guerra? No, no; ara ja no hi ha nacions ni fronteres. Ara el món està regit per un sol Consell Suprem i Universal.

HORACI: Així, ja no teniu guerres?

ALFA: Sí, però no entre nacions.

HORACI: Doncs entre qui?

ALFA: Entre els partidaris de les diverses tècniques del Gran Consell Suprem...

HORACI: Ja deia jo!... Només han canviat els noms.

Entra VENUS per l'esquerra i es dirigeix cap a la sortida de la dreta.

VENUS: Ara resulta que m'he equivocat i soc l'estrella matutina.

HORACI: Venus, si vols, pots escollir un de nosaltres; tots tres estem disposats...

ALFA: No cal que esculli, perquè jo ja he decidit que tu seràs la meva omega.

VENUS (a JOAN): I tu, què has decidit?

JOAN: Jo, davant d'una dama, no decideixo res. Sols espero i desitjo que es digni a concedir-me els seus favors.

VENUS: Doncs jo he decidit que tu vinguis amb mi, i veure'm de quina mena de favors es tracta.

Surt per la dreta.

JOAN: Amics meus..., ja em dispensareu. Ella ja ha escollit. Resigneu-vos, doncs, als designis de la Fortuna.

Surt darrere de VENUS. Entra MARIA, per l'esquerra, a temps de veure la sortida de JOAN.

MARIA: Designis de la Fortuna!... Ja t'he sentit, pretensions conquistador.

HORACI: Pèrfida Venus!... Després d'haver-te dedicat magnífics temples, prefereixes l'home que va vestit com una granota.

Surt per l'esquerra.

MARIA: I tu, el gran tècnic del segle trenta, t'has deixat guanyar per un aprenent del segle vint?

ALFA: Maria, no em provoquis... perquè t'adverteixo que jo no soc galant ni sentimental com els alfes del teu temps.

MARIA: Doncs com brodeu l'amor, vosaltres, els tècnics?

ALFA: Amor?...

MARIA (*insinuant*): Sí..., amor. (*Li cau el mocador; ell s'ajup, però MARIA el recull abans que ell.*) No t'hi molestis; no facis galanteries... que no et seria bo per a la salut.

ALFA: Jo faig el que em dona la gana.

MARIA: I mai no t'ha donat la gana de fer l'amor amb una dama?

ALFA: Amor?... Hi ha paraules que, de tan antigues, ja no sé que volen dir.

MARIA: Però vosaltres no us caseu?

ALFA: Casar?... Ah, sí!... Ara ho recordo; vols dir allò del matrimoni? No, nosaltres no som tan babaus.

MARIA: Ah!

ALFA: En el meu temps, tots tenim la nostra fitxa personal, que ens indica tot el que hem de fer en el transcurs de la vida: la classe de treball, el moment del descans, i els dies que hem de practicar allò que en diu «amor» amb el que en diu «dona»; és molt pràctic.

MARIA: Sí, és molt pràctic per a una granja on es crien allò que nosaltres en diem «porcs» i «gallines».

ALFA: Quines cosotes de criar! Nosaltres només ens alimentem amb píndoles sintètiques.

MARIA: Però tu ets realment un home o una roda dentada?

ALFA: Jo seré... el que tu vulguis.

MARIA: Ara comences a ser un home.

ALFA: Jo voldria l'intercanvi de targetes.

MARIA: Ara comences a rodar. Però a mi no em faràs rodar el cap. Adeu, rodeta dentada!

Surt.

ALFA: Maria, no siguis tan primitiva! No m'havia trobat mai amb una fitxa tan difícil.

Surt darrere d'ella. Entra SOL.

SOL: Avui l'atmosfera terrenal estava plena de núvols i no he pogut veure gran cosa. Els dies nebulosos són ensopits. Sort que, durant uns moments, després d'una tempesta, s'ha obert una clariana i he pogut entrar per una finestra fins a assolellar una mare que bressolava el seu infant. Era commovedor!... Però l'infant, en rebre el meu raig de llum, ha fet una ganyota, s'ha posat a plorar, la mare ha tancat la finestra, i s'ha acabat el quadre de l'escola holandesa. (*Puja dalt del tron.*) Veniu, representants del planeta terrenal!... Aquests potser em distrauran. (*Entren HORACI, JOAN i ALFA.*) Bé, seieu i comencem la sessió. Vejam, Horaci, per a tu quin seria el remei per salvar la Humanitat?

HORACI: Primer caldria saber que s'entén per remei i què s'entén per *Humanitat*, perquè si analitzem...

SOL: No es tracta d'analitzar paraules, com feu en els vostres diàlegs socràtics, sinó de donar fórmules concretes.

HORACI: Màximes, voleu?... Precisament és la meua especialitat. Escolteu: *Nosce te ipsum, Mens sana in corpore sano, Ne quid nimis...*

JOAN: Les màximes clàssiques poden ser molt lapidàries, però els manca alguna cosa.

HORACI: Què?

JOAN: Tal vegada els manca el sentit cristià de la paraula revelada.

SOL: Doncs parla tu, Joan.

JOAN: Jo escolliria unes paraules de l'Evangelí molt clares d'entendre... Tots nosaltres, els del meu temps, les repetim constantment, són aquestes: «Estimeu-vos els uns als altres.»

HORACI: Doncs si tan bones són, per què no sou feliços?

JOAN: Què sé jo!... Potser perquè només les diem amb la boca i no amb el cor.

ALFA: En el segle trenta totes aquestes idees tan caduques ja han estat suprimides i prohibides. Escolteu l'alt manament, l'última paraula del nostre Consell Suprem: «No pensar inútilment i, cada dia, un nou invent que millori l'anterior.» Eh?... Què me'n dieu?... Això sí que és saviesa!

SOL: I viviu molt satisfets?

ALFA: Encara no, perquè no hem trobat la tècnica absoluta, la que ens proporcionarà el màxim rendiment.

HORACI: Aquest cavall de Troia està més boig que una cabra.

ALFA: Tinc una idea: feu venir el meu descendent del segle quaranta o cinquanta, o més enllà. Aquest, segurament, haurà trobat la tècnica definitiva. I, per tant, el secret de la felicitat.

HORACI: Encara un altre de més boig?... Em jugo el Coliseu que caminarà de cap per avall.

SOL: Em sembla una bona idea. (*Invocant amb els braços enlaire.*) Cronos!..., Cronos!... Vols enviar-nos un altre exemplar del futur que sigui més futur i més perfeccionat?... Perquè amb els que tinc sembla que no farem res.

ALFA: Oh!... Ara veurem els formidables prodigis que haurà inventat el meu successor! Ara satisfaré la meva set de coneixements!

HORACI: Jo, per satisfer la set, anant a la font ja en tinc prou.

JOAN: Prou sàtires, Horaci! Aquest és un moment solemne, transcendent!

HORACI: A tu també t'interessen els invents?

JOAN: M'interessen pels diners que s'hi poden guanyar.

SOL: Mireu: ja el tenim aquí.

La música toca les escenes campestres, després de la tempestat, de la Sisena simfonia (Pastoral) de Beethoven, i entra NOÈ. Va vestit com un pastor, amb un bastó a la mà, i presenta un aire patriarcal.¹

NOÈ: La pau sigui en aquesta casa assolellada.

SOL: Benvingut sigueu. En quin segle viviu?

NOÈ: En el segle cinquanta.

SOL: Voldríeu dir-nos alguna cosa sobre la vostra època?

NOÈ: Amb molt de gust. A principis del meu segle, el món estava saturat d'energies prodigioses. Després

¹ Interpretem que Gifreda es refereix al cinquè moviment («Cant dels pastors. Acció de gràcies després de la tempesta») de la *Sisena simfonia* de Beethoven (la *Pastoral*).

de l'energia elèctrica i l'àtomica, del segle vint, i la tel·lúrica, del segle trenta...

ALFA: Aquesta és la meva...

NOÈ: ...va explotar la còsmica.

ALFA: Aquesta serà la tècnica definitiva. ¿I què més, què més?... Parla, per favor!

SOL: Calma, calma...

NOÈ: En un dia d'estiu de l'any 4920 —jo tenia, aleshores, disset anys— vaig sortir per primera vegada a la superfície de la Terra espaiosa.

HORACI: Per primera vegada?

NOÈ: Sí, com tothom; perquè, segons la medicina d'aleshores, en les ciutats subterrànies la cria de l'home era més perfecta.

HORACI: Tal com deia; em jugo el Coliseu i fins i tot el Partenó. Més boig que l'altre!

SOL: Silenci!

NOÈ: Doncs, com deia, aquell dia, mentre anava passejant, meravellat per l'ampla Terra, desconeguda per a mi, vaig collir una bola de pell fina i groguenca que penjava d'un arbre.

JOAN: Seria una poma.

NOÈ: I, coses de la joventut, sense pensar si podria fer mal, la vaig mossegar i em va satisfer. Després vaig trobar un llibre de versos en les ruïnes d'un castell abandonat; el vaig llegir... i em va agradar.

ALFA: Què?... Quines indecències de fer!

HORACI: I què més, què més?

NOÈ: El meu gran descobriment, que les fruites són bones per menjar i els versos bons per llegir, es va escampar per totes les ciutats subterrànies i va produir una reacció formidable contra tota la mecànica terrenal.

ALFA: Oh!...

HORACI: Ah!...

NOÈ: Durant vint anys hem anat destruint tota mena de maquinàries i d'invents.

JOAN: Adeu negocis!

NOÈ: I ara, quin descans!... Ara fa goig de viure! Ja no hem de prendre més píndoles sintètiques d'aquelles tan científiques, però sense suc ni bruc. Ara, un bistec amb patates i un vas de vi. I ens estirem damunt dels prats i llegim els inútils versos...

ALFA: Oh, quines indecències de fer! Menjar un bistec amb patates i llegir versos... Però que t'has tornat boig?... Oh, tot el meu treball perdut. Després de rumiar tant, tota la meva tècnica destruïda!... Jo em vull morir!

*Es desmaia i cau en una butaca.
JOAN li venta la cara amb el mocador.*

JOAN: Aquesta màquina ja no funciona; se li ha trencat la corda.

HORACI: Doncs fiqueu-lo a la gàbia i que rebenti d'una vegada.

SOL: Deixeu-lo estar, que prou pena té. (A NOÈ:) I tu, com te dius?

NOÈ: Abans del meu descobriment, quan era jove, em deia Arrel Cúbica de Pi Erra Dos. Però, després, en honor a la meva gesta memorable, m'anomenen Noè.

SOL: Noè? Com l'antic patriarca que va salvar la Humanitat del diluvi?

NOÈ: Sí, perquè jo, modèstia a part, també he salvat la Humanitat d'un altre diluvi. Ja ens començàvem a ofegar amb tanta maquinària...

SOL: I quina mena de vida feu, després d'aquest nou diluvi?

NOÈ: El canvi ha estat tan gran i fa tan poc temps... De moment procurem viure d'una manera més natural: anem a peu, treballem la terra i contem rondalles vora del foc. N'hi ha que tornen a anar a missa, altres que no hi van... I respectem la bona fe de totes les creences. Amb bona voluntat tot es pot conjuminar.

HORACI: Doncs no és tan boig com em pensava.

JOAN: Així, vosaltres, segurament, heu trobat el remei per millorar el destí humà?

NOÈ: I per què s'ha de millorar?

JOAN: Per aconseguir la felicitat.

NOÈ: I per què la voleu aconseguir?

HORACI: Ara és quan m'agrada aquest Noè. Sembla que estigui sentint aquell busca-raons de Sòcrates.

JOAN: Així, doncs, també et consideres un ser desgraciat?

NOÈ: Sí, naturalment! Que és cap deshonra?... Soc tan desgraciat com pots ser-ho tu.

HORACI: Doncs ja ho veieu! Passem comptes: després de més de cinquanta segles d'anar darrere el nou invent que millori l'anterior, l'home futur (*assenyala l'ALFA*) ara està de cos present, i aquest (*assenyala NOÈ*), que encara és més futur, torna a anar a peu, com jo..., que soc el més passat de tots.

NOÈ: Oh, quin goig que fa trepitjar la terra grassa!... Caminar de cara al vent i sota la dolça pluja, enfonsar els peus en el fang i contemplar les estrelles!...

JOAN: És la novetat. D'aquí un quant temps tornareu a anar amb tartana i tindreu un paraigua per als dies de pluja.

NOÈ: És el que em temo. Fa pocs dies, un individu, fent bullir l'olla, ha tornat a inventar l'antiga màquina de vapor. Si comencem així, acabarem malament. Sembla que la gent ja es cansa d'anar a peu i diuen que volen tornar a la tècnica, a la maleïda maquinària!..., però evitant que l'home torni a ser víctima del maquinisme com en altres èpoques. Déu els escolti!

JOAN: Doncs, així, no acabarem mai!

SOL: I bé: quines ensenyances n'hem de treure de tot el que ens ha dit Noè?

HORACI: Jo diria: *No quid nimis*.

JOAN: Vols traduir-ho a la nostra llengua? Això del llatí ja ha passat a la història.

HORACI: *Ne quid nimis* vol dir «De res, massa». O sigui, que tot ha de tenir una mesura. Menjar, però no massa; treballar, però no massa...

SOL: I parlar, però no massa. I com que ja heu parlat massa i encara no heu trobat cap fórmula, jo ja en tinc prou i s'aixeca la sessió. Demà continuarem i espero que el debat serà de més altura.

Baixa del tron.

JOAN: Protesto de les injurioses paraules de la presidència!

SOL (*donant copets a l'espatlla de JOAN, mentre es dirigeix cap a la sortida*): Tu sempre tan parlamentari! És allò...: cada u per on l'enfila!

Surt. Entra MARIA; acaricia la cara d'ALFA, el qual comença a donar senyals de vida.

MARIA: Què t'han fet, pobrissó?... Ara sembla que torna a posar-se en marxa.

JOAN: Bé, prou, Maria! No el toquis tant que l'espalllaràs.

HORACI: Ja treu vapor pel nas.

ALFA (*recobrant els sentits*): Tot perdut!... Per una trista poma i quatre versos sentimentals! Imbècils! Tan bé com funcionava tot!

NOÈ: Sí, tot funcionava molt bé, menys l'esperit. En aquesta qüestió la vostra tècnica ha fallat.

ALFA: Fallat?... Però si totes les accions i reaccions d'això que en dius esperit estaven controlades en els més petits detalls.

NOÈ: Però us vau descuidar de controlar una petita reacció innata en l'home.

ALFA: Quina?

NOÈ: La de destruir. No saps el goig que fa destruir-ho tot d'una vegada.

ALFA: Me'n vaig! No us vull sentir més! Sou uns bàrbars!

NOÈ: On vas?

ALFA: A prendre la píndola pel desconsol!

Surt.

NOÈ: Doncs jo una copeta de vi ranci amb galetes.

Surt.

HORACI: I jo me'n vaig a prendre la Lluna.

Surt.

MARIA (*a JOAN*): I tu no te'n vagis a prendre la Venus.

JOAN: Jo aniré on el vent em porti.

MARIA: Com?!... Em deixes sola?

JOAN: He de preparar el dictamen per a la pròxima sessió. S'han de nomenar unes ponències, un subcomitè; s'ha d'establir una oposició reglamentària. Com veus, tinc molta feina.

MARIA: Jo el que veig és que cada dia t'apartes més de mi i t'aproximes més a Venus. I per deessa que sigui...

JOAN: No siguis així, Maria. Pensa que, si trobem la fórmula, seràs més famosa que Cleòpatra.

MARIA: Jo no vull ser famosa.

JOAN: Doncs què vols?

MARIA: Que no te'n vagis.

JOAN: Doncs ho sento molt, però no puc quedar-me. Adeu i fes bondat.

Surt per l'esquerra.

MARIA: Fes bondat i mentrestant ell farà de les seves. On deu ser aquella descarada de Venus?

Entra VENUS per la dreta.

VENUS: Hola, Maria!

MARIA: Ara pensava en tu.

VENUS: M'enyoraves?

MARIA: Sí, molt. Quan estic al teu costat em sento més tranquil·la. Però tu deus haver anat a voltar pel firmament.

VENUS: No, ara no; m'he tornat a equivocar. Ja no sé si soc l'estrella matutina o la vespertina. Me'n vaig al llit, i ja em cridaran quan sigui l'hora.

MARIA: Sí, ves a dormir, i tanca bé les finestres; perquè segons d'on bufi el vent no acabariem la festa en pau.

VENUS: En totes les festes regides pel meu signe, sempre hi haurà la guerra gentil de dos enamorats.

MARIA: Si només fossin dos, la festa acabaria bé; però molt sovint hi ha un tercer, o tercera, i aleshores comencen les baralles.

VENUS: Si parles per mi, t'he de dir que jo, com tothom, he de seguir el meu destí.

MARIA: Naturalment. Però seria una indiscreció preguntar-te amb qui has de celebrar avui el teu destí.

VENUS: Avui, com sempre, la meva libació serà en honor i glòria de l'esperit germinador.

MARIA: I sense parlar amb tanta prosopopeia, ¿podries dir-me si aquest senyor que dius és un home mortal o immortal?

VENUS: M'és igual: home mortal o déu de l'Olimp, tots són víctimes propiciatòries en l'altar de l'Amor perdurable.

MARIA: Si continues parlant amb aquesta retòrica passada de moda no ens entendrem.

VENUS: L'amor sense retòrica és com una planta sense flor, com un ocell sense ales...

MARIA: I com un gall sense cresta.

VENUS (*rient*): Resultes simpàtica, Maria, malgrat la teva vulgaritat humana.

MARIA: Sí, nosaltres som molt vulgars: no tenim muses que ens ensenyin el bell parlar, però tenim unghes per esgarrapar quan arriba l'ocasió... M'entens?

VENUS: És una amenaça? Infeliç! Creus poder competir amb mi?

MARIA: Però escolta, Venus: tenint tants déus immortals que et festegen, ¿per què t'has d'encapritxar amb una misèria d'home mortal, que si no té reuma pateix del fetge, i si no és un egoista té mal geni?

VENUS: Per Júpiter! No siguis tan ordinària! Adonis, la meva veritable passió, era un home moridor. Amb ell he passat els millors anys de la meua vida.

MARIA: Adonis és l'excepció que confirma la regla. Però tots els altres, creu-me!, no són dignes de la teua fama. Per a gaudir de l'ambrosia de la deessa de l'Amor...

VENUS: Oh! Quina frase més cursi!

MARIA: Tu el que voldries és que el meu marit fos un d'aquests que dius... Una víctima propiciatòria del teu altar o del teu destí.

VENUS: I tens por que es trenqui la vostra unió conjugal.

MARIA: Sí; és per l'única cosa que val la pena de viure.

VENUS: Encara que el marit tingui mal geni o pateixi del fetge?

MARIA: Sí, sí..., encara. Vosaltres, els personatges mitològics, podreu tenir unes passions més grandiloqüents i més artístiques que nosaltres, les criatures terrenals, però no gaudireu mai de la gràcia i del benestar d'una llar humana.

VENUS: I en què consisteix, aquesta gràcia, aquest benestar?

MARIA: No es pot explicar, s'ha de viure. I quan es viu conscientment, aleshores tots els moments són encantadors.

VENUS: Fins els moments de netejar la casa, rentar la roba, fer el dinar?...

MARIA: ...i de cosir un botó de l'americana del marit, de fer uns mitjонets per al nen; tots aquells petits detalls són la sal del matrimoni.

VENUS: Potser sí..., però una Venus familiar faria riure. Si jo cosia els mitjonets del meu noi, del meu Cupido, perdria tot el meu prestigi.

Entra JOAN.

JOAN: Venus, el Sol t'està buscant: és l'hora de la teva sortida vespertina. Vols que t'acompanyi?

VENUS: No, perquè la teva esposa t'ha de cosir un botó de l'americana.

JOAN: Un botó?... *(Mirant-se el vestit.)* Però si no n'hi ha cap de descosit...

VENUS: Doncs aleshores... pots acompanyar-me.

MARIA: Joan, aquí!

JOAN: Maria, no siguis ridícula! Hauries de comprendre que la meva alta missió en bé de la Humanitat m'obliga a tractar de qüestions transcendents amb Venus.

MARIA: Joan..., no estic per altars ni per destins ni per històries!... Aquí!

JOAN: Oh, esposa meva!... És lamentable que no estiguis a l'altura de les circumstàncies *(a VENUS:)* Anem, estrella olímpica?

VENUS *(sortint amb JOAN)*: Que pateixes del fetge, tu?

JOAN *(sortint amb VENUS)*: Una mica. I com ho saps?

Surten VENUS i JOAN per l'esquerra.

MARIA: Quin cinisme!... I se'n van tan tranquils. Però jo trobaré la manera de superar els encants d'aquesta deessa, estrella o fantasma. Vaig a buscar un pretendent, un adorador, sigui qui sigui. La tàctica de la gelosia, per gastada que sigui, no falla mai. I al Joan no li cosiré cap més botó.

*Surt per la dreta. Entra LLUNA per l'esquerra,
seguida d'HORACI. Tots dos, mentre parlen,
travessen l'escena d'esquerra a dreta.*

HORACI: Oh, gentil Artemisa!... Oh, blanca Diana!...
«Ull de la nit», com et deia Píndar; «reina del
silenci», segons el famós poeta Horaci.

LLUNA: Prou... Rapsoda acadèmic!

HORACI: Oh, Diana, verge blanca!... No em tractis així.
Recorda't del magnífic temple d'Efes, dedicat a la
teva glòria.

LLUNA: No em recordis la mitologia. Quins papers més
ingrats de fer-me fer! Jo no soc tan cruel, ni tampoc
voldria ser tan casta, com voleu suposar.

HORACI: Bravo!... Celebro el teu canvi.

LLUNA: La meva germana Minerva, com que tira per
sàvia, ja es pot quedar soltera; però jo, com que soc
de mena caçadora, voldria caçar un marit.

HORACI: Doncs escolta el parament de núvia que t'ofereix
aquest humil cérvol, ferit per les teves fletxes
amoroses: tindries la Corona Boreal per diadema;
d'una orella et penjarien les set perles de les
Plèiades, i, de l'altra, el robí Aldebaran; damunt del
pit et brillaria Orió, la joia de les constel·lacions, i
en l'anell nupcial resplendiria Sírius, el brillant més
gran del cel.

LLUNA: Amb tantes joies al damunt semblaria una
d'aquelles senyores improvisades, i... tan poc
senyores.

HORACI: Estàs de molt bon humor!

LLUNA: Estic fent el ple.

HORACI: Doncs anem dintre d'una taca solar que faci una
penombra dolça i embriagadora.

LLUNA: Clàssic..., no facis el romàntic!

Surten LLUNA i HORACI. Seguidament entren
per l'esquerra MARIA, PLUTÓ i ALFA.

PLUTÓ: Sí, sí, creu-me: amb la teva tècnica humana i la meva màgia sobrenatural dominarem la gravitació universal, i tots els planetes podrem situar-nos en la mateixa òrbita de la Terra, i, aleshores, criarem, com ella, plantes, animals i potser alguna mena d'home!

ALFA: I aleshores seria jo el que conquistaria la Fama, la Glòria més gran de tots els mortals.

PLUTÓ: Doncs anem cap al meu planeta i des d'allí planejarem la revolució sideral.

ALFA: Si l'omega Maria ens acompanyava, jo treballaria amb més entusiasme.

PLUTÓ (a MARIA): Si vens amb nosaltres faré que els teus encants siguin superiors als de Venus.

MARIA: I tots els que ara sospiren per ella?...

PLUTÓ: Sospiraran per tu.

MARIA: Així, jo reconquistaria el que he perdut?...
Doncs anem i no en parlem més.

PLUTÓ (amb el braç enlaire iniciant el mutis):
Revolució!... Revolució sideral!

ALFA (seguint PLUTÓ): Fama! Glòria!

MARIA (seguint ALFA): Quantes coses hem de fer les dones per conservar l'«etern femení»!...

Surten tots tres per la dreta. Seguidament,
pel mateix costat, entren CRONOS i LLUNA.

LLUNA: I ara! Quins crits!... Què volen?... I què és la revolució?

CRONOS: Ets massa cànvida, tu, per comprendre-ho.

LLUNA: És alguna cosa romàntica?

CRONOS: Pot ser-ho... i pot no ser-ho; depèn de la intenció.

LLUNA: I tu, no n'has fet mai, de revolució?

CRONOS: El Temps no té cap necessitat de fer-ne... perquè el Temps és la revolució constant i perdurable.

Entren per l'esquerra HORACI, JOAN i NOÈ. CRONOS i LLUNA se situen a una banda, a part dels altres.

JOAN: El meu projecte consisteix en una organització que reuneixi totes les èpoques, i cada època només s'ocuparia de la seva especialitat. Per exemple: quant a les belles arts, tu, Horaci, series el director; un problema de tècnica, el resoldria l'Alfa.

NOÈ (a JOAN): I quina seria la teva especialitat?

JOAN: Em sembla que en articles de propaganda podria presentar les millors mostres de totes les èpoques. Tinc un extens repertori per a totes les circumstàncies.

LLUNA (a part, a CRONOS): Sí, els horribles anuncis lluminosos.

CRONOS (a part, a LLUNA): Calla!... Els homes estan deliberant.

HORACI: El teu projecte... Què et diré!... El trobo massa complicat. Per a mi és una cosa tan nova...

NOÈ: I per a mi tan vella...

JOAN: Si hi poseu el veto, nomenarem un subcomitè.

NOÈ: Jo només voldria dir, si em permeteu, que mentre perseguim la més alta Fama, ens oblidem de la veritable Glòria: la de la nostra pròpia consciència.

HORACI: Aquesta mena de glòria no queda gravada en el marbre.

JOAN: Ni en lletres d'impremta.

NOÈ: Però queda registrada més enllà de les estrelles.

HORACI: Ui!... És massa lluny.

NOÈ: Si cadascú procurava salvar-se a si mateix...

LLUNA (*a part, a CRONOS*): Salvi's qui pugui!, com en els naufragis.

CRONOS (*a part, a LLUNA*): Sí, com en el naufragi de la Humanitat.

JOAN: És inútil: no ens entendrem mai.

*Els tres homes segueixen discutint
en veu baixa.*

LLUNA: I si els homes no es posen d'acord, què passarà?

CRONOS: Passarà el que hagi de passar, i no em facis parlar més.

LLUNA: Cronos, em fas llàstima!

CRONOS: Per què, petita?

LLUNA: Perquè això de saber per endavant tot el que ha de passar deu ser molt ensopit. La teva vida no deu tenir cap al·licient; no deus sentir cap inquietud.

CRONOS: Ai, sí!..., no me'n parlis! Això de no tenir mai cap sorpresa és desesperant. Donaria la meua quarta dimensió per poder ser un trist mortal. Així sentiria l'emoció d'esperar els esdeveniments. Però tots hem de portar la nostra creu.

*Els tres mortals que estaven discutint en veu baixa,
ara s'insulten mútuament.*

JOAN: Ase!

HORACI: Burro!

NOÈ: Sabatasses!

JOAN: Imbècil!

HORACI: Estúpid!

NOÈ: Idiota!

LLUNA: Bravo!... Ara sembla que comencen a entendre's.

Entra SOL.

SOL (*a CRONOS*): Què?... Quina fórmula heu trobat?

CRONOS: Silenci! No els destorbis, que estan deliberant.

SOL: I et sembla que trobaran la solució?

CRONOS: Sí, sí, quin dubte n'hi ha?! Ara ja s'han posat d'acord.

LLUNA: S'han posat d'acord que tots tres són uns ases, uns imbècils i uns idiotes.

CRONOS: I et sembla poc? Per aquí es comença...

SOL: Doncs a mi ja se m'acaba la paciència.

CRONOS: Ves-te'n, per favor. La teva llum no pot il·luminar els seus esperits.

SOL: Quan sàpigues alguna cosa, avisa'm.

CRONOS: Sí, sí, estigues tranquil.

Surt SOL.

LLUNA: La meva llum sí que els il·lumina. Ara ho veuràs.
(*Se'n va cap al grup i toca HORACI per l'espatlla*):
Horaci!

HORACI: Deixa'm estar, que tinc feina.

LLUNA: He descobert una nova taca solar molt reservada i molt fresca.

HORACI: Però que no ho veus, que estem treballant?

LLUNA: Ara ja ho saps... Si vols venir, vine. Avui encara estic fent el ple... Si no aprofites aquesta ocasió...

*LLUNA es dirigeix cap a la sortida de l'esquerra.
HORACI està dubtant. Entra VENUS per la dreta i es dirigeix a JOAN.*

VENUS: Joan, t'he de dir una cosa molt important.

JOAN: No estic per a tu, no em distreguis.

VENUS: La teva dona ha fugit amb Alfa i Plutó.

JOAN: Com?!... No és possible! Ella és incapaç...

VENUS: Ves-la a buscar i te'n convenceràs.

JOAN (*sortint amb VENUS*): Anem! Cap on han anat?
(*Als altres dos*): Ja vinc de seguida.

HORACI (*anant cap a l'esquerra*): D'aquí uns moments torno a ser aquí.

Surten JOAN i VENUS per la dreta, i HORACI per l'esquerra. NOÈ es queda plantat amb un posat de màxima sorpresa. CRONOS se li acosta.

CRONOS: Són així, els homes... Què voleu fer-hi!

NOÈ: No tots són com aquest parell de ximplers.

CRONOS: No, és clar, encara n'hi ha de més ximplers.

NOÈ: Jo soc l'únic que he descobert la veritat.

CRONOS: Sí, home, naturalment.

NOÈ: Però els altres no em fan cas.

CRONOS: Doncs sí que és una llàstima.

NOÈ: I, de tots, soc l'únic que es mereix la Glòria.

CRONOS: Sí, sí, no n'hi ha cap dubte.

NOÈ: I, si no l'aconsegueixo, soc capaç de destruir aquest Palau del Sol.

CRONOS: En matèria de destruccions, tu hi tens la mà trencada.

NOÈ: Què s'han cregut, aquests imbècils! Totes les solucions que proposen les he vistes fracassar. En canvi, la meua opinió de tornar a la vida primitiva és l'única salvació que té la Humanitat. Tinc raó o no tinc raó?

CRONOS: Ja ho crec!... No parlis més. Però...

NOÈ: Però què?

CRONOS: Però resulta que jo soc més vell que tu, i la teua teoria també l'he vista fracassar.

NOÈ: Doncs, si la meua veritat és una mentida, ara mateix destruiré aquest palau, i almenys obtindré la Fama per a mi sol.

CRONOS: Aquest palau no el podràs destruir.

NOÈ: No em facis riure!... Oblides que jo he acabat amb totes les màquines d'energia atòmica, tel·lúrica i còsmica?

CRONOS: Però aquest palau és fruit de la imaginació. És un somni, un símbol, una idea... I les idees són tossudes i molt difícils de destruir.

NOÈ: Jo he acabat amb la idea del maquinisme.

CRONOS: També l'Alfa es creia haver suprimit la idea de Déu, i després heu vingut vosaltres, que torneu a anar a missa. Les idees són obstinades, i que per molts anys sigui així. Sort en teniu, de les idees.

NOÈ: Aleshores, després de mi, què vindrà?

CRONOS: Prou!, no preguntis més. En aquest sistema solar sou d'una tafaneria insuportable. Sols et diré, ja que ets tan curiós, que ara baixarà sobre nosaltres un núvol que taparà el sol (*mirant el teló que va baixant lentament*), un núvol tan espès com si fos el teló d'un teatre.

TELÓ

ACTE III

El mateix decorat.

Abans d'aixecar el teló, una gramola toca l'«Allegro» de la Serenata número 13 en sol major de Mozart. Cap al final de la música, s'aixeca el teló. VENUS i JOAN estan asseguts escoltant el concert. Acabada la serenata, VENUS s'aixeca amb aire descontent.

JOAN: Mozart tampoc no t'agrada?... *(S'aixeca per anar cap a l'interior.)* Vols sentir música jazz?

VENUS: No, no posis cap més disc.

JOAN: És clar: tu deus estar acostumada a les excelses melodies d'Orfeu. ¿Vols sentir l'Orfeu de Gluck, encara que només sigui una aproximació, una paròdia?

VENUS: La lira d'Orfeu podrà servir per amansir les feres, però, parlant amb confiança, et diré que és una «llauna».

JOAN: Què dius?!... Tanta anomenada que té!

VENUS: Avui no estic per músiques.

JOAN: Ni jo tampoc.

VENUS: Què et passa?... Penses en la teva dona?

JOAN: Fa molt temps que no en sé res. D'ençà que va fugir amb aquell parell de diables, estic molt trist.

VENUS: Però durant aquest temps has tingut el meu consol. I encara et queixes?

JOAN: Què n'és, de diferent! El teu consol encara em fa desitjar més la meva dona.

VENUS: Com?!... ¿Gosaries comparar les misèries d'una pobra dona mortal, que si no pateix del fetge, té mal geni, amb l'exquisit nèctar d'una deessa com jo?

JOAN: Mira, Venus: ja n'estic tip, de nèctars, ambrosies i altres camàndules simbòliques.

VENUS: Oh, quina manca de respecte!

JOAN: Sí, jo soc tan vulgar com vulguis; però soc un home, m'entens? I la meva dona té sang a les venes, nervis que fiblen, un cor que batega, rialles dolces, llàgrimes amargues però autèntiques, i..., en canvi, tu, ets freda com el marbre. No ets ni carn ni peix.

VENUS: Per Júpiter!... Adonis era més ben educat.

JOAN: Perdona'm! No volia ofendre't, princesa divina, filla del mar com les perles...

Entra HORACI a punt de sentir les darreres paraules de JOAN. Va vestit a la moda actual, però tot seguit es veu que no està habituat a la indumentària del nostre temps. Vesteix amb una certa excentricitat i fuma un cigar amb gran satisfacció.

HORACI: Filla del mar?... Sobre el naixement de Venus hi ha diverses opinions.

VENUS: D'on surt aquest busca-raons?... I per què ha canviat de vestit?

JOAN: Va demanar vacances al Sol per poder baixar a la Terra i conèixer el món actual, i jo li he deixat un vestit perquè no el tanquessin al manicomi.

VENUS: Me'n vaig. Aquest figurí de basar, aquest Petroni disfressat de Brummel, encara se'm menjaria la poma que vaig guanyar en el concurs de Miss Olimp. (Surt.)

JOAN: Horaci, estàs fet un dandi!

HORACI: Estic oprimit com un esclau, amb la teva roba moderna. Aquí, al coll, sembla que m'escanyin... Tinc unes ganes de posar-me la túnica!

JOAN: Com t'ha provat, el viatge? Què me'n dius, de la nostra civilització moderna? Has vist Nova York, el màxim exponent del nostre dinamisme?

HORACI: I què en traieu, de ser tan dinàmics i de córrer tant?

JOAN: A vosaltres, els clàssics, us agrada perdre el temps, perquè no teniu ambicions.

HORACI: I vosaltres, mentre el guanyeu, perdeu les il·lusions.

JOAN: Has llegit alguns llibres? En això sí que som superiors.

HORACI: N'he llegit uns quants, i fins d'aquells tan indiscrets que tracten de psicoanàlisi. Ja en sou, de savis!... Sabeu o creieu saber tot el que passa per dintre de l'home i no veieu, o no voleu veure, tot el que passa per fora.

JOAN: Has viatjat en avió?

HORACI: Sí, per desgràcia meva.

JOAN: Has sofert algun accident?

HORACI: No, però, després d'haver vist que el món és tan petit, ja no podré somniar mai més en els països misteriosos de la Terra!... Què se n'ha fet, de les columnes d'Hèrcules?

JOAN: Aquestes llegendàries columnes no han existit mai.

HORACI: Però només de poder-les imaginar dintre meu, el món em semblava més atractiu.

JOAN: I parlant de coses més íntimes, has anat a divertir-te en algun lloc seductor de la nostra vida alegre?

HORACI: També, també.

JOAN: Ah, veig que no has perdut el temps... Murri!

HORACI: Però què et diré!... Les nostres bacanals són molt més suggestives. Allò que en dieu la música sincopada, el jazz, en lloc d'alegrar-me, m'ha fet venir el singlot.

JOAN: Ets molt difícil d'acontentar.

HORACI: El que us envejo és la bona cuina i poder fumar un «puro». En això sí que heu progressat.

JOAN: I en altres coses també.

HORACI: Sí, potser sí... Ara els rics són més rics i els pobres, més pobres. Ara teniu uns vicis més il·lustrats: les dones fan més bonic, però els homes no tant, aneu vestits com uns titelles. (JOANriu.) Sí, sí, encara que te'n riguis... Jo mateix: compara'm quan portava la clàssica túnica amb la mala fatxa que faig ara amb aquest vestit, ple de pedres i forats.

JOAN: Pedres i forats?

HORACI: Vull dir això... els botons i les butxaques.

JOAN: Que has llegit la premsa?

HORACI: Oh, sí! Això dels diaris és la novetat que m'ha complagut més. Sense moure't de casa pots saber tot el que passa a la ciutat.

JOAN: Jo em creia que els clàssics teníeu unes idees més elevades.

HORACI: Alto, alto! No judiquis tan de pressa. Si vols, parlarem seriosament.

JOAN: Doncs parla.

HORACI: Quan vivia en el meu temps, precisament fa pocs dies, estava passant allò que vosaltres en dieu una «crisi espiritual», com un examen de consciència que em torturava l'ànima. Veuràs: uns bons amics meus van portar-me a les catacumbes dels voltants de Roma per veure si em convertia a una nova idea de Déu.

JOAN: Vols dir a una nova religió?

HORACI: No ho sé. El significat de les paraules canvia amb el temps, però el fet és que els meus amics de les catacumbes parlaven en nom d'un crucificat, ara no en recordo el nom...

JOAN: Horaci, el teu oblit seria imperdonable..., seria un sacrilegi...

HORACI: Què dius?

JOAN: Res, continua. Tu no en tens cap culpa. La teva ignorància t'absol del pecat.

HORACI: Doncs, com deia, en aquelles reunions secretes de les catacumbes, vaig sentir unes paraules tan piadoses i tan humanes!... Era com una altra visió més elevada i més profunda de la vida i de la mort. Allí, sota terra, sentia com una pau interior que no es pot explicar. Era un altre home.

JOAN: Doncs, per què no et vas convertir a la nova idea?

HORACI: Jo ja ho voldria... Però si els soldats del Cèsar em descobrien... Oh, Joan!, si veiessis aquells lleons del circ com mossegaven les entranyes!...

JOAN: Si et fan por les persecucions, és que no tens fe.

HORACI: És molt fàcil de criticar... des del segle vint.

JOAN: Nosaltres també en tenim, de persecucions.

HORACI: Però teniu les feres engabiades en els parcs zoològics.

JOAN: O en llibertat, va com va.

HORACI: Jo, la veritat, en els déus de l'Olimp ja no hi crec; no m'inspiren cap veneració ni respecte. Però aquest nou Déu omnipotent i misericordiós que prediquen els meus amics, no l'acabo de veure clar. Perquè encara que en les idees de Plató ja s'hi veu com un pressentiment de la nova idea essencial, cal no oblidar...

JOAN: ...que els lleons del circ no tenen les mateixes idees que Plató.

HORACI: Tornem-hi amb la fe! Vols dir-me què és això de la fe?

JOAN: Pregunta-ho als teus amics de les catacumbes; ells t'ho explicaran molt millor que jo.

HORACI: El que no he pogut saber és qui mana en el vostre món.

JOAN: Quina pregunta més innocent! Mana qui ha de manar: el més fort.

HORACI: Com en la jungla salvatge?

JOAN: No, això no! Nosaltres som gent civilitzada, i quan el peix gran pretén menjar-se el petit, li exigim que doni les seves raons.

HORACI: Però... se'l menja?

JOAN: Això és un petit detall sense importància.

HORACI: Respon: se'l menja?

JOAN: Bé, sí..., però amb la més ferma protesta de tots els pobles conscients.

HORACI: Ah!... Si es així... us felicito.

Entra SOL.

SOL (a HORACI): Quines ensenyances has tret de la visita al món actual?

HORACI: En realitat no he après res de nou. Les mateixes ambicions, els mateixos egoismes, i tot emboirat (*fa una pipada al cigar i ostensiblement treu el fum de la boca*) pel fum del progrés.

JOAN: Sol, encara no has trobat la meva dona?

SOL: No sé pas on s'han ficat ni ella, ni Alfa, ni Plutó.

JOAN: Aquest Plutó és capaç d'haver-la dut a l'infern.

SOL: Però fills meus... I la fórmula per salvar la Humanitat? Ja fa massa temps que viu a les meves costelles i se m'acaba la paciència.

JOAN: Sí, sí, teniu raó. Deliberem, deliberem.

HORACI: Tinc una idea: i si fèieu venir el representant d'una època anterior a la meva?

SOL: Vols dir una mòmia egípcia?

HORACI: No, els egipcis tenen unes idees massa fúnebres.
Preferiria l'home primitiu.

JOAN: I quina llum vols que ens doni un salvatge?

HORACI: Precisament: si ell va descobrir el primer foc,
ergo ens podria donar la primera llum.

JOAN: Tu, amb els teus sofismes, tot t'ho fas venir bé.

HORACI: Aquest Prometeu almenys no haurà fet cap
invent tècnic.

SOL: O tal vegada és l'únic que ha fet algun
descobriment. (*Anant cap al tron.*) Vejam, vejam;
no costa res de provar-ho. (*Dalt del tron, invocant:*)
Cronos!..., Cronos!... Vols enviar-nos un altre
exemplar del passat, que sigui més passat del que
tenim? L'home prehistòric ens agradaria... Si és que
encara n'ha quedat algun.

JOAN (*invocant*): I que porti la seva dona!

HORACI: Una altra dona?... Aquests disbauxats del segle
vint no canviaran mai.

JOAN: És només per si també té el costum de consultar
amb la seva dona, m'entens?

HORACI: Sí, home, ja ho crec que t'entenc!

*Se sent la música del Prélude à l'après-midi
d'un faune, de Debussy, i algun crit gutural,
possiblement de l'home primitiu.*

SOL: Mira, ja són aquí.

JOAN (*mirant cap a la lateral esquerra*): Quin parell de
salvages!... Ella, que té certa bellesa exòtica,
podria servir per fer pel·lícules, però ell no es pot
comparar amb Tarzan (*es repeteix el crit des de
dintre l'escenari*) i el seu crit és més aviat escanyolit.

*Para la música. Entren PREHISTÒRIC
i PREHISTÒRICA per l'esquerra. Van vestits
amb pells d'animals, tal com s'acostuma
a representar l'home de les cavernes. Ell porta
una llança neolítica amb punta de sílex.
De primer moment, es mostren recelosos
i temorencs davant dels altres personatges,
que els estan observant en silenci.*

PREHISTÒRICA (*al seu company*): Qui són?

PREHISTÒRIC: Deuen ser una nova espècie de micos.

PREHISTÒRICA (*assenyalant SOL*): Oh, tu, mira qui hi ha!

PREHISTÒRIC (*s'agenolla als peus de SOL*): Esperit del foc,
protegeix-me.

PREHISTÒRICA (*també s'agenolla*): Llum de vida, salva'm!

SOL: Això dona gust! Preneu exemple, homes de la
Terra. Així m'adoraven en els meus bons temps.
Aixequen-vos, amics meus. Jo us protegiré del fred
i de les tempestes.

S'aixequen.

JOAN (*a HORACI*): Tu, que tens més dialèctica,
emporta-te'l i procura saber el que pensa.

HORACI: I tu, mentrestant...

JOAN: Examinaré les idees d'ella.

HORACI: Sí només fossin les idees... (A PREHISTÒRIC:)
Aixeca't i vine amb mi, que hem de parlar.

PREHISTÒRIC (*a SOL*): Vols que hi vagi?

SOL: Sí, ves, fill meu.

Surten HORACI i PREHISTÒRIC per la dreta.

JOAN: Sol, potser fora convenient que anessim a donar una mica de llum als representants del passat.

SOL (*baixant del tron*): I mentrestant tu et divertiràs amb aquest magnífic present. (*Des de la sortida*): Enteniment, eh!... Amb aquests del segle vint no es pot estar mai tranquil.

Surt.

JOAN: No tinguis por de mi, donzella prehistòrica: jo no soc cap monstre maligne, jo soc un home de carn i ossos, com el teu company.

PREHISTÒRICA: Doncs per què no vas vestit com ell?

JOAN: Perquè he seguir la moda del meu temps, però em sembla que aviat us farem la competència. Quan arriba l'estiu... anem més despullats que vosaltres.

PREHISTÒRICA: I quants lleons has caçat, tu?

JOAN: Lleons?

PREHISTÒRICA: Sí, aquelles bèsties que fan (*imitant el crit i el gest del lleó*): graa!...

JOAN (*reculant, una mica esverat*): Sí, sí, ja t'entenc. Doncs, com a lleons..., el que se'n diu lleons, avui van una mica escassos; però... conills, tants com vulguis. Et regalaré un abric de pell de conill.

PREHISTÒRICA: De conill?... No el vull; aquestes pells només les duen les dones de les cavernes ordinàries.

JOAN: I després encara diran que la història no es repeteix.

PREHISTÒRICA: Què vols dir?

JOAN: Res... Vull dir que tu portes una pell molt elegant.

PREHISTÒRICA: No està malament, veritat? Ara es porten una mica més llargues.

JOAN: Quina llàstima!

PREHISTÒRICA: Aquesta és l'última moda.

JOAN: L'última moda?... Jo em pensava que tu portaries la primera de totes les modes!

PREHISTÒRICA: En qüestió de modes, els homes no hi enteneu gens.

JOAN: És curiós! Parles com la meva dona.

PREHISTÒRICA: Acosta't; vull saber quin gust té la teva carn. (*Li mossega la mà.*)

JOAN: Ai, ai!...

PREHISTÒRICA: Ecs!... Té un gust com de mico esbravat. També t'ho diu, això, la teva dona?

JOAN: Les senyores ben educades del meu món no diuen aquestes paraulotes..., encara que les pensin.

PREHISTÒRICA: Doncs, si ho pensen, per què no ho diuen?

JOAN: Perquè són més civilitzades que tu.

PREHISTÒRICA: ;Així, per ser civilitzat no es pot dir el que un pensa?

JOAN: No és ben bé això, però t'hi aproximes. Es pot dir tot, però s'ha de saber dir. M'entens?

PREHISTÒRICA: No, però deu ser molt divertit. Jo em vull civilitzar. Apa, civilitza'm. Per on vols començar?

JOAN: Tractant-se d'una dona, potser fora millor començar pel cap.

PREHISTÒRICA: I després del cap?

JOAN: Anirem pel cor, encara que potser no sigui necessari perquè el cor de la dona acostuma a ser més civilitzat que el de l'home.

PREHISTÒRICA: Que m'he de treure la pell?

JOAN: No, no!... La civilització més refinada és contrària al nudisme.

PREHISTÒRICA: No t'entenc de res, però m'agrada més tu que l'altre, malgrat la teva carn insípida.

JOAN: I per què t'agrado més?

PREHISTÒRICA: Potser perquè saps mirar d'una manera més... més... A veure, mira'm! (*Li agafa el cap amb les dues mans i se l'acosta.*) Sí, la teva mirada és més lluminosa, més penetrant.

En apartar les mans del cap de JOAN, li ha esbullat els cabells, i ell, malhumorat, s'arregla el pentinat.

JOAN: Calma, calma!... Et prens massa franqueses.

PREHISTÒRICA: Saps què podríem fer?... Abans de civilitzar-me, jo mataré el meu company i tu mataràs la teva dona. Veuràs que ens divertirem!...

JOAN: Calma, calma!... Frena l'impuls del teu cor salvatge; no cal vessar tanta sang. Hi ha altres solucions més elegants, més civilitzades.

PREHISTÒRICA: No t'agrada matar?... Tan emocionant com és!... Les bèsties només maten quan tenen gana; per això seran sempre... unes bèsties.

JOAN: Escolta, escolta, pantera de la meva ànima, dolça lloba del meu cor... Jo també voldria saber quin és el gust de la teva carn.

PREHISTÒRICA: Doncs mossega.

JOAN: No, no aspiro a tant; jo només voldria fer-te un petó.

PREHISTÒRICA: Un petó?... No sé què és; però si m'agrada, jo també te'n faré un a tu. Apa, de pressa!

JOAN: No, així no hi manera. Si no hi poses una certa de resistència, no em farà cap il·lusió.

PREHISTÒRICA: No t'entenc de res.

JOAN (*li fa un petó a la galta*): I ara, m'entens?

PREHISTÒRICA (*Riu*): Per què m'has mullat la galta? Quina bestiesa!... Això només ho fan els gossos... Què en traieu de fer petons?

JOAN: Així expressem el nostre amor.

PREHISTÒRICA: Què vol dir «amor»?

JOAN: És inútil! No hi ha manera! Són molts segles de cultura els que ens separen. Vine, vine, bàrbara del meu cor, a veure si et puc civilitzar una mica.

Inicien el mutis per l'esquerra. Per la dreta entren PREHISTÒRIC i HORACI, el qual torna a anar vestit de clàssic. PREHISTÒRIC, en veure que JOAN s'emporta la seva companya, va cap a ell, el tira per terra i agafa PREHISTÒRICA pel braç.

JOAN: Auxili!... Salveu-me!... Socors!...

Entra MARIA per l'esquerra, va cap al seu marit i l'ajuda a aixecar-se.

MARIA: Què t'han fet, pobrissó!... La teva dona t'estima, encara que no t'ho mereixis.

JOAN: Tu, Maria? I d'on surts, després de tant temps de buscar-te?

MARIA: Ja t'ho explicaré quan estarem sols.

PREHISTÒRIC mira embadalit a MARIA i deixa la seva companya.

PREHISTÒRIC: Aquesta femella m'agrada més que l'altra; per tant, és meva.

JOAN (*intentant retenir MARIA*): Alto!... Que és la meva dona!

PREHISTÒRIC *arrenca* MARIA
dels braços de JOAN.

PREHISTÒRIC: Serà del més fort.

HORACI: En aquestes qüestions, de vegades, el més fort és el més feble, perquè com diu Aristòtil...

JOAN: Calla, Horaci! No estic per filosofies, ara.

MARIA: No tinguis por; el domaré com si fos un Tarzan.

HORACI: Tinc una idea! Vine amb mi, Joan, i farem fugir aquest gladiador sense haver de lluitar amb ell.

JOAN: Doncs jo vull lluitar pel meu honor. I de seguida s'acabarà el combat. Vaig a buscar la pistola.

MARIA: No, Joan. Un crim passional seria massa vulgar. Hi ha altres armes més distingides.

HORACI: Entretén-lo uns moments, Maria. Anem, Joan.

JOAN: Però...

HORACI: Sí, home, sí; salvaràs l'honor... Anem.

MARIA: Ves, no tinguis por; no passarà res que sigui irreparable.

Surten JOAN i HORACI per l'esquerra.

PREHISTÒRIC: On van? A preparar-me una trampa com jo faig amb els elefants?

MARIA: Jo soc la teva trampeta, salvatge meu!

PREHISTÒRIC: Tu?... No! Tu no ets cap trampa. Tu ets com aquella, o pitjor. Però avui tinc ganes de canviar. (PREHISTÒRICA, *que fins ara estava arrupida en un racó, remuga feroçment.*) I tu no remuguis! Ves, ves-te'n cap al dolmen de les pedres vermelles i espera'm.

MARIA (*donant-li una flor que duia al pit*): Té, en prova d'amistat i prometedora esperança.

PREHISTÒRIC (*llenant la flor*): D'això n'hi ha per tot arreu. (PREHISTÒRICA, *de sobte, intenta agredir MARIA, però PREHISTÒRIC la fa fugir a cops de llança.*) Fuig d'aquí, gossa!... Fora d'aquí!

PREHISTÒRICA: Me'n vaig al menhir blau a caçar rens i no te'n donaré ni un.

Surt.

MARIA: També patiu de gelosia, els primitius?

PREHISTÒRIC: Jo només pateixo quan lluito amb les feres.

MARIA: Aquesta pell que portes l'has caçada tu?

PREHISTÒRIC: No, aquella la va caçar per a mi.

MARIA: I no te'n dones vergonya? Veig que sou més civilitzats del que em pensava.

PREHISTÒRIC: Què és la vergonya?... Una de les vostres trampes?

MARIA: En certes ocasions pot ser una trampa seductora per atrapar galants pretensiosos.

PREHISTÒRIC: No t'entenc de res. Vejam, acosta't. (*Li olora un braç.*) Ecs..., quina mala olor que fas!

MARIA: Doncs porto un dels millors perfums de París.

PREHISTÒRIC: Bé, ja hem parlat prou. (*Agafant-li les faldilles.*) Treu-te totes aquestes plomes i després et tiraré al riu per treure't aquesta pudor que fas. Apa, de pressa!

MARIA: Descarat! Els senyors ben educats del meu temps no diuen aquestes coses..., encara que les pensin.

PREHISTÒRIC: Doncs te les trauré jo.

MARIA: Espera't, espera't..., llop del meu cor! Una mica d'atreviment i fins de violència té el seu encant

i es pot perdonar, però no cal exagerar la nota.
Si jo cedia sense fer resistència, no et faria cap
il·lusió. Et semblaria que soc una dona qualsevol.

PREHISTÒRIC: Com més parles menys t'entenc. Fes el que
et dic, i prou trapes.

*Entra HORACI amb una poma a la mà, seguit de
JOAN.*

MARIA: Gràcies a Déu! Si tardes una mica més m'hauria
quedat sense plomes.

PREHISTÒRIC: Què voleu, micos escanyolits? Fora d'aquí!

HORACI (*menjant la poma*): Oh, quin gust més bo!... I serà
tota per a mi i de ningú més.

*PREHISTÒRIC deixa MARIA per anar a agafar la poma
d'HORACI, però HORACI la llença a una banda i
PREHISTÒRIC surt corrents per recollir la poma.*

MARIA: Ai, Joan! Aquesta vegada una poma ens ha salvat.

JOAN: Has tingut una bona pensada, Horaci!

HORACI: L'estratagema no podia fallar, perquè, segons
Heròdot, aquests primitius sols obeeixen el seu
instint, i com que l'instint de l'estómac és més
urgent que el de la carn, ergo aquest individu ha
renunciat al desig carnal per satisfer l'estomacal.

MARIA: Doncs jo protesto en nom... en nom de la carn.

HORACI: Si jo passava gana faria el mateix que aquest
bàrbar, amb el perdó de la senyora.

*Gran espetec de trons i llamps i descàrregues
d'energia tel·lúrica. El Palau del Sol trontolla.
L'escena s'apaga i s'encén diverses vegades.*

HORACI: Què passa? Ha començat una nova erupció del Vesuvi?

JOAN: O potser ha explotat una altra bomba d'hidrogen?

MARIA: Res..., ja no me'n recordava. Alfa i Plutó estan fent la revolució sideral. Deien que volien modificar les lleis de la mecànica celeste i crear un nou ordre dintre el sistema planetari.

HORACI: Doncs si això és el progrés i el nou ordre, prefereixo no ser tan civilitzat i jeure sota una olivera.

JOAN (a MARIA): I tu per què vas fugir amb ells?

MARIA: Perquè Plutó em va prometre que seria més seductora que Venus, i com que tu estaves tan envenusat...

JOAN: Ara ho entenc!... Et creies que jo t'abandonaria per viure amb aquella figura de cera, sense sang a les venes?... No, dona!... Tu seràs sempre la meva estimada deessa.

MARIA: Perdona'm, Joan!

JOAN: Perdona'm, Maria!

S'abracen.

HORACI: Tots perdonats i tal dia farà un any.

MARIA (*mirant un botó de l'americana de JOAN*): T'he de cosir aquest botó. I fumant t'has fet un forat que s'ha de sargir. I aquests pantalons s'han de planxar.

*Entren ALFA i PLUTÓ amb un posat de tristesa.
Travessen l'escena de dreta a esquerra.
Abans d'entrar, i mentre fan el mutis,
la música toca fragments de L'aprenent
de bruixot, de Dukas.*

MARIA: Què?!... Ja heu arreglat el sistema planetari?

ALFA: Hem fracassat! La nostra ambició ens ha perdut.

PLUTÓ: Per culpa de la teva tècnica humana.

ALFA: I de la teva màgia infernal. Si algun dia torno allà baix (*assenyalant la platea*), llegiré versos i faré l'amor amb una omega... No, vull dir amb una dona.

*Surten ALFA i PLUTÓ, acompanyats
per la música de Dukas.*

HORACI: Jo voldria tornar a casa. He deixat la dona a Pompeia, i d'ençà que he vist que Pompeia serà destruïda pel Vesuvi, estic intranquil. A quin any va ser, o serà, la destrucció de Pompeia?

JOAN: No me'n recordo. Aquí no porto el Baedeker.

MARIA: Jo també voldria ser a Barcelona. Quant de temps fa que som aquí?

JOAN: No en tinc cap idea. Com que aquí sempre és de dia...

HORACI: A Atenes deuen estar celebrant les festes dionisíaques.

JOAN: No, ara a Atenes tenen altres preocupacions. Fa dos mil anys d'aquestes festes que dius.

HORACI: Vols dir?... Com passa el temps! Em semblava que era ahir.

MARIA: Joan, anem a celebrar la nostra reconciliació.

HORACI: Aquell gos que m'han mostrat a Pompeia, petrificat per les laves del Vesuvi, s'assembla al meu. Pobret!... Tan viu com estava quan el vaig deixar a Pompeia ara fa dos mil anys.

Entra LLUNA.

LLUNA: Què m'has portat, d'allà baix?

HORACI: Un collaret de perles. (*Les busca i no les troba.*)
Les tinc a l'americana del segle vint. A l'altra túnica
que em faci, m'hi posaré butxaques. Tanmateix són
pràctiques.

LLUNA: Perles?... Però si cada nit les llenço a la Terra.

HORACI: No em vinguis amb metàfores cursis... Aquestes
són autèntiques.

LLUNA: Doncs jo no vull perles! No, no i no!

HORACI: Escolta, careta de plata repussada, talladeta de
meló... Per què tens aquest aire de melangia, avui?

LLUNA: Perquè estic passant el quart minvant.

HORACI: Ah!... Vols dir que no hi ets tota?... Doncs si
estàs de mal humor, no et vull molestar. Quan
tornaràs a fer el ple, ja ens tornarem a veure.

Surt.

LLUNA (*mira la platea*): On és la Terra?... No, els homes
encara no han construït la màquina per anar a
la lluna. Què feu parats?... Jo us espero amb els
braços oberts. (*Mira a l'esquerra.*) Ara venen el més
passat i el més futur de la colla humana. Potser en
caçaré algun. (*Puja dalt el tron i adopta una actitud
coqueta.*) Soc llunàtica, no hi puc fer més!

Entren PREHISTÒRIC i NOÈ.

PREHISTÒRIC: Amb tu es pot parlar; tu no ets com els
altres.

NOÈ: Jo soc com tots; potser tinc una mica més
d'experiència, i, per tant, més desenganyys.

PREHISTÒRIC, en adonar-se de LLUNA,
se li prostra als seus peus en senyal d'adoració.

PREHISTÒRIC: Esperit del somni, protegeix-me!

NOÈ: Però si no és cap esperit. No siguis tan supersticiós!
Que no veus que és la Lluna?

LLUNA: Calla, tu, pou d'experiència!, i deixa parlar l'home
verge de cultura.

PREHISTÒRIC: Sí, és cert. Aquest és l'esperit del somni,
que surt cada nit per il·luminar-nos quan el de la
llum se'n va a dormir.

LLUNA: Meravellós! Això em rejuveneix.

PREHISTÒRIC: I també hi ha altres esperits benèfics,
i altres de malignes.

NOÈ: I tu els has vistos?

PREHISTÒRIC: Clarament, com ara et veig a tu.

NOÈ: I com són, aquests esperits? Com els faunes,
les sílfides i les nereides?

PREHISTÒRIC: Són..., com t'ho diré?!..., com núvols que
canten. N'hi ha de totes formes i colors. (*Mirant a la
dreta.*) Oh, mira! Ara en ve un: aquest és benèfic.

*La música toca «El Circulo mágico» d'El amor
brujo, de Falla. Entra la nimfa TETIS. PREHISTÒRIC
s'agenolla als seus peus.*

PREHISTÒRIC: Oh, esperit del mar!...

TETIS: Aixeca't. Què vols de mi?

PREHISTÒRIC: Jo també voldria aconseguir la Fama, igual
que els meus companys.

TETIS: Ja t'has deixat entabanar!... Però, en fi, ja que ho
vols, la tindràs.

PREHISTÒRIC: Què he de fer per conquistar la Fama?

TETIS: Ves a la cova d'Altamira i, en el seu sostre, pinta uns bisons. Jo guiaré la teva mà, i les teves pintures passaran a la posteritat. Totes les èpoques venidores en parlaran.

Surt per l'esquerra.

NOÈ: Amb qui parles? Jo no veig ningú ni sento res.

PREHISTÒRIC: Ja és fora. Escolta: això que en dieu la «Fama» i la «Glòria», es pot menjar?

NOÈ: No, més aviat és ella que se't menja a tu.

PREHISTÒRIC: Doncs, aleshores, què en trauré de passar a la posteritat? Renuncio a la Fama; no pintaré la cova d'Altamira.

NOÈ: La pintaràs, n'estic segur.

PREHISTÒRIC: I com ho saps?

NOÈ: Perquè, després de tants segles, jo encara he pogut admirar les teves pintures. I no et preocupis per la Fama; com que no saps firmar, ningú no sabrà que les has pintades tu. Serà la teva obra, la que passarà a la posteritat.

PREHISTÒRIC: Si és així, les pintaré.

NOÈ: Lluna, per què jo no he vist l'esperit que acaba de veure aquest innocent primitiu?

LLUNA: Perquè la teva ànima està intoxicada per tots els canvis que ha sofert, i ha perdut la facultat de la visió màgica.

NOÈ (a PREHISTÒRIC): Quina enveja que em fas! Donaria tota la meva experiència per tornar a viure amb el teu esperit pur, màgic i poètic.

Entra SOL a temps de sentir les darreres paraules de NOÈ.

SOL: No, prou! La meva paciència ja s'ha acabat. Oh!, que sou incorregibles, els homes! Després d'haver-vos malgastat el patrimoni espiritual en diabòliques ambicions, ara voldríeu tornar a començar com si fóssiu uns angelets.

NOÈ: Nosaltres hem procurat...

SOL: Heu procurat satisfer les vostres baixes passions, i l'Alfa, aquell saberut, amb els seus experiments, m'ha fet sortir una altra taca, una altra arruga de vellesa... Com si no en tingués prou. I això no ho tolero, m'enteneu?... Us he donat una oportunitat i no l'heu aprofitada... Doncs torneu a la Terra i deixeu-me estar tranquil. (A LLUNA:) I tu, baixa d'aquí!

LLUNA: Anem, anem. Quan l'avi s'acalora no es pot estar al seu costat.

Surten LLUNA, NOÈ i PREHISTÒRIC.

SOL (*invocant*): Cronos, Cronos!... Veniu, per favor!

Entra CRONOS.

CRONOS: Què passa?

SOL: Oh, Cronos! Estic desesperat. La meva intenció era bona, i ja has vist el que ha passat: en lloc de trobar un remei per als seus mals, han continuat amb les mateixes intrigues i egoismes de totes les èpoques. No veig pas com es podran salvar.

CRONOS: No siguis tan pessimista! Mentre els homes conservin l'esperança en la caixa de Pandora...

SOL: Què?... Parla!

CRONOS: Jo no puc dir res... Però mentre hi ha esperança... Qui sap! Tot necessita el seu temps.

SOL: Hem passat revista a més de cinquanta segles, i em sembla que no han progressat gaire.

CRONOS: I què són, cinquanta segles?... Per a mi ni el temps de fer un badall.

SOL: Sí, és clar, a tu no et ve d'un segle, però en aquest sistema solar vivim al dia. Només disposem de tres dimensions.

CRONOS: I què vols que hi faci, jo?

SOL: Tu que saps tot el que ha de passar, també deus conèixer el remei per salvar la Humanitat, perquè, si hem de ser optimistes, algun dia o altre l'hauran de trobar.

CRONOS: La dificultat no consisteix en trobar un remei; tots els remeis són bons, si fa no fa. El més difícil d'aconseguir és que se'l prenguin. M'has entès?

SOL: No.

CRONOS: Doncs no et puc dir res més. Adeu, i que et conservis tan lluminós com sempre.

SOL: I tu tan etern com fins ara. (Surt CRONOS.) Bé. Anem a veure si els meus coloms compleixen les lleis de Kepler. (Mira a diferents llocs de la platea.) Mercuri!... Mercuri!... No vagis tan de pressa!... I tu, Júpiter, no tan a poc a poc. I tu, Terra, la filla més excelsa, tu que ets el meu neguit i el meu consol, i vas seguint al meu voltant, rient i plorant, procura caminar... Ni massa de pressa ni massa a poc a poc. En totes les coses de la teva vida, oh, Terra estimada!, procura seguir l'hora natural de l'evolució humana i veuràs com et trobaràs bé.

La llum de l'escenari s'apaga totalment, i surten tots. Entren JOAN i MARIA. Parlen asseguts en una butaca i són invisibles pel públic. Durant el seu parlament, s'ha de col·locar a primer terme una barana de balcó i un marc de porta darrere la barana, procurant que tot quedi a les fosques.

VEU DE JOAN: Bo! Què ha passat? Restriccions o falta de corrent?

VEU DE MARIA: Deu ser una avaria de la companyia. Avui ja ho ha fet dues vegades.

VEU DE JOAN: I tinc l'encenedor sense benzina o sense pedra. No hi ha manera.

VEU DE MARIA: No l'encenguis, Joan. Esperem que torni la llum; m'agradaria estar a les fosques.

VEU DE JOAN: Quins capritxos! Què farem a les fosques?

VEU DE MARIA: Quan érem promesos potser no t'hauria molestat aquesta interrupció.

VEU DE JOAN: Maria...! Jo segueixo estimant-te, més encara.

VEU DE MARIA: I jo també, estimat Joan.

VEU DE JOAN: La fortuna més gran d'aquest món és un matrimoni que s'estimi com nosaltres.

VEU DE MARIA: Però en el somni que m'acabes d'explicar, tu conquistaves Venus.

VEU DE JOAN: I tu, l'Alfa i Plutó.

Un focus il·lumina el balcó.

VEU DE MARIA: Mira, ara la lluna il·lumina el balcó. Sortim al balcó a contemplar el clar de lluna.

JOAN i MARIA passen per sota el marc de la porta i se situen al balcó, de cara a la platea, il·luminats pel focus superior.

JOAN: Fa una nit magnífica. Les cases del davant també estan a les fosques; l'avaria deu ser important.

MARIA: Però la ciutat continua vibrant, rient o plorant,
amb llum o sense llum.

*Se sent alguna botzina i una VEU LLUNYANA
que crida.*

VEU LLUNYANA: *Ciero i Prensa*, amb la catàstrofe
ferroviària de Viena, el terratrèmol del Japó,
l'incendi dels *docks* de Londres, les inundacions
d'Holanda, el cicló d' Austràlia, el crim del carrer
Nou i les darreres notícies del conflicte del canal de
Suez.

JOAN (*mirant la lluna*): Ja ho veus, Lluna, quin programa
que tenim, aquí baix!

MARIA: No siguis pessimista! Avui, precisament, que hem
celebrat el tercer aniversari del nostre casament...

VEU DEL VEÍ (*des de l'interior*): Prou!... Ja en tinc prou de
sentir mentides.

MARIA: Aquests veïns ja es tornen a barallar. Calla!...
Escoltem, que no m'ho vull perdre.

VEU DE LA VEÏNA: I jo també ja en tinc prou, de les teves
exigències.

VEU DEL VEÍ: Exigències?... Em passo tot el sant dia
treballant i quan arribo a casa, a quarts de deu de
la nit, la senyora encara no ha arribat i el sopar està
per fer.

MARIA: Ell té tota la raó.

VEU DE LA VEÏNA: Si el sopar està per fer és perquè la
minyona ens ha plantat aquesta tarda. Si tinguéssim
dues minyones de servei, no ens passaria.

VEU DEL VEÍ: Dues minyones!... Que et penses que som
milionaris?... Una, i gràcies que la puguem tenir.

VEU DE LA VEÏNA: Totes les meves amigues en tenen dues,
i tres, i cuinera, i xofer...

VEU DEL VEÍ: Doncs busca't unes altres amigues que no en tinguin cap, i així en tindràs més que elles.

VEU DE LA VEÏNA: Tu voldries que em posés a fregar plats. Doncs vas molt equivocad.

JOAN: Ella té raó de queixar-se.

VEU DEL VEÍ: Jo el que voldria és que estiguessis per casa en lloc de passar-te tot el dia a fora... I qui sap on vas!

MARIA: Aquesta dona és molt sospitosa.

VEU DE LA VEÏNA: Qui parla! Si treballaves tot el dia, com dius, guanyaries més diners; però com que el senyor es passa totes les tardes al cafè...

JOAN: I ell tampoc no és gaire clar.

VEU DEL VEÍ: Al cafè, hi vaig a fer negocis. Estic cansat de dir-t'ho.

VEU DE LA VEÏNA: I jo també estic cansada de dir-te que tot puja de preu i que els diners no ens arriben.

VEU DEL VEÍ: Si no ens arriben és per culpa teva, perquè no tens administració i ets una malgastadora.

VEU DE LA VEÏNA: I per culpa teva, perquè ets incapaç de guanyar més diners.

JOAN. Diners, diners!... Potser són aquests els que en tenen la culpa.

VEU DEL VEÍ: Això no és viure! I només ens faltava aquesta interrupció de l'electricitat. Aquesta foscor encara m'irrita més. Me'n vaig!

VEU DE LA VEÏNA: On vas?

VEU DEL VEÍ: A sopar al restaurant.

JOAN: I tindrà el cinisme de deixar-la sola?

MARIA: Li està bé, perquè no ha fet el sopar.

JOAN: Però si la minyona els ha plantat...

MARIA: Doncs ella havia d'haver vingut més aviat a fer-lo.

JOAN: Calla, que no sé què han dit.

VEU DEL VEÍ: Bé, no ploris més. Apa, vine amb mi al restaurant i no discutim més. I demà serà un altre dia.

JOAN: Demà es tornaran a disputar, com cada dia.

MARIA: I de tots dos, qui et sembla que en té la culpa?

JOAN: Potser cap dels dos. Després de tot el que hem hagut de passar en aquests temps, la vida s'ha tornat molt agra, molt ingrata, i la gent està de mal humor.

MARIA: Però cal reaccionar. Per més angoixes que passem, aquest món sempre serà una meravella per a qui ho sap veure. No hem de perdre mai l'esperança!, com ha dit Cronos en el teu somni.

JOAN (*mirant-se la lluna*): Què et sembla, Lluna? Eh, quina dona que tinc?... No se'n trobarien gaires com ella! És una joia!

MARIA: No facis el beneit!... I no miris tant la lluna, perquè podria sortir aquell senyor de les barbes blanques i fer-te pujar allí dalt, com en el teu somni celestial.

JOAN: Ah, sí!... Ja ho havia oblidat. Ara el meu somni daurat ets tu.

MARIA: No diguis aquestes cursileries, que et poden sentir els veïns. Anem, anem a dintre, a acabar de celebrar el nostre tercer aniversari.

JOAN: Sí, anem. I si el món s'ha tornat tan diabòlic, preguem a Déu que a la nostra llar hi cantin els àngels.

MARIA: Joan!... Tu no ets sols un fabricant... Ets un poeta!

JOAN: Maria... Que et poden sentir els veïns.

MARIA: Bé, doncs que tinguem tots una bona nit.

JOAN: A qui ho dius?

MARIA: A la lluna, a les estrelles i a tota la ciutat.

TELÓ

Altres títols de la col·lecció

Quatre textos d'Ignasi Iglésias

Cinc textos de Rosa Victòria Gras i Perfontan •

Cinc textos de Rosa Victòria Gras i Perfontan • •

Tres textos de Manuel de Pedrolo

Tres textos de Josep Palau i Fabre

Tres textos de Ferran Soldevila

La vesita, de Joan Ferrandis d'Herèdia

El ventríloc, de Joan Brossa

Lucrecia o Roma libre, de Joan Ramis i Ramis

Tal faràs, tal trobaràs, d'Eduard Vidal i Valenciano

Indian Summer, de Rodolf Sirera

Tres textos de Jordi Teixidor

Tres textos de Ramon Vinyes

Dos textos de Josep Pous i Pagès

L'obra teatral de Màrius Gifreda i Morros (Barcelona, 1895-1958), com gairebé tota la resta de la seva producció literària (novel·la i poesia), ha restat en el més absolut dels oblidats, això quan no s'ha perdut del tot. En vida, i només un any abans de la seva mort, va veure publicada una de les obres que va escriure: *Somni celestial* (1957). De *L'anònim blau* (1931) i *L'assassinat d'un barret fort* (1932?) s'han conservat els manuscrits. D'altres, en coneixem el títol, però s'ignora on hagin pogut anar a parar.

La literatura dramàtica de Gifreda s'inscriu en un context on es debatia, en els mitjans de l'època, (anys vint i trenta del segle passat), la situació per la que passava el teatre català. En aquest sentit, Gifreda no fa res més que seguir les passes de Carles Soldevila que, malgrat ell, promovia la comedia burgesa o de bulevard, en un intent desesperat d'anar a trobar un públic diferent del que ja els hi era fidel. Gifreda, malgrat el to lleuger de les obres, destil·la una suau ironia envers el públic que no quallava, i el món teatral i artístic. Del seu teatre destaca la posada en escena.

ISBN 13 978-84-19091-36-9

9

788419

091369